

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia

2017-2026

Siła wspólnego działania

Górnośląsko-Zagłębiowska
Metropolia

Górnośląsko- -Zagłębiowska Metropolia

2017–2026

Siła wspólnego działania

Kwiecień 2026 r.

Spis treści

01

GZM w pigułce 15

02

GZM oczami mieszkańców 31

03

Planowanie strategiczne i przestrzenne 45

04

GZM w działaniu 55

05

Miasto i gmina GZM 143

06

Biblioteka 151

Kazimierz Karolczak

Przewodniczący Zarządu
Górnośląsko-Zagłębiowskiej
Metropolii

Szanowni Państwo,

dziewięć lat temu rozpoczęliśmy proces, który dla wielu wydawał się ambitnym eksperymentem – próbą zbudowania nowej jakości współpracy między miastami i gminami Górnego Śląska i Zagłębia. Dziś Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia nie jest już projektem ani koncepcją. Jest rzeczywistością – wspólną przestrzenią działań, decyzji, odpowiedzialności i ważnych inicjatyw.

Początek, choć pełen entuzjazmu, nie był łatwy. Brak wypracowanego modelu współpracy, brak organizacji, a jednocześnie pilna potrzeba budowy spójnego systemu transportowego. Towarzyszyła nam świadomość, że czas działa na niekorzyść tych, którzy zwlekają z integracją i odważnymi decyzjami rozwojowymi. Wiedzieliśmy, że bez przyspieszenia dystans pomiędzy naszym obszarem a najsilniejszymi ośrodkami wzrostu w Polsce i Europie będzie się nieuchronnie pogłębiał. To właśnie ta presja stała się impulsem do intensywnej współpracy, poszukiwania nowych rozwiązań i konsekwentnego budowania metropolitalnej skali działania.

Pierwsze lata naszej działalności były więc czasem intensywnego tworzenia fundamentów. Budowaliśmy strukturę organizacyjną, definiowaliśmy zasady współpracy, uczyliśmy się funkcjonować jako jeden organizm, zachowując jednocześnie różnorodność i autonomię gmin członkowskich. Był to okres wymagający cierpliwości, dialogu i zaufania – wartości, które towarzyszą nam do dziś.

Wkrótce przyszło nam zmierzyć się z wydarzeniami, których skali i konsekwencji nikt nie mógł przewidzieć. Pandemia COVID-19 wystawiła na próbę systemy publiczne, mechanizmy zarządzania oraz społeczną odporność. Niedługo później wybuch pełnoskalowej wojny w Ukrainie przyniósł kolejne wyzwania – humanitarne, społeczne, gospodarcze i energetyczne. Był to czas niepewności, ale także wyjątkowej mobilizacji. Udowodniliśmy, że siła wspólnoty ujawnia się najpełniej w momentach kryzysowych.

Szybko wróciliśmy na drogę stabilnego rozwoju. Wykorzystując doświadczenia minionych lat, uruchamiamy nowe projekty, wzmacniamy istniejące programy

i konsekwentnie rozwijamy metropolitalne usługi publiczne. Transport, klimat i środowisko, wsparcie uczelni, transformacja, cyfryzacja czy innowacje – wszystkie te obszary tworzą spójny kierunek działań, których celem jest poprawa jakości życia mieszkańców oraz budowanie konkurencyjności regionu.

Stabilny rozwój nie oznacza, że nie dostrzegamy wyzwań i ograniczeń, które coraz silniej kształtują naszą rzeczywistość. Depopulacja i zmiany demograficzne coraz mocniej wpływają na finanse lokalne, rynek pracy oraz sposób planowania usług publicznych, zmuszając nas do zarządzania zmianą skali i struktury społecznej, a nie wyłącznie wzrostem. Sporym wyzwaniem pozostaje transformacja regionu. Doświadczenia ostatnich lat pokazują wyraźnie, że zakres odpowiedzialności rośnie szybciej niż katalog kompetencji i instrumentów, którymi dysponujemy. Dlatego potrzebujemy ustawowego poszerzenia katalogu naszych zadań jako związku metropolitalnego, szczególnie w sferach o strategicznym znaczeniu dla rozwoju i odporności regionów, takich jak energetyka, gospodarka odpadami, mieszkalnictwo, adaptacja do zmian demograficznych czy zdrowie.

Z nadzieją patrzymy więc na zmiany, które mogą otworzyć nowy etap w rozwoju polskich metropolii. Wypracowywaną nowelizacją ustawy metropolitalnej postrzegamy jako szansę na „nowe otwarcie” – moment, w którym metropolie zyskają silniejsze, bardziej adekwatne do skali wyzwań narzędzia działania. Równolegle konsultowana ustawa o zrównoważonym rozwoju miast, która w istotnym stopniu czerpie z doświadczeń Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, pokazuje, że staliśmy się ważnym punktem odniesienia oraz swoistym laboratorium zmian. Z naszego dorobku korzystają dziś inni – zarówno partnerzy samorządowi, w tym w szczególności obszar Trójmiasta, jak i administracja rządowa. Jest to dla nas potwierdzenie, że metropolitalna skala działania nie tylko odpowiada na lokalne potrzeby, lecz także współkształtuje krajową debatę o przyszłości polityki miejskiej.

Raport, który oddajemy w Państwa ręce, jest nie tylko podsumowaniem ostatniego roku. To także refleksja nad blisko dziesięcioma latami wspólnej pracy – nad drogą, którą przeszliśmy, nad doświadczeniami, które nas ukształtowały, oraz nad wyzwaniami, które pozostają przed nami. Budowa Metropolii jest procesem – dynamicznym, ewoluującym, wymagającym ciągłego dostosowywania do zmieniającej się rzeczywistości.

Dziękuję wszystkim, którzy współtworzą ten proces: samorządowcom, pracownikom urzędu metropolitalnego, naszym partnerom, ekspertom i przede wszystkim mieszkańcom. To dzięki wspólnemu zaangażowaniu Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia staje się dojrzałą, rozpoznawalną i coraz silniejszą wspólnotą. Dzięki Wam mamy spójną sieć Transport GZM, atrakcyjne taryfy biletowe oraz Metrorower – największy w Polsce i trzeci w Europie system miejskich wypożyczalni rowerów, który jest integralną częścią systemu transportowego. Budujemy велоstrady, setki milionów złotych inwestujemy w Metrokolej, wspieramy nasze uczelnie w podnoszeniu jakości ich oferty edukacyjnej. Kupujemy zeroemisyjny tabor, wymieniamy doświadczenia i szukamy rozwiązań dotyczących ochrony klimatu i adaptacji do jego zmian. Szczegółowy opis tych i wielu więcej działań znajdzie Państwo w niniejszym raporcie.

Przed nami kolejne lata pracy i rozwoju. Patrzymy w przyszłość z doświadczeniem, które daje nam stabilność, oraz z ambicją, która pozwala myśleć odważnie. Bez odwagi w myśleniu i działaniu możemy zbagatelizować zagrożenia i nie wykorzystać szans, jakie niesie zmieniająca się rzeczywistość, i utracić tempo, które dziś decyduje o konkurencyjności regionów. Jeśli nie znajdziemy rozwiązań, które pozwolą nam wrzucić wyższy bieg, zostaniemy na prostej startowej, podczas gdy inne duże ośrodki miejskie będą już na kolejnym okrążeniu. A wszyscy wiemy, że w tym wyścigu dystansu nie odrabia się łatwo.

Przyszłość nie jest czymś, co się wydarza – jest czymś, co wspólnie kształtujemy.

prof. Jerzy Buzek

9 lat budowania wspólnej przyszłości

Dziewięć lat istnienia Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii to czas, w którym udowodniliśmy, że współpraca 41 gmin przynosi realne, odczuwalne efekty.

Bez związku metropolitalnego nie byłoby instytucji zdolnej do podejmowania inicjatyw o strategicznym znaczeniu dla regionu, bo nawet najsilniejsze jednostki samorządu terytorialnego nie są w stanie samodzielnie sprostać kluczowym wyzwaniom i trendom zagrażającym naszej przyszłości. Wspólnie łatwiej pokonać bariery rozwojowe, które przecież w większości przypadków mają charakter ponadlokalny.

Gdyby nie GZM, region wciąż borykałby się z rozproszonym systemem komunikacji wielu organizatorów. Bez Metropolii nie byłoby zintegrowanego transportu z jednym biletem, Metrolinii łączących odległe zakątki regionu ani największego w Polsce systemu Metroroweru. Nie doczekalibyśmy się również grupowych zakupów energii i gazu, które przyniosły samorządom milionowe oszczędności, ani Funduszu Odporności, wspierającego gminy w niwelowaniu różnic rozwojowych.

GZM wnosi w życie regionu nową jakość – synergii działań i sprawczość. Dzięki niej stajemy się silnym partnerem na arenie międzynarodowej, a nasz potencjał naukowy jest wzmacniany przez programy takie jak Metropolitalny Fundusz Wspierania Nauki. Metropolia to szansa na realizację projektów o skali niemożliwej dla pojedynczych miast, jak kolej metropolitalna czy systemowa walka o czyste powietrze. Ogromnym sukcesem jest uznanie GZM przez Ministerstwo Cyfryzacji za

wiodący krajowy ośrodek rozwoju sztucznej inteligencji. To otwiera drogę do strategicznego finansowania i dostępu do superkomputerów. Równie przełomowe są nasze starania o ulokowanie tu Centrum Technologicznego Europejskiej Agencji Kosmicznej. To szansa na realny skok „od węgla do gwiazd”.

Funkcjonowanie GZM oceniam jako udany eksperyment samorządowy, który zdał egzamin. Choć obecne ramy prawne ograniczają jej kompetencje, Metropolia pokazała, że jest jedyną drogą do uniknięcia marginalizacji regionu.

Słowa uznania należą się Przewodniczącemu Kazimierzowi Karolczakowi za sprawne, wieloletnie kierowanie pracami Zarządu GZM oraz konsekwentną wizję rozwoju obszaru metropolitalnego.

Czas na kolejny krok – nowelizację ustawy i ewolucję w stronę być może „supermiasta” (metropolii na prawach powiatu), by skuteczniej zarządzać gospodarką odpadami czy ochroną zdrowia, bo wspólnie możemy po prostu więcej.

GZM to ciągle projekt otwarty – jaką drogę integracji i rozwoju wybierzemy, zależy przede wszystkim od nas samych.

*Z życzeniami wytrwałości
i wielu sukcesów
Jerzy Buzek*

Marek Wójcik

Wojewoda Śląski

Dziewięć lat funkcjonowania Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii to dobry moment, aby spojrzeć na drogę, którą wspólnie przeszły samorządy i mieszkańcy centralnej części województwa śląskiego. W tym czasie idea współpracy metropolitalnej stopniowo nabierała bardziej praktycznego charakteru – nie tylko jako koncepcja administracyjna, lecz także jako próba wspólnego wdrażania efektywnych rozwiązań i planowania rozwoju całego obszaru.

Dziś jesteśmy w zupełnie innym miejscu niż kilkanaście lat temu, kiedy dyskusja o integracji metropolitalnej dopiero się rozpoczynała. Wśród samorządowców istnieje coraz większa świadomość, że wiele wyzwań – od transportu publicznego, przez planowanie przestrzenne, po rozwój gospodarczy – wymaga spojrzenia wykraczającego poza granice pojedynczych miast i gmin. Metropolia stała się platformą, która pozwala te wyzwania identyfikować, porządkować i szukać dla nich wspólnych rozwiązań.

Jednocześnie doświadczenia ostatnich lat pokazują, że rozwój Metropolii jest procesem, który powinien przebiegać w sposób ewolucyjny. Integracja nie polega na zacieraniu lokalnych tożsamości, ale na tym, by tam, gdzie to możliwe i racjonalne, realizować zadania na poziomie ponadlokalnym. Dzięki temu można działać skuteczniej i z większą korzyścią dla całej aglomeracji.

Jako Wojewoda Śląski widzę potrzebę dalszego wspierania działań służących rozwojowi naszej Metropolii. Rolą administracji rządowej jest także reagowanie na bariery prawne, które mogą ograniczać jej funkcjonowanie. Wnioski płynące z dziewięciu lat doświadczeń są cenną wskazówką w dyskusji o kierunkach dalszych działań, które mogą wzmocnić skuteczność funkcjonowania GZM i otworzyć nowe możliwości współpracy.

Metropolia to projekt wspólny – tworzony przez samorządy, instytucje i mieszkańców. Jestem przekonany, że kolejne lata będą czasem dalszego rozkwitu tej idei oraz poszukiwania najlepszych rozwiązań dla integracji i rozwoju całej aglomeracji.

Wojciech Saługa

Marszałek Województwa Śląskiego

Metropolia jest esencją samorządu. Jako województwo pokazaliśmy, że taki projekt ma rację bytu i świetnie się sprawdza. Warto przy tym przypomnieć, że mijają właśnie trzy lata od momentu, gdy Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia i Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego podpisały porozumienie intencyjne w sprawie zacieśnienia współpracy. W ramach porozumienia możemy wspólnie szukać inwestorów, dołożyć swoją cegiełkę do rozwoju miast i ich promocji gospodarczej, wzrostu ich konkurencyjności. Wspólnym mianownikiem jest podnoszenie poziomu życia mieszkańców.

Pierwszym naszym wspólnym celem była integracja taryfowo-biletowa na obszarze miast i gmin Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, stworzenie zintegrowanego systemu taryfowo-biletowego w transporcie kolejowym i w ramach sieci Transport GZM. Urząd Marszałkowski zarządza pokaźną liczbą szpitali. Razem jest łatwiej szukać rozwiązań zmierzających do poprawy

jakości ochrony zdrowia mieszkańców regionu oraz podnoszenia standardu świadczonych usług medycznych.

Przyszłość przynosi wspólne wyzwania. Chcemy być jeszcze bardziej konkurencyjni wobec innych regionów, tworzyć markę województwa jako silnego ośrodka naukowego, stawiającego na nowoczesne technologie, których wyznacznikiem będzie transformacja regionu. Punktem wyjścia jest wzmocnienie potencjału uczelni wyższych i stworzenie atrakcyjnych miejsc pracy dla ich absolwentów.

Pamiętamy, że wciąż trwają prace nad nową ustawą dotyczącą funkcjonowania GZM. Jeśli wejdzie ona w życie, Metropolia zyska nowe kompetencje, a miasta będą mogły zacieśniać współpracę. W grupie będziemy silniejsi, zyskamy nowe możliwości, a idea supermiasta może stać się realna.

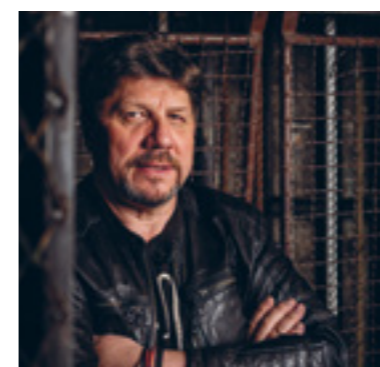
prof. dr hab. Ryszard Koziółek

Rektor Uniwersytetu Śląskiego

Dziewięć lat funkcjonowania Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii to na tyle długi czas, że prawie nikt już nie myśli o tym, że Metropolii mogłoby nie być. A przecież, patrząc na realia naszego życia politycznego, fakt że powstała, trzeba uznać za cud. Wyrażam wielki szacunek i wdzięczność dla tworzących ją czterdziestu jeden gmin, które poskromiły swoje naturalne ambicje do budowania osobnych strategii, planów i narracji o sobie i podjęły decyzję, aby o Górnym Śląsku i Zagłębiu myśleć jako o całości. I myśleć wspólnie. To niebywały dar, jaki ofiarowaliśmy sobie jako mieszkańcy województwa śląskiego. Metropolia wniosła do życia regionu coś więcej niż tylko instytucjonalną ramę współpracy. Pozwoliła na zmianę wyobraźni. Uczy patrzeć na Górny Śląsk i Zagłębie, jak na wspólną przestrzeń życia, pracy, nauki i mobilności. W tej perspektywie region przestaje być zbiorem punktów na mapie, a zaczyna przypominać organizm – dynamiczny, powiązany siecią zależności, w którym przepływ ludzi, idei i kapitału decyduje o tempie rozwoju. Metropolia jest więc nie tylko instrumentem zarządzania, lecz także laboratorium pracy nad rozwojem wspólnot samorządowych.

Uniwersytet Śląski wraz z wszystkimi uczelniami regionu jest beneficjentem istnienia Metropolii. Setki inicjatyw, programów i projektów akademickich mają Metropolię za partnera i mecenasa. Żadna inna instytucja w regionie nie akcentuje i nie wspiera równie mocno nauki w rozwoju województwa śląskiego. Metropolitalny Fundusz Wspierania Nauki pokazuje, że region przemysłowy powinien inwestować w infrastrukturę nowe technologie, ale musi dbać nade wszystko o kapitał intelektualny swoich mieszkańców. Nigdy nie mieliśmy najmniejszych problemów z przekonaniem liderów Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, że nauka jest nowym przemysłem województwa śląskiego. Pracujemy wspólnie nad urzeczywistnieniem idei Kampusu GZM, który ma służyć głębszej integracji świata akademickiego ze społecznością Metropolii.

Doceniajmy to, co już udało się zrobić, gdyż GZM jest projektem nieskończonym – jak nieskończony jest proces uczenia się współpracy ludzi o tak złożonej historii i tożsamości, jakimi jesteśmy my, mieszkańcy Metropolii.

Robert Talarczyk

Dyrektor Teatru Śląskiego im. St. Wyspiańskiego

„Łączmy się, a nie dzielmy” – to hasło zawsze było mi szczególnie bliskie. Staram się wprowadzać je w życie wszędzie tam, gdzie działam, bo głęboko wierzę, że wspólnota daje siłę, której jednostka nigdy nie wykrzesze w pojedynkę. Właśnie dlatego od lat konsekwentnie wspieram ideę Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. GZM to nie tylko techniczny zapis o zrzeszeniu 41 miast i gmin; to przede wszystkim obietnica synergii, z której czerpiemy wszyscy.

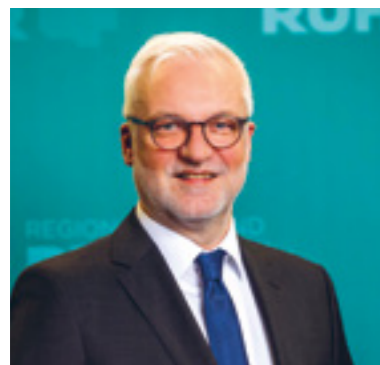
Jednym z najważniejszych fundamentów tej współpracy jest kultura. To ona buduje tkankę społeczną, wzmacnia naszą tożsamość i uczy nas siebie nawzajem. Kultura ma ogromną moc sprawczą, która nie tylko kształtuje wrażliwość, ale również tworzy wspólnotę ludzi, dla których Metropolia jest sercem całego województwa. Będąc jej mieszkańcami czujemy dumę, że możemy tu mieszkać i pracować, ale również uczestniczyć w projektach kulturalnych, których patronem jest GZM, wzorem największych aglomeracji miejskich w Europie. Nie musimy mieć kompleksów wobec mieszkańców Paryża czy Londynu, bo dla nas, członków tkanki ludzkiej Metropolii, dumą wynikającą z faktu bycia mieszkańcami jednego z miast i gmin aglomeracji jest sprawą priorytetową, zaś kultura i sztuka nas łączą wobec wspólnej przeszłości i z nadzieją pozwalają patrzeć w przyszłość.

Dla przewodniczącego GZM, Kazimierza Karolczaka, kultura i sztuka nie są jedynie dodatkiem do

infrastruktury, ale sprawą absolutnie priorytetową. Spotykamy się regularnie – nie tylko na premierach czy festiwalach, ale przede wszystkim podczas merytorycznych debat o przyszłości regionu. Wspólnie szukamy odpowiedzi na pytanie, jak nowoczesnie i skutecznie promować unikalny charakter Śląska i Zagłębia w całej Polsce.

Doskonałym przykładem owocnej współpracy były dwie duże prezentacje dorobku artystycznego naszych miast w Warszawie, w ramach przeglądu Przystanek Śląsk – przeglądy spektakli, koncertów i wystaw pokazały, jak żywy i różnorodny jest nasz region. GZM wielokrotnie stawiała się także mecenasem projektów o skali międzynarodowej, takich jak Festiwal Open The Door, którego jubileuszową, dziesiątą edycję przygotowujemy już na przyszły rok.

Współczesna Metropolia to jednak coś więcej niż suma dotacji – to odwaga w myśleniu o regionie jako o spójnym organizmie. Wierzę, że to właśnie poprzez kulturę najskuteczniej niwelujemy dawne uprzedzenia i budujemy wspólnotę ponad granicami miast czy lokalnymi podziałami. Dzięki GZM zyskujemy platformę, która pozwala nam opowiadać nasze historie donośnym, wspólnym głosem. To głos nowoczesny, świadomy swoich korzeni, ale i otwarty na Europę. Przed nami jeszcze wiele wspólnych wyzwań, ale patrząc na dotychczasową drogę, jestem spokojny, dopóki potrafimy tworzyć razem, nasz region będzie bił mocnym, artystycznym sercem, słyszalnym w całym kraju.

Garrelt Duin

Dyrektor Regionalny
Regionalne Zrzeszenie Ruhry

W 2018 roku Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia i Regionalne Zrzeszenie Ruhry (Regionalverband Ruhr – RVR) podpisały umowę o partnerstwie. Podpisaliśmy ją, ponieważ wiedzieliśmy, że nasze regiony łączy wspólna historia, mieliśmy również nadzieję, że jako partnerzy będziemy mogli wzajemnie pomagać sobie na drodze ku zrównoważonej, pokojowej i dostatniej przyszłości.

Nasze nadzieje okazały się uzasadnione. Nasza współpraca to sukces, przez lata przyniosła nam wymierne efekty. Pozwólcie, że zilustruję je trzema konkretnymi przykładami:

1. *Zagłębie Ruhry i GZM to regiony w fazie transformacji. Nasze wyzwania są tak ogromne i długoterminowe, że nadal potrzebujemy ukierunkowanego wsparcia ze strony UE. Dotyczy to w szczególności rewitalizacji terenów poprzemysłowych. W styczniu 2025 r. RVR i GZM połączyły siły i wspólnie lobbowały w Komisji Europejskiej oraz Parlamencie Europejskim na rzecz kontynuacji wsparcia dla rewitalizacji terenów poprzemysłowych w nowej perspektywie finansowej UE, na lata 2028–2034.*

2. *Kiedy Rosja zaatakowała Ukrainę, nasi partnerzy w GZM musieli nagle zapewnić pomoc dużej liczbie uchodźców. W tych trudnych czasach partnerstwo po raz kolejny okazało się sukcesem. Wspólnie określiliśmy najpilniejsze potrzeby i w 2022 r. skoordynowaliśmy wysyłkę łóżek polowych i spiworów z Zagłębia Ruhry do naszych partnerów w GZM.*

3. *W październiku 2025 r. miałem przyjemność, wraz z delegacją wysokiego szczebla z Zagłębia Ruhry, zapoznać się z procesami transformacji i krajobrazem kulturowym GZM. Wymiana była tak owocna, że natychmiast zorganizowano rewizytę. To tylko jeden z wielu przykładów inspirującej wymiany, jaką w ostatnich latach zrealizowaliśmy poprzez nasze partnerstwo.*

Kończąc moją krótką wypowiedź, chciałbym wyrazić szczerą wdzięczność za wysiłek, jaki nasi partnerzy nieustannie wkładają w tę współpracę. Cienimy to partnerstwo i jesteśmy bardziej niż kiedykolwiek zaangażowani w dalszą współpracę z GZM w przyszłości.

Jordi Castellana i Gamisans

Wiceprzewodniczący ds. Stosunków
Międzynarodowych i Metropolii Cyfrowej
Obszar Metropolitalny Barcelony

W imieniu Obszaru Metropolitalnego Barcelony (AMB) pragnę złożyć serdeczne gratulacje Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii z okazji dziewięciu lat działalności.

W stosunkowo krótkim czasie GZM stała się ważnym punktem odniesienia w zarządzaniu metropolitalnym oraz istotnym partnerem AMB w zakresie współpracy międzynarodowej. Nasze dwie instytucje zbudowały na przestrzeni lat silne relacje.

W 2020 roku sformalizowaliśmy pierwsze z dwóch porozumień, cementując współpracę w obszarze zrównoważonej mobilności, transportu publicznego, planowania urbanistycznego i przestrzennego oraz rozwoju gospodarczego i społecznego.

Nasze partnerstwo zostało dodatkowo wzmocnione poprzez wspólny udział w Europejskich Władzach Metropolitalnych (EMA) siecujących ponad 50

europejskich obszarów metropolitalnych – dzięki temu mogliśmy razem pracować nad uznaniem perspektywy metropolitalnej w politykach Unii Europejskiej. GZM była również gospodarzem Forum EMA 2022 w Katowicach, które zgromadziło przedstawicieli politycznych z całej Europy, aby omówić sposoby uczynienia naszych metropolii bardziej dostępnymi, bezpiecznymi, odpornymi i zrównoważonymi. Duże znaczenie miał również wspólny udział w 11. Światowym Forum Miejskim, zorganizowanym w tym samym czasie w Katowicach.

Z niecierpliwością oczekujemy na kontynuację tej owocnej współpracy w nadchodzących latach, na wymianę wiedzy i doświadczeń między naszymi dwoma metropoliami i na wspólne promowanie innowacyjnej, inkluzywnej i zrównoważonej polityki metropolitalnej, która wpływa na przyszłość Europy.

01

GZM w pigułce

O GZM W SKRÓCIE

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia (GZM) jest pierwszym w Polsce związkiem metropolitalnym. Powstała na mocy ustawy w 2017 roku. GZM zajmuje obszar **2 554 km²**, zamieszkiwany przez **2,1 mln mieszkańców**. Gęstość zaludnienia naszego obszaru jest więc bardzo wysoka i wynosi 827 os./km². GZM zrzesza **41 gmin** centralnej części województwa śląskiego, umownie podzielonych na **pięć podregionów**: bytomski, gliwicki, katowicki, sosnowiecki i tyski. Siedziba Urzędu Metropolitalnego znajduje się w Katowicach.

Na obszarze GZM działa ponad **280 tys.** firm i przedsiębiorstw, wytwarzających około **8% PKB** Polski. Jesteśmy też jednym z największych w Polsce ośrodków akademickich. Na 25 uczelniach wyższych studiuje ponad 90 tysięcy studentów.

GZM ma wysoki, o wartości **powyżej 90%**, odsetek ludności miejskiej: 1. miejsce wśród obszarów metropolitalnych w Polsce. Natomiast przyrost naturalny jest bardzo niski: **-6,59 os./1 000 ludności**. Jesteśmy obszarem bogatym kulturowo, co wynika z położenia na styku dwóch regionów geograficzno-historycznych: **Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego**. Stanowimy też jeden z najbardziej „zielonych” obszarów metropolitalnych w Polsce, biorąc pod uwagę wielkość powierzchni zielonych przypadających na jednego mieszkańca. Mamy również szeroką ofertę wydarzeń kulturalnych, roczna liczba uczestników imprez masowych w GZM wynosi ok. **2,7 mln**.

Misja: Kreujemy spójność obszaru metropolitalnego, integrujemy potencjały gmin, inicjujemy działania i inspirujemy do rozwoju poprzez otwartość, współpracę i nowoczesne zarządzanie.

Wizja: Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia to obszar atrakcyjny do życia, nauki, pracy i wypoczynku, dobrze zintegrowany, wykorzystujący synergii różnorodności, tradycji i dziedzictwa przemysłowego, rozwijający ofertę kulturalną i nowoczesną gospodarkę, podlegający transformacji w dążeniu do neutralności klimatycznej i odporności na kryzysy, o silnej pozycji wśród obszarów metropolitalnych.

PODSTAWA PRAWNA:

Działalność Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii regulują:

- Ustawa z dnia 9 marca 2017 roku o związku metropolitalnym w województwie śląskim (Dz.U. 2017, poz. 186),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2017 roku w sprawie utworzenia w województwie śląskim związku metropolitalnego pod nazwą „Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia” (Dz.U. 2017, poz. 1290),
- Statut Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii z dnia 16 lutego 2018 roku (załącznik do uchwały V/1/2018 r. Zgromadzenia Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii).

CZŁONKOWIE

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2017 roku w sprawie utworzenia w województwie śląskim związku metropolitalnego pod nazwą „Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia” stanowi, iż obszar i granice związku metropolitalnego „Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia” obejmują gminy – **miasta na prawach powiatu**: Bytom, Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy i Zabrze, **gminy o statusie miasta**: Będzin, Bieruń, Czeladź, Imielin, Knurów, Łędziny, Łaziska Górne, Mikołów, Pyskowice, Radzionków, Sławków, Tarnowskie Góry i Wojkowice, **gminy miejsko-wiejskie**: Siewierz i Sośnicowice oraz **gminy wiejskie**: Bobrowniki, Bojszowy, Chełm Śląski, Gierałtowice, Kobiór, Mierzęcice, Ożarówce, Pilchowice, Psary, Rudziniec, Świerklaniec, Wry i Zbrosławice.

GZM SKŁADA SIĘ Z PIĘCIU PODREGIONÓW:

- bytomskiego
- gliwickiego
- katowickiego
- sosnowieckiego
- tyskiego

ORGANY STATUTOWE

ZGROMADZENIE

To nasz organ uchwałodawczo-kontrolny. W jego skład wchodzi przedstawiciele wszystkich 41 miast i gmin członkowskich.

Zgromadzenie podejmuje uchwały dotyczące sposobu, formy i finansowania projektów związanych z realizacją naszych ustawowych zadań. Zgromadzenie pełni również funkcję kontrolną wobec Zarządu.

Uchwały Zgromadzenia podejmowane są podwójną większością głosów. Oznacza to, że dany projekt musi uzyskać nie tylko większość głosów ustawowego składu delegatów, ale muszą oni również reprezentować ponad połowę mieszkańców Metropolii. Inicjatywa uchwałodawcza przysługuje co najmniej 11 delegatom Zgromadzenia, komisjom Zgromadzenia oraz Zarządowi.

Przedstawiciele Zgromadzenia wybierają przewodniczącego oraz maksymalnie trzech jego zastępców. Zadaniem przewodniczącego lub – w razie jego nieobecności – wiceprzewodniczących jest zwoływanie sesji Zgromadzenia oraz ich prowadzenie.

Zgromadzenie powołuje **komisję rewizyjną**, która czuwa nad legalnością, rzetelnością, celowością i gospodarnością podejmowanych przez nas i nasze jednostki organizacyjne – działań.

Jedną z komisji naszego Zgromadzenia jest również **komisja rozjemcza**. Jej zadaniem jest znajdowanie kompromisowych rozwiązań w sytuacji, gdy co najmniej jedna z gmin uzna, że podjęta lub procedowana przez Zgromadzenia uchwała, narusza jej interes. Do sprzeciwu, wniesionego przez jedną gminę, mogą dołączyć również inni delegaci. Komisja rozjemcza przygotowuje opinię i propozycję rozwiązania takiej sytuacji, która później przedstawiana jest wszystkim delegatom Zgromadzenia.

ZARZĄD

To organ wykonawczy, odpowiadający za bieżące wykonywanie zadań, do których realizacji zostaliśmy powołani. W skład Zarządu wchodzi pięciu członków, w tym przewodniczący i dwóch wiceprzewodniczących, wybieranych przez członków Zgromadzenia w głosowaniu tajnym. Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia stosuje „dżentelmeńską zasadę”, zgodnie z którą, w pięcioosobowym zarządzie, swojego reprezentanta ma każdy z pięciu podregionów Metropolii, czyli podregion katowicki, sosnowiecki, bytomski, tyski oraz gliwicki.

OBECNY SKŁAD ZARZĄDU:

Kazimierz Karolczak – od września 2017 roku pełni funkcję przewodniczącego Zarządu. Koordynuje całość prac związanych z realizacją naszych ustawowych zadań: kształtowania ładu przestrzennego, rozwoju społecznego i gospodarczego, rozwoju i integracji publicznego transportu zbiorowego oraz promocji i marki. Reprezentuje podregion sosnowiecki.

Igor Śmiateński – od listopada 2024 roku pełni funkcję wiceprzewodniczącego Zarządu. Podlegają mu departamenty: Komunikacji i Transportu oraz Infrastruktury i Środowiska. Nadzoruje również pracę Zarządu Transportu Metropolitalnego. Reprezentuje podregion tyski.

Maciej Biskupski – od kwietnia 2025 roku pełni funkcję wiceprzewodniczącego Zarządu. Nadzoruje prace Departamentu Projektów i Inwestycji, koordynuje prace związane z rozwojem społeczno-gospodarczym. Reprezentuje podregion katowicki.

Stanisław Korman – od maja 2024 roku pełni funkcję członka Zarządu. Koordynuje prace związane z rozwojem systemów informatycznych oraz nadzoruje Departament Funduszy. Reprezentuje podregion bytomski.

Jarosław Zięba – funkcję członka Zarządu pełni od grudnia 2025 roku. Pilotuje działania związane ze strategią i polityką przestrzenną oraz zamówieniami publicznymi. Reprezentuje podregion gliwicki.

Wcześniej w skład Zarządu wchodził: Krzysztof Zamasz (członek Zarządu od września 2017 i wiceprzewodniczący od marca do czerwca 2018 roku), Aneta Moczowska (wiceprzewodnicząca od czerwca do sierpnia 2018 roku), Karolina Wadowska (członek Zarządu od czerwca 2017 roku do listopada 2019 roku), Grzegorz Podlewski (wiceprzewodniczący od sierpnia 2018 roku do grudnia 2020 roku), Danuta Kamińska (członek Zarządu od czerwca 2017 roku, wiceprzewodnicząca od września 2018 roku do stycznia 2025 roku), Jacek Brzezinka (członek Zarządu od listopada 2019 roku do kwietnia 2024 roku), Henryk Borczyk (wiceprzewodniczący od grudnia 2020 roku do października 2024 roku) oraz Grzegorz Kwitek (członek Zarządu od czerwca 2017 roku do września 2025 roku).

SKARBNIK I SEKRETARZ

Przewodniczącego Zarządu GZM w kierowaniu całością działań wspierają, oprócz członków Zarządu, również Skarbnik i Sekretarz. Jednostką organizacyjną, przy pomocy której Zgromadzenie, Zarząd i przewodniczący Zarządu realizują swoje zadania, jest Urząd Metropolitalny.

Skarbnik odpowiada za przygotowanie budżetu związku metropolitalnego i sprawozdawczość z jego wykonania, sprawne funkcjonowanie służb finansowo-księgowych Urzędu Metropolitalnego, a także na bieżąco kontroluje prawidłowe wykonywanie planów finansowych oraz nadzoruje gospodarkę finansową poszczególnych departamentów. Sekretarz odpowiada za zapewnienie nadzoru nad właściwą organizacją pracy Urzędu.

Od stycznia 2019 roku Skarbnikiem Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii jest Agnieszka Szoltysik. Wcześniej funkcję tę pełnił Mariusz Konopka. Funkcję sekretarza od początku powstania GZM pełni Marek Pszonak.

ZADANIA USTAWOWE

Z formalnego punktu widzenia GZM to zrzeczenie gmin województwa śląskiego, charakteryzujących się istnieniem silnych powiązań funkcjonalnych oraz zaawansowaniem procesów urbanizacyjnych. Nie jest więc kolejnym szczeblem samorządu terytorialnego w Polsce, nie ogranicza funkcjonowania gmin, nie zastępuje powiatów, ale realizuje własne zadania, które mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców metropolii, a które łatwiej jest realizować wspólnie niż indywidualnie z poziomu gminy. W strukturze administracyjnej metropolia umiejscowiona została pomiędzy poziomem lokalnym a regionalnym. Tak jak ustawa o samorządzie gminnym określa zadania własne gmin, tak ustawa o związku metropolitalnym określiła kompetencje i zadania metropolii. Na liście zadań do realizacji przez Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolię znalazły się:

- kształtowanie ładu przestrzennego,
- rozwój społeczno-gospodarczy,
- planowanie, koordynacja, integracja oraz rozwój publicznego transportu zbiorowego, w tym transportu drogowego, kolejowego oraz innego transportu szynowego, a także zrównoważonej mobilności miejskiej,
- metropolitalne przewozy pasażerskie,
- współdziałanie w ustalaniu przebiegu dróg krajowych i wojewódzkich na obszarze związku metropolitalnego,
- promocja związku metropolitalnego i jego obszaru,
- prowadzenie działań na rzecz ochrony klimatu oraz adaptacji do zmian klimatu.

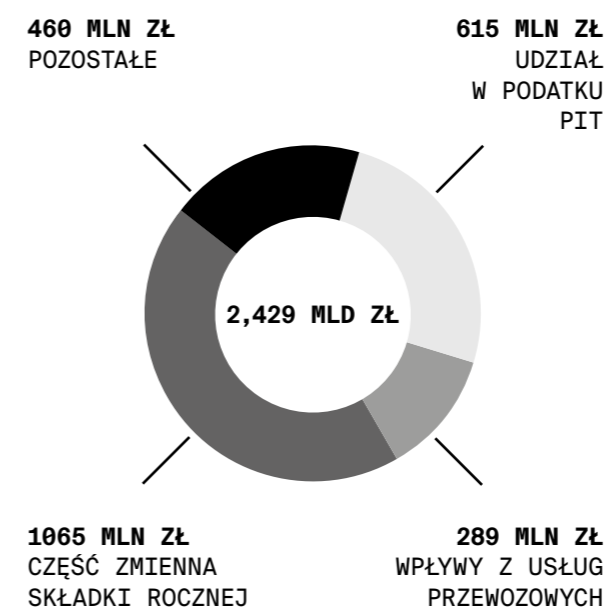
FINANSE

Do źródeł dochodów Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii należą:

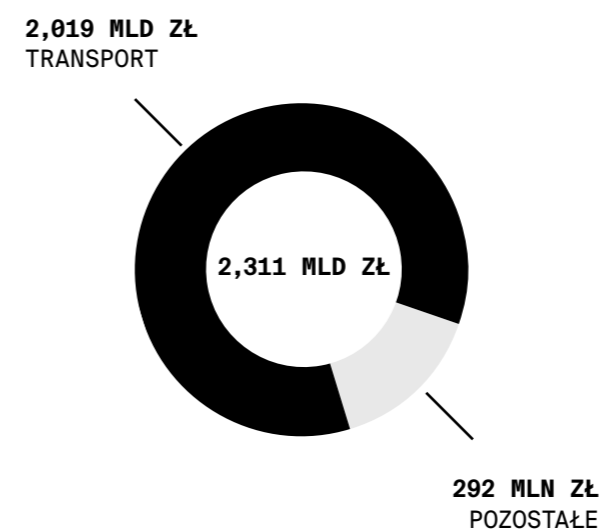
- Udział we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na obszarze związku metropolitalnego. Udział ten wynosi obecnie 0,49%.
- Składki od gmin wchodzących w skład związku metropolitalnego (część stała oraz zmienna). Zgodnie z ustawą – gminy mogą przekazywać Metropolii realizację swoich ustawowych zadań, ale muszą zagwarantować ich finansowanie
- Dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe związku metropolitalnego oraz dochody z majątku związku metropolitalnego.
- Dotacje na podstawie porozumień z JST.

BUDŻET NA 2025 ROK

DOCHODY BUDŻETU METROPOLII

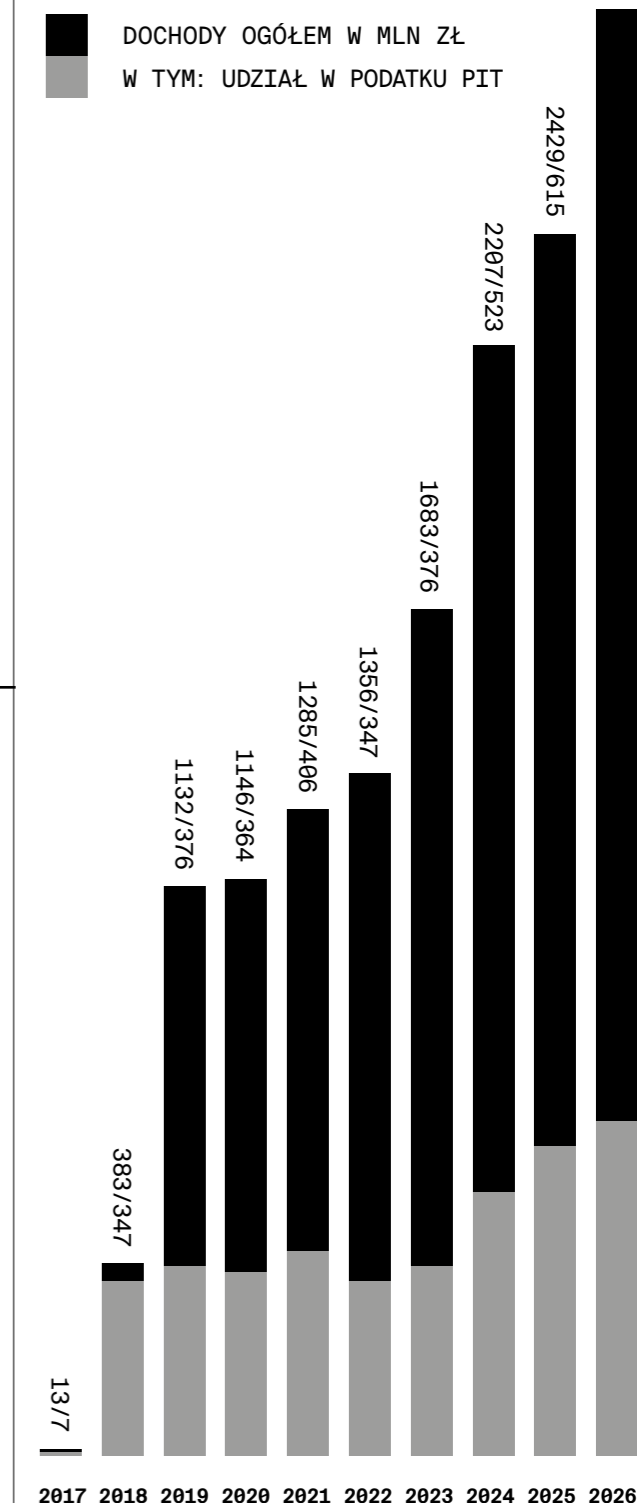

WYDATKI BUDŻETU METROPOLII

DOCHODY GZM W LATACH 2017-2026*

*W LATACH 2017-2025 WYKONANIE, ROK 2026 PLAN NA DZIEŃ 01.01.2026 R.

MARKA GZM

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia to nie tylko struktura instytucjonalna, zakres kompetencji czy mechanizm współpracy samorządów. To również marka – dynamiczna i rozwijająca się tożsamość, której rozpoznawalność, wiarygodność oraz znaczenie konsekwentnie budujemy.

Marka terytorialna to zbiór skojarzeń, doświadczeń i emocji powstających na skutek działań komunikacyjnych w relacji z mieszkańcami, partnerami oraz otoczeniem społecznym i gospodarczym. Markę można opisać tak, jakby była osobą. Z określonym charakterem, sposobem działania i systemem wartości. Z własną dynamiką, zdolnością reagowania na zmiany oraz budowania relacji z otoczeniem.

GZM inicjuje →

identyfikuje potrzeby, otwiera kierunki, eksploruje świat

GZM projektuje →

przekształca inspiracje w konkretne rozwiązania

GZM wdraża →

troszczy się o jakość, realizację i długofalowe efekty dla współpracy

CECHY OSOBOWOŚCI MARKI

To efekt badań opinii mieszkańców, prac warsztatowych i rozmów, w których uchwycono, jak Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia funkcjonuje oraz jak buduje swoją tożsamość.

ROZWIJAJĄCA SIĘ. Nieustannie się uczymy, doskonalimy i poszerzamy swoje kompetencje. Szukamy pionierskich rozwiązań, podejmujemy nowe zadania i odpowiadamy na zmieniające się wyzwania. Nie zadowala nas status quo. Stale idziemy do przodu, traktując rozwój jako proces, a nie jednorazowy cel. Jesteśmy metropolią w ruchu, otwartą na zmiany, uczenie się i postęp.

ZRÓWNOWAŻONA. Marka GZM dąży do harmonii, zarówno w kontekście środowiskowym, jak i społecznym. Oznacza to uwzględnianie potrzeb różnych grup interesariuszy, równowagę wzrostu gospodarczego z jakością życia oraz odpowiedzialne podejście do zasobów naturalnych. Jesteśmy metropolią, która rozwija się z troską o przyszłość i dobro wspólne.

WIELOWYMIAROWA. GZM to organizm złożony z wielu miast i gmin, działający na wielu poziomach i w różnych obszarach. Od transportu, poprzez naukę, ekologię, po kulturę i turystykę. Nasza tożsamość jest ukształtowana przez różnorodność – funkcjonalną, przestrzenną, społeczną i kulturową. Jesteśmy metropolią kontrastów, która jednak umie przekuć różnorodność w siłę.

KONSEKWENTNA. GZM jest wytrwała. Systematycznie spełniamy swoje plany, niezależnie od ich skali i czasu potrzebnego do ich osiągnięcia. Jesteśmy organizacją, która „dowodzi tematy”, działamy z determinacją, a nie tylko planujemy. Jesteśmy metropolią, której można zaufać, bo nie rzucamy słów na wiatr.

WARTOŚCI MARKI

Określają sposób działania, kierunek rozwoju i relacje z otoczeniem. Pokazują, co nas napędza, jak działamy i dla kogo.

WYZWANIA. Odwaga mierzenia się z tym, co trudne. Wyzwania są wpisane w naszą istotę. Powstawaliśmy po to, by dokonać tego, czego pojedyncze gminy nie byłyby w stanie osiągnąć. Metropolia powstała z potrzeby mierzenia się z problemami przekraczającymi granice administracyjne, a nasza istota tkwi w odpowiedzialnym działaniu wobec zmieniającej się rzeczywistości.

ROZWÓJ. Ciągły ruch do przodu, który tworzy przestrzeń dla innych. Rozwój to dla nas proces ciągły i przemyślany. Nie chodzi tylko o tempo, ale o jakość i kierunek. Metropolia rozwija siebie i tworzy warunki do rozwoju dla innych – mieszkańców, gmin, partnerów. Stawiamy na innowacje, nie spoczywamy na laurach.

WSPÓLNOTOWOŚĆ. Siła we współdziałaniu i współodpowiedzialności. Istniejemy dzięki temu, że gminy zdecydowały się działać razem. Wspólnotowość to coś więcej niż bycie w tej samej strukturze. To świadoma decyzja o współpracy oraz dzieleniu się zasobami. Mimo tego, że między gminami zdarzają się różnice, to Metropolia ma sens właśnie wtedy, gdy potrafimy dostrzegać wspólną korzyść.

SPRAWCZOŚĆ. Działanie z efektem, nie z intencją. GZM to marka, która nie tylko planuje, ale i realizuje. W GZM potrafimy przejść od pomysłu do konkretnego. Sprawczość wynika z siły wspólnego działania. Ponadto to odpowiedź na potrzebę wiarygodności w życiu publicznym. Nie obiecujemy na wyrost, tylko robimy to, co deklarujemy.

ARCHITEKTURA MARKI

Została zaprojektowana jako elastyczny i funkcjonalny system, porządkujący wszystkie składowe naszej tożsamości. Od instytucji, miast i gmin, poprzez projekty, aż po działania komunikacyjne i partnerstwa.

Marka główna →

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia (GZM)

Marka instytucjonalna → (komponent wspierający)

Instytucje operacyjne GZM: Urząd Metropolitalny, Zarząd Transportu Metropolitalnego oraz inne jednostki organizacyjne i spółki z udziałem GZM (np. PKM-y)

Współgospodarze marki → (afiliacja terytorialna)

41 miast i gmin członkowskich GZM

Markowy dom →

Obszary działalności GZM z wyszczególnieniem marek komunikacyjnych, submarek i projektów

Partnerstwa →

Partnerzy zewnętrzni: NGO, uczelnie, firmy, lokalne inicjatywy

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Niewystarczająca znajomość marki i potencjału Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na arenie międzynarodowej stanowiła jedno z fundamentalnych wyzwań, przed którymi stanęliśmy już w momencie powołania Metropolii. Skłoniło nas to do postawienia na budowę intensywnej współpracy z międzynarodowymi ośrodkami o zbliżonej specyfice i podobnych problemach strukturalnych.

W pierwszej kolejności nawiązaliśmy strategiczne partnerstwo z Metropolią Ruhry, będącą ośrodkiem o niemal identycznym, przemysłowym rodowodzie. Pozwoliło to na stworzenie trwałych podstaw instytucjonalnych oraz podpisanie porozumienia obejmującego kluczowe obszary, takie jak rozwój transportu publicznego, elektromobilność, wspieranie innowacyjnej gospodarki, rewitalizacja terenów zielonych oraz szeroka wymiana na polach nauki, kultury i sportu. Kooperacja ta owocuje regularną serią specjalistycznych warsztatów, wspólnym udziałem w prestiżowych wydarzeniach promujących potencjał obu regionów, a także zintegrowaną promocją na międzynarodowych targach inwestycyjnych oraz wspólnym lobbym w instytucjach unijnych na rzecz wsparcia transformacji poprzemysłowej. Przykładem tych działań było spotkanie z przedstawicielami UE w Brukseli, dotyczące utrzymania istoty Funduszu Sprawiedliwej Transformacji w przyszłych perspektywach finansowych.

Katalog naszych partnerstw zagranicznych systematycznie się poszerzał, obejmując oficjalne porozumienia z Obszarem Metropolitalnym Barcelony i Metropolią Kansas City oraz nawiązanie roboczych kontaktów z Regionalnym Zrzeszeniem Stuttgartu, Obszarem Berlin-Brandenburgia, a także z miastami takimi jak Brno, Ostrawa, Newcastle, Manchester, Turyn czy Porto. Aktywność ta opiera się na ciągłym czerpaniu z doświadczeń zagranicznych partnerów i wymianie dobrych praktyk w ramach prestiżowych programów unijnych, w tym Interreg oraz Horyzont Europa. Obecnie realizujemy projekty MECOG-CE oraz rozpoczęty

w 2024 roku projekt MICAD, a wcześniej sfinalizowaliśmy inicjatywę MOVE2CCAM.

Współpraca ta dotyczy niezwykle szerokiego spektrum zagadnień – od zrównoważonego transportu miejskiego i planowania przestrzennego, przez gospodarkę obiegu zamkniętego oraz gospodarkę odpadami, aż po wyzwania demograficzne, błękitno-zieloną infrastrukturę i edukację. Działania te bezpośrednio budują rozpoznawalność pierwszej polskiej metropolii na arenie międzynarodowej. Kluczowym elementem naszej strategii jest aktywna obecność w stowarzyszeniu METREX, gdzie pełnimy rolę inicjatora działań koncentrujących się na poprawie wydajności europejskich regionów w sferze mieszkalnictwa i ochrony środowiska, a także działalność w sieciach Metropolis oraz Europejskich Władzach Metropolitalnych (EMA). Sieć EMA odgrywa istotną rolę polityczną, lobbując w Komisji Europejskiej o bezpośredni dostęp metropolii do unijnych środków finansowych na infrastrukturę. Naszą pozycję w tym środowisku potwierdził fakt bycia gospodarzem corocznego zebrania sieci podczas World Urban Forum w 2022 roku w Katowicach, zakończonego podpisaniem „Deklaracji Katowickiej”.

Nawet w trudnym okresie pandemii dbaliśmy o ciągłość relacji międzynarodowych poprzez realizację projektu REthinking Metropolises, udowadniając, że sieciowanie pozostaje skutecznym narzędziem pozyskiwania funduszy w ramach międzynarodowych konsorcjów. Dodatkowo dzielimy się własnymi doświadczeniami i sukcesami poprzez współpracę z Europejskim Komitetem Regionów, który promuje nasze projekty jako wzorce dobrych praktyk.

Potwierdzeniem jakości prowadzonych działań jest sukces systemu METROROWER, który w 2024 roku, konkurując z 429 projektami z 64 państw, został jednym z trzech finalistów światowego konkursu Smart City Awards w kategorii „Mobility Award”, wzmacniając rozpoznawalność Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego jako obszaru innowacyjnych rozwiązań miejskich.

02

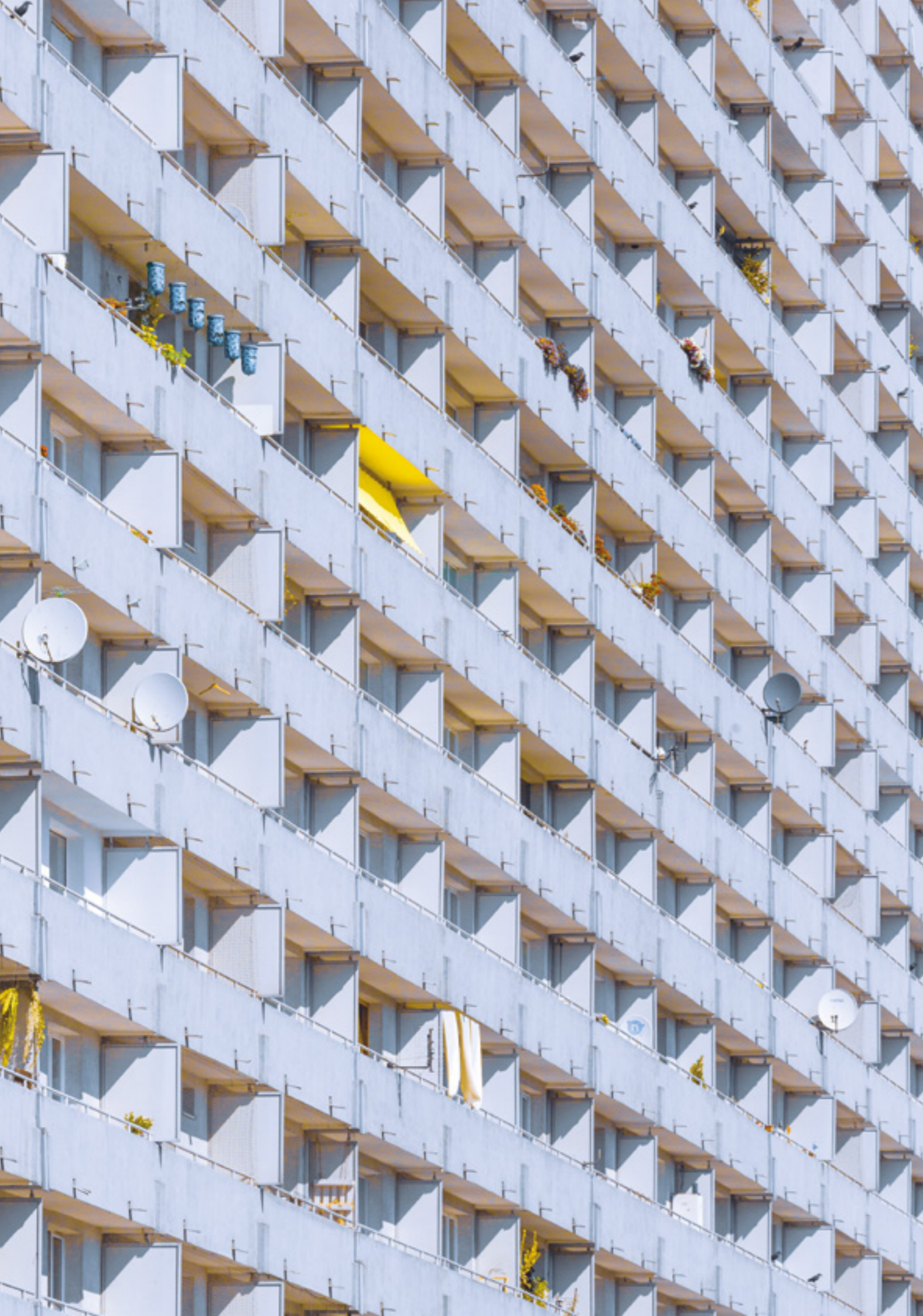

GZM oczami mieszkańców

O BADANIU

WNIOSKI

REKOMENDACJE

O BADANIU

W tym roku minie dziewięć lat od powstania pierwszego ustawowego związku metropolitalnego w Polsce – Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. W tym czasie wzmociliśmy swoją pozycję i zyskaliśmy realny wpływ na codzienne życie mieszkańców. Zrealizowaliśmy wiele wcześniej zakładanych inicjatyw, co przełożyło się na znaczący wzrost rozpoznawalności. Nazwę Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia **zna ponad 90% mieszkańców obszaru**, a pozytywnie ocenia jej działanie ponad połowa mieszkańców znających GZM (57%).

Aby poznać ocenę jakości życia w regionie, postrzeganie naszych działań i wizerunku oraz oczekiwania wobec przyszłych inicjatyw, w ramach prac nad strategią marki i komunikacji marketingowej przeprowadziliśmy **badania wizerunku GZM w oczach mieszkańców**. Dzięki temu dokument odpowiada na ich potrzeby. Czerpiąc z dotychczasowych doświadczeń, jednocześnie wyznacza kierunki rozwoju na przyszłość. Jest opracowaniem opartym zarówno na analizie danych, badaniach jakościowych i ilościowych, warsztatach oraz konsultacjach z przedstawicielami GZM, jej jednostek oraz miast i gmin członkowskich. Zaangażowanie uczestników pozwoliło osadzić dokument w realnych potrzebach i doświadczeniach.

METODOLOGIA

Aktualizacja **Strategii marki i strategii komunikacji marketingowej GZM** została przygotowana w modelu partycypacyjnym, angażując szerokie grono interesariuszy. Zarówno tych działających wewnątrz struktur Metropolii, jak i przedstawicieli środowisk zewnętrznych.

W trakcie prac zastosowano różnorodne metody badawcze i analityczne, takie jak:

- **Desk research** – analiza źródeł wtórnych dotyczących zarówno GZM, jak i innych podmiotów pozostających w relacji współpracy lub konkurencji

z Metropolią, ze szczególnym uwzględnieniem danych dotyczących istotnych dla wizerunku GZM dziedzin: gospodarki, inwestycji, nauki, transportu publicznego, komunikacji marketingowej, turystyki, kultury i jakości życia.

- **Badania jakościowe i ilościowe** – forum internetowe, badanie fokusowe i ilościowe z mieszkańcami Metropolii, indywidualne wywiady pogłębione z liderami metropolitalnymi (przewodniczący GZM, prezydenci stolic pięciu podregionów), a także badania ankietowe skierowane do działów promocji członkowskich miast i gmin.
- **Badania semiotyczne i analiza trendów** – identyfikacja zmian w postrzeganiu marki oraz monitorowanie trendów społecznych i komunikacyjnych, z wykorzystaniem narzędzi takich jak social listening, umożliwiających ilościowo-jakościową analizę opinii mieszkańców.
- **Konsultacje społeczne** – przeprowadzone w formie warsztatów i spotkań z przedstawicielami miast i gmin, a także z głównymi interesariuszami związanymi z takimi obszarami jak gospodarka, nauka, transport publiczny, środowisko, kultura i turystyka.
- **Warsztaty projektowe** – cykl pięciu sesji roboczych z udziałem zespołu projektowego, w tym pracowników Urzędu Metropolitalnego oraz osób współpracujących z nim.

Ważnym elementem prac było porównanie wyników obecnych badań z danymi z 2020 roku, zebranymi podczas tworzenia pierwszej strategii marki GZM. Pozwoliło to ocenić dynamikę zmian w wizerunku i percepcji Metropolii.

Dzięki szerokiej partycypacji oraz wielowymiarowej analizie udało się rzetelnie ocenić dotychczasowe działania komunikacyjne, zidentyfikować obszary wymagające modyfikacji lub rozwoju oraz wyznaczyć kierunki strategiczne dla dalszych działań marketingowych Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

WNIOSKI

OCENA JAKOŚCI ŻYCIA

Obszar GZM jest postrzegany przez mieszkańców jako **atrakcyjne miejsce do życia**. Uważa tak 65% uczestników badania. Region doceniany jest przede wszystkim za infrastrukturę komunikacyjną, położenie oraz walory turystyczne i estetyczne. Relatywnie słabiej oceniane pozostają aspekty środowiskowe, w tym zanieczyszczenie środowiska oraz niedobór publicznych terenów zielonych. → [Rys. 1](#)

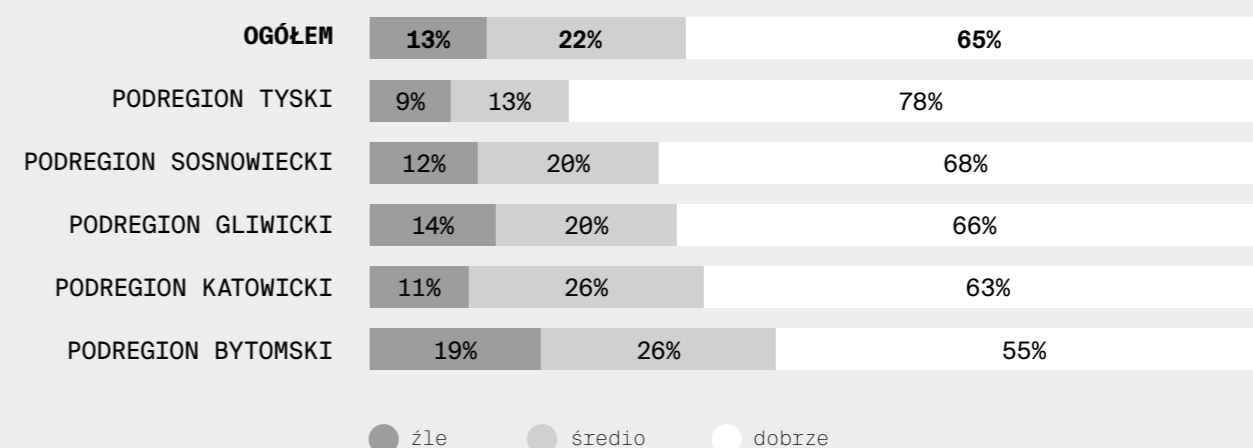
Choć wskazywane **plusy i minusy** są zbliżone do tych identyfikowanych pięć lat temu, obserwujemy wyraźną zmianę w tonie wypowiedzi. Mocne strony zdecydowanie dominują, a poziom krytycyzmu jest niższy, również wśród starszych mieszkańców. Mieszkańcy dostrzegają poprawę w kluczowych obszarach, takich jak infrastruktura komunikacyjna, transport publiczny, jakość środowiska oraz estetyka miast, w tym działania rewitalizacyjne → [Rys. 2](#)

Plusy to przede wszystkim więcej łatwo dostępnych możliwości na różnych poziomach. Od tych bardziej podstawowych (większy rynek pracy i edukacji, lepszy dostęp do usług), po bardziej zaawansowane (spędzanie czasu wolnego – kultura, sport, rozrywka). Wszystkie one tworzą przewagę GZM na tle pojedynczych ośrodków miejskich, przekładając się na wyższą jakość i poczucie satysfakcji z życia (ciekawsze, bogatsze, aktywniejsze i różnorodniejsze).

Minusy życia w GZM to w większości „ciemne strony” życia w wielkim mieście w ogóle i nie dotyczą specyficznie naszej Metropolii. Należą do nich problemy komunikacyjne (korki, remonty, trudności z parkowaniem) i zanieczyszczenie środowiska, czyli typowe czynniki obniżające jakość życia w dużej aglomeracji (smog, hałas, za mało terenów zielonych).

Rys. 1 OCENA JAKOŚCI ŻYCIA

PYTANIE: Jak ocenił(a)byś warunki życia w Twojej miejscowości? Weź pod uwagę wszystkie ważne dla Ciebie elementy (takie jak miejsca pracy, wypoczynku, transport, stan środowiska naturalnego itp.).

Źródło: Badanie wizerunku GZM w opinii mieszkańców (2025, Smartscope)

Rys. 2 PLUSY I MINUSY ŻYCIA W GZM

W perspektywie ostatnich pięciu lat nie uległy zasadniczym zmianom, większość z nich ma bowiem charakter uniwersalny.

Większy rynek pracy
i dostęp do edukacji

Lepszy dostęp
do usług

Więcej możliwości
spędzania czasu wolnego
(kultura, sport, rozrywka)

ŻYCIE W GZM TO:

Problemy komunikacyjne
(korki, parkowanie)

Czynniki obniżające
jakość życia (smog, brud,
hałas)

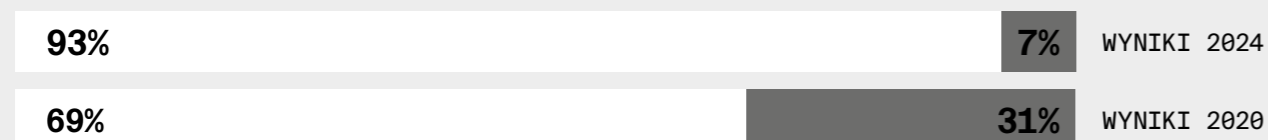
Specyficzny dla regionu,
przemysłowy krajobraz
(zdegradowane tereny
i obiekty przemysłowe)

Rys. 3 ZNAJOMOŚĆ ORAZ OCENA DZIAŁAŃ GZM

PYTANIE: Czy słyszał(a)s kiedyś lub znasz nazwę Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia?

WSZYSCY MIESZKAŃCY GZM

● TAK ● NIE

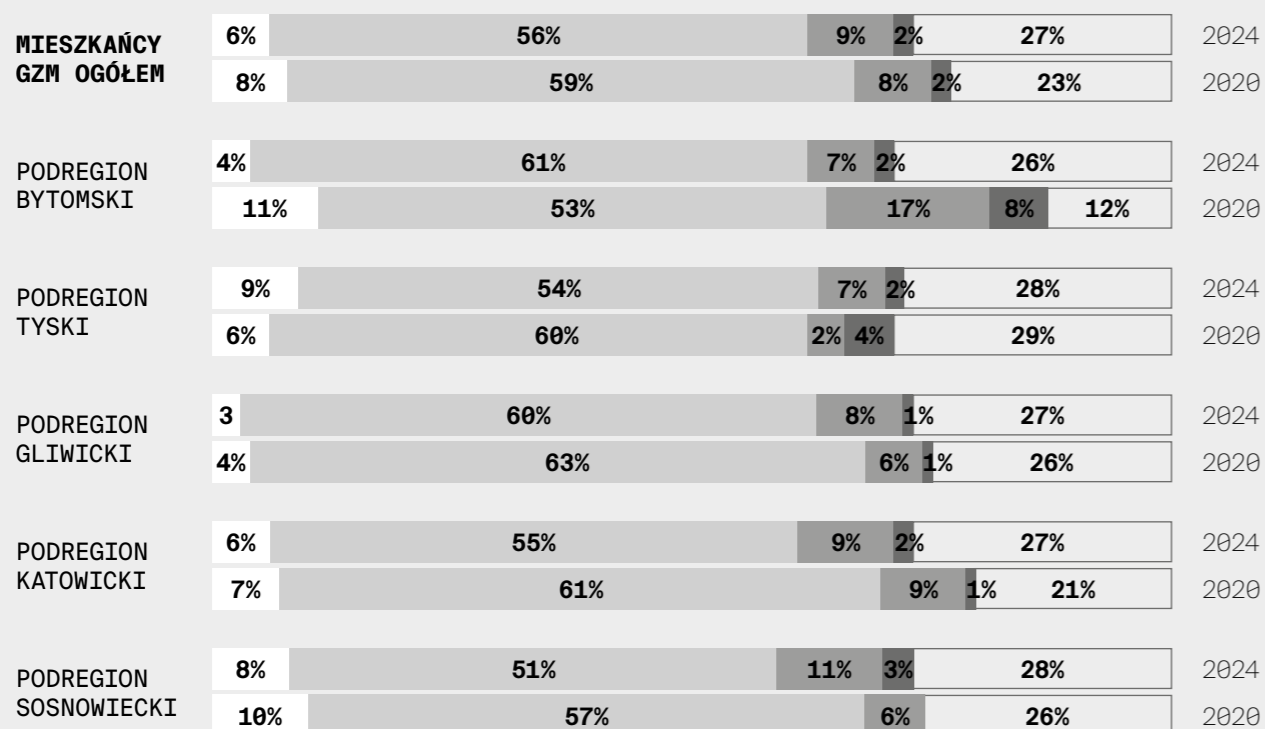

Źródło: Badanie wizerunku GZM w opinii mieszkańców (2025, Smartscope)

Rys. 4 OCENA WSPÓŁPRACY GZM Z MIASTAMI I GMINAMI

Współpraca GZM z miastami i gminami wchodzącymi w jej skład oceniana jest pozytywnie. Negatywne oceny nie stanowią znaczącego odsetka, Częściej mieszkańcy wstrzymują się od oceny.

PYTANIE: Jak ogólnie oceniasz współpracę Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii z wchodzącymi w jej skład miastami i gminami?

● bardzo dobrze ● raczej dobrze ● raczej źle ● bardzo źle ○ trudno powiedzieć

ZNACZENIE TRANSPORTU PUBLICZNEGO I INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ

Transport publiczny oraz infrastruktura komunikacyjna pozostają naszym najsilniejszym walorem. Wpływ GZM na funkcjonowanie obszaru metropolitalnego jest zauważalny w wielu wymiarach, przy czym najbardziej jednoznacznie identyfikowany jest w obszarze transportu publicznego i infrastruktury drogowej. Są to czynniki wzmacniające atrakcyjność obszaru zarówno jako miejsca zamieszkania, jak i przestrzeni inwestycyjnej.

Za najbardziej odczuwalne i doceniane zmiany mieszkańcy uznają rozwój dróg szybkiego ruchu i węzłów komunikacyjnych, wprowadzenie wspólnego biletu, lepszą koordynację transportu publicznego oraz rozwój centrów przesiadkowych. Jednocześnie dalszy rozwój tych obszarów – w tym wspólny system opłat za parkowanie, szybka komunikacja miejska pomiędzy miastami oraz remonty dróg – pozostaje jednym z najważniejszych oczekiwań mieszkańców wobec GZM.

ZNAJOMOŚĆ ORAZ OCENA DZIAŁAŃ GZM

Nazwę Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia **znają ponad 90% mieszkańców obszaru** – w porównaniu do poprzedniego pomiaru widać bardzo istotny wzrost znajomości. Działania kojarzone z GZM dotyczą przede wszystkim transportu (komunikacji miejskiej, rowerowej). Ponad połowa mieszkańców znających GZM (57%) pozytywnie ocenia funkcjonowanie instytucji.

Sama instytucja oceniana jest bardzo pozytywnie, jednak wyzwaniem, ze względu na szeroki zakres jej działań, pozostaje potrzeba efektywniejszej komunikacji w obszarach innych niż transport, co może przyczynić się do jeszcze silniejszego wizerunku marki. → Rys. 3

WIZERUNEK GZM

Wizerunek GZM kształtuje się pozytywnie. Metropolia postrzegana jest jako region **dynamiczny i nowoczesny**, łączący tradycję przemysłową z **nowymi technologiami i smart city**. Mieszkańcy wskazują, że region jest dobrze rozwinięty gospodarczo i dobrze skomunikowany, co czyni go **atrakcyjnym miejscem dla inwestorów i przedsiębiorców**. Ważnym aspektem jest rozbudowana sieć uczelni wyższych, która przyciąga

studentów i wspiera rozwój intelektualny regionu. To, co zdaniem mieszkańców warto w regionie jeszcze poprawić, to estetyka przestrzeni publicznych oraz dbałość o środowisko.

Warto odnotować, że wizerunek GZM jest również kształtowany przez liczne wydarzenia kulturalne, takie jak Noc Teatrów GZM czy Kierunek GZM, które przyczyniają się do promocji regionu jako miejsca tętniącego życiem i otwartego na różnorodne inicjatywy.

WSPÓŁPRACA GZM Z GMINAMI I MIASTAMI

Współpracę GZM z miastami i gminami oceniło jako pozytywną – około 62% mieszkańców. Doceniane są przede wszystkim efekty współpracy w obszarze transportu publicznego, infrastruktury drogowej oraz poprawy jakości życia. → Rys. 4

POSTULOWANE DZIAŁANIA

W perspektywie przyszłych działań mieszkańcy oczekują większego zaangażowania GZM w obszary związane z ekologią i środowiskiem, w tym walkę ze smogiem, ochronę środowiska, gospodarkę odpadami, rozwój terenów zielonych oraz termomodernizację budynków. Wysoko oceniany transport publiczny pozostaje jednocześnie obszarem, w którym oczekiwany jest dalszy rozwój.

W badaniach jakościowych mieszkańcy wskazują, że GZM powinna koncentrować się przede wszystkim na komunikacji oraz ekologii. Wśród priorytetów wymieniają m.in. wspólny system opłat za parkowanie, rozwój szybkiego transportu publicznego pomiędzy miastami, modernizację infrastruktury drogowej, rozwój ścieżek rowerowych oraz inwestycje w tereny zielone. Podkreślają przy tym znaczenie działań wymagających wspólnej, metropolitalnej koordynacji.

Istotnym oczekiwaniem pozostaje również promocja regionu oraz budowanie wspólnej tożsamości mieszkańców. Poza zmianami infrastrukturalnymi mieszkańcy dostrzegają potrzebę działań integrujących społeczność metropolitalną, w tym inicjatyw wyrównujących dostęp do usług i oferty czasu wolnego. GZM postrzegana jest także jako podmiot o istotnym potencjale rozwojowym, którego rolą jest przyciąganie inwestorów i pracodawców oraz wzmacnianie pozytywnego wizerunku regionu na zewnątrz. → Rys. 5

REKOMENDACJE

PRIORYTET DLA DZIAŁAŃ PROŚRODOWISKOWYCH
Mieszkańcy wyraźnie wskazują, że walory środowiskowe są kluczowym elementem podnoszenia jakości życia w regionie. Jednocześnie oczekują większego zaangażowania instytucji publicznych w poprawę stanu środowiska. Rekomendowane jest aktywne uczestnictwo GZM w projektach ochrony środowiska, takich jak poprawa jakości powietrza poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń, rozwój terenów zielonych oraz wspieranie inicjatyw ekologicznych. Takie działania nie tylko podniosą standard życia, ale również wzmocnią pozytywny wizerunek Metropolii jako lidera zrównoważonego rozwoju.

ROZWÓJ OFERTY CZASU WOLNEGO

Mieszkańcy wyrażają duże zainteresowanie uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych, co potwierdzają sukcesy takich inicjatyw jak Noc Teatrów czy festiwal Kierunek GZM. Zalecane jest intensyfikowanie działań w zakresie organizacji nowych wydarzeń, wspieranie lokalnych artystów oraz promowanie regionu jako centrum kulturalnego. Zaangażowanie GZM w sektorze kultury wzmacnia tożsamość regionalną, przyciąga turystów i buduje poczucie dumy wśród mieszkańców.

SKUTECZNA KOMUNIKACJA DZIAŁAŃ GZM

Rekomenduje się wdrożenie wielokanałowej strategii komunikacyjnej, obejmującej media społecznościowe,

kampanie informacyjne, lokalne wydarzenia oraz współpracę z mediami regionalnymi. Transparentna i regularna komunikacja może znacząco poprawić postrzeganie GZM oraz zaangażowanie społeczności.

INWESTYCJE W TRANSPORT I INFRASTRUKTURĘ

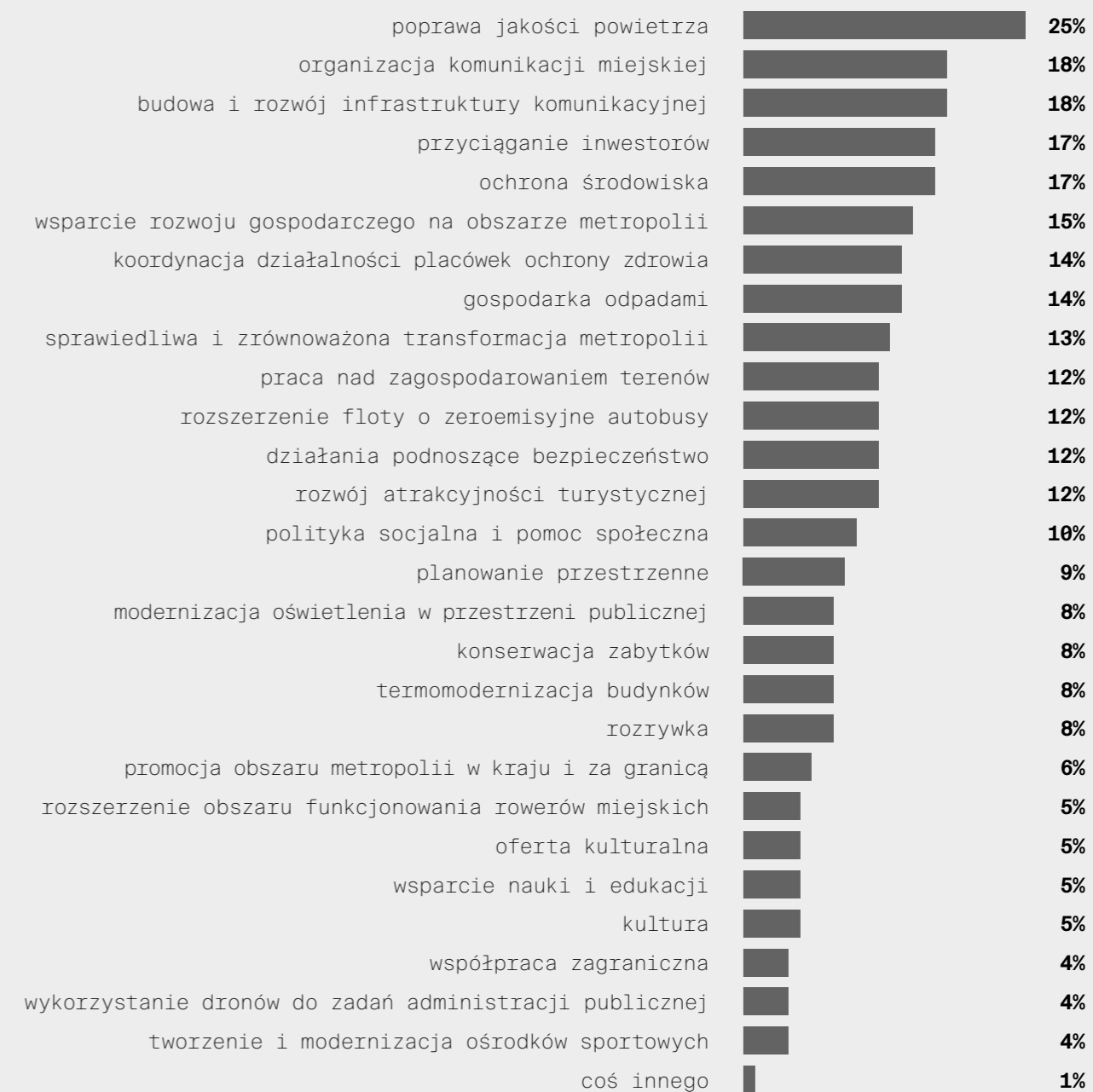
Transport i infrastruktura drogowa są wysoko oceniane przez mieszkańców, jednak pozostają kluczowymi elementami poprawy jakości życia. Dalsze inwestycje w rozwój sieci komunikacji miejskiej, modernizację dróg oraz wdrażanie nowoczesnych rozwiązań transportowych (np. ekologicznych autobusów, inteligentnych systemów zarządzania ruchem) są niezbędne do utrzymania i podnoszenia standardów transportowych w regionie.

POPRAWA FUNKCJONOWANIA PLACÓWEK OCHRONY ZDROWIA

Ochrona zdrowia została wskazana przez mieszkańców jako jeden z trzech najważniejszych obszarów wymagających natychmiastowej poprawy. Znaczną rolę odgrywa tutaj spadek ocen funkcjonowania placówek zdrowotnych w porównaniu do poprzedniego badania sprzed 5 lat. Rekomendowane jest zintensyfikowanie działań na rzecz poprawy dostępności i jakości usług zdrowotnych, wsparcie dla placówek medycznych oraz realizacja projektów modernizacyjnych, co pozytywnie wpłynie na satysfakcję mieszkańców i ich poczucie bezpieczeństwa zdrowotnego.

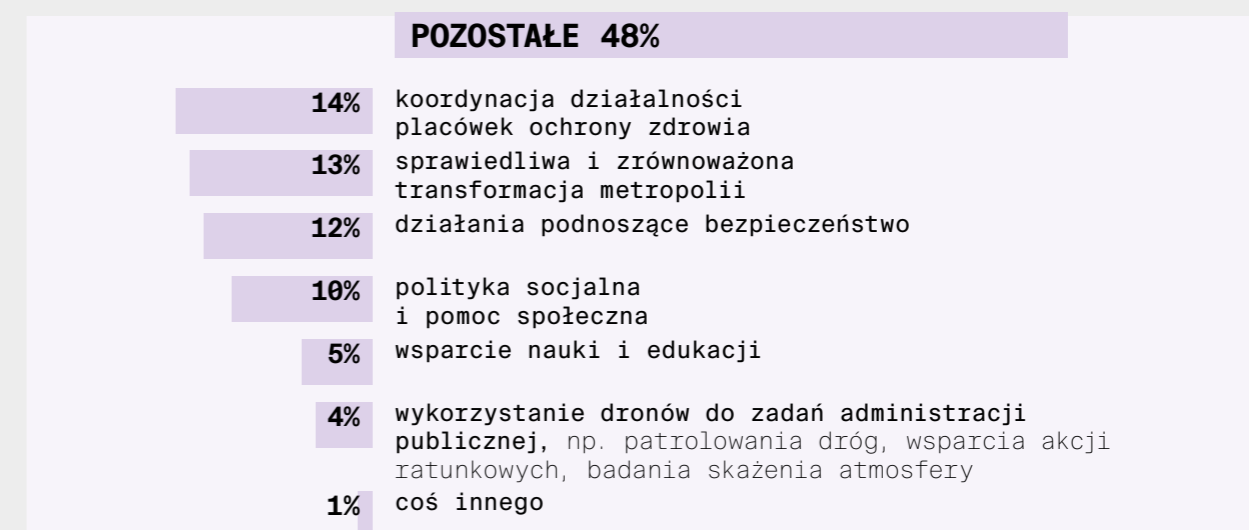
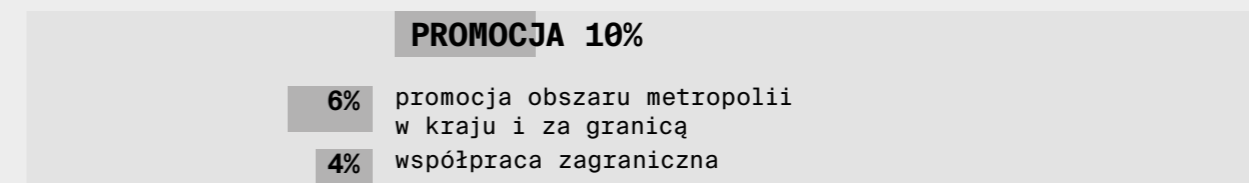
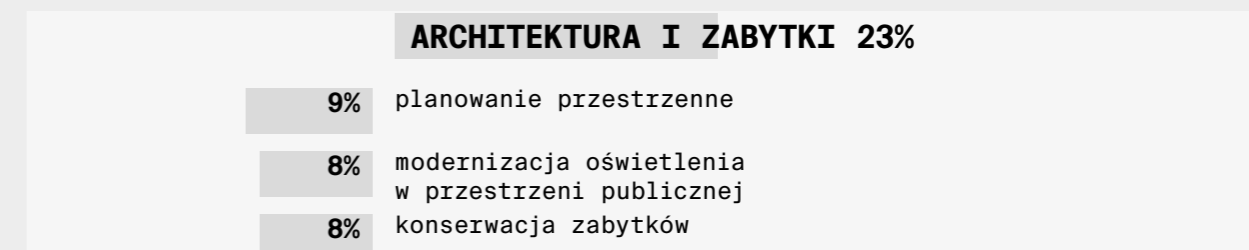
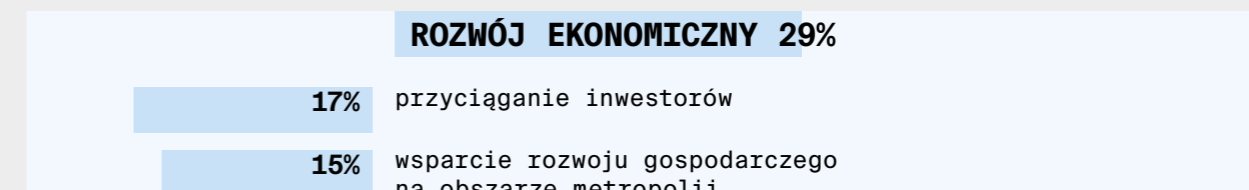
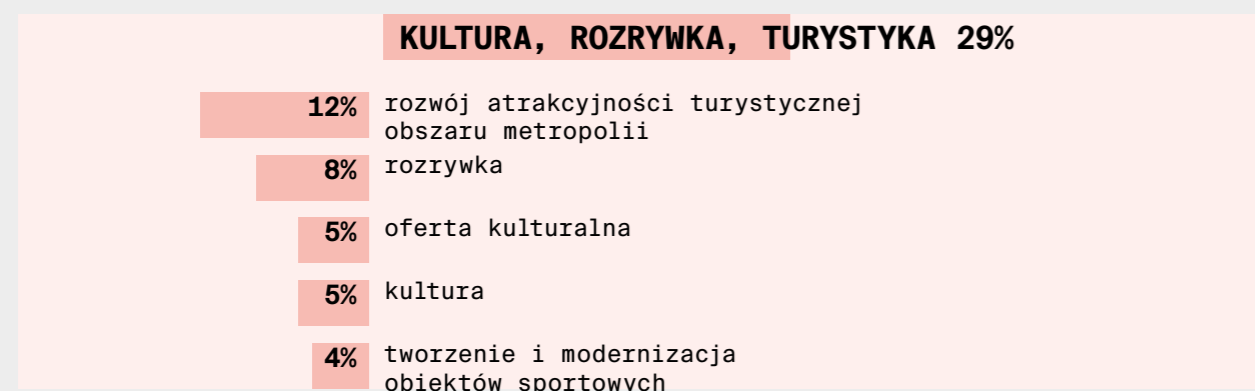
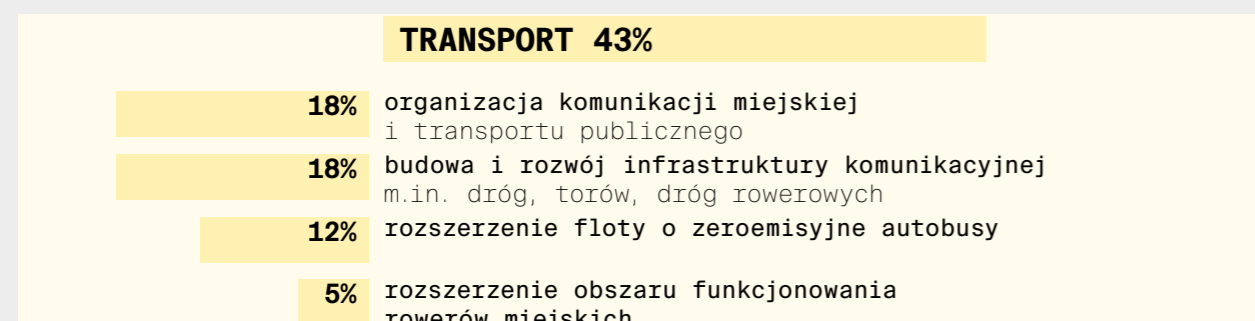
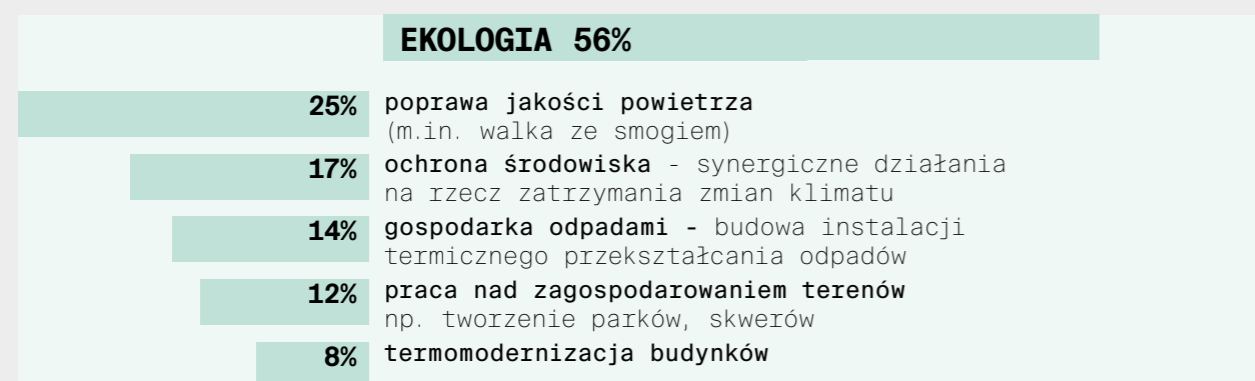
→ [Rys. 6](#)

Rys. 5 PYTANIE: W które z poniższych działań/obszarów Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia powinna się bardziej zaangażować w najbliższych latach? Wybierz maksymalnie 3 najważniejsze działania/obszary i ułóż je w kolejności ważności.

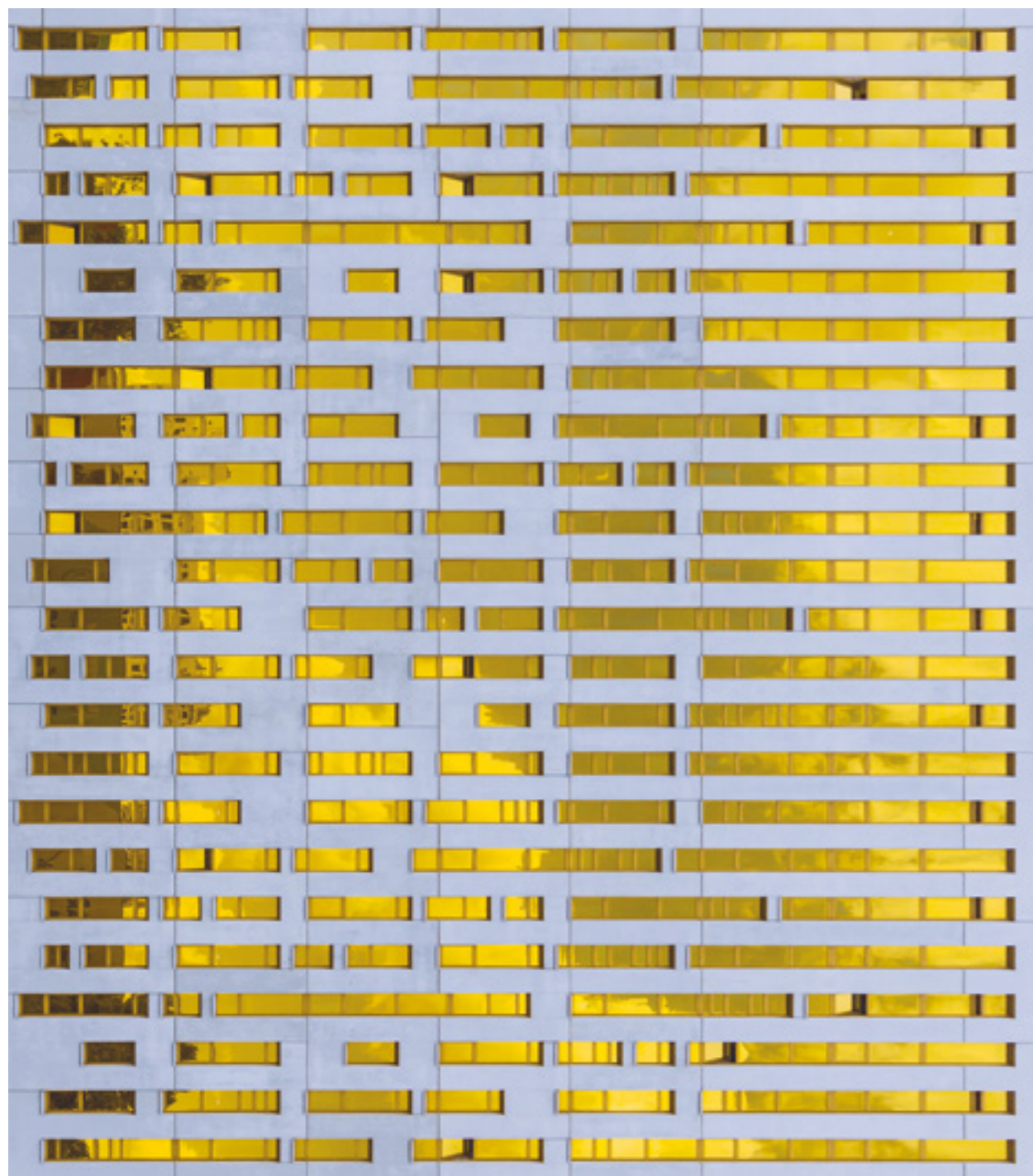
Rys. 6 POSTULOWANE DLA GZM DZIAŁANIA NA PRZYSZŁOŚĆ

Działania o najwyższym znaczeniu dla mieszkańców GZM dotyczą ekologii. Równie istotne są aspekty związane z rozwojem w ramach transportu, turystyki, atrakcyjności inwestycyjnej obszaru oraz działalności placówek ochrony zdrowia.

03

Planowanie strategiczne i przestrzenne

WPROWADZENIE

STRATEGIA ROZWOJU GZM

DOKUMENT WDROŻENIOWY

POLITYKA PRZESTRZENNA

**METROPOLITALNE KOMPENDIUM NA
TEMAT UCHWAŁ KRAJOBRAZOWYCH**

WPROWADZENIE

Jak zaplanować przyszłość organizacji, aby nie szukać i nie błędzić

Po pierwsze cel. Nie można dojść do celu, jeśli się go nie wyznaczy, nie ustali dokładnie punktu wyjścia, nie zdiagnozuje zasobów i możliwości. Nie zdefiniuje przeszkód i wyzwań, a na koniec nie określi najlepszej drogi dojścia. Planowanie strategiczne w organizacji jest po to, aby zdefiniować i sklasyfikować cele, oddzielić te strategiczne od tych operacyjnych, zapisać je i pilnować ich realizacji. Strategię tworzy się po to, aby nie szukać i nie błędzić – tylko zmierzać tam, gdzie się chce. Im bardziej skomplikowane wyzwanie, tym posiadanie strategii jest ważniejsze.

Po drugie ludzie. U podstawy każdej strategii znajdują się ludzie – ci, dla których jest ona realizowana i ci, którzy będą ją realizować. Jak wiadomo, ilu ludzi, tyle pomysłów, perspektyw i punktów widzenia. Każda z koncepcji zapewne ma coś w sobie, ale zaczynają one działać dopiero wówczas, kiedy widzą się wzajemnie. Strategia jest właśnie po to, aby wspólnymi siłami znaleźć i wytyczyć drogę – tak by wszyscy uczestnicy tego przedsięwzięcia czuli, że ma ono sens i rozumieli, dokąd zmierzają.

Po trzecie misja i wizja. Wiele się o nich mówi, ale działają nieliczne. Współczesne misje i wizje nie

powinny być jedynie okrągłymi zdaniami zapisanymi w ramce. Powinny stać się sednem istnienia organizacji. Misja jest jej esencją, tym co każdego dnia motywuje do działania i tym, co mamy do zaproponowania światu, w jakim się obracamy. Wizja to coś, do czego zmierzamy, nie jeden konkretny cel, ale szeroka perspektywa, miejsce przeznaczenia, jakie w przyszłości stworzymy i w jakim w przyszłości mamy być.

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia – powołana na mocy ustawy, która łączy w związek aż 41 gmin oraz określa jej podstawowe ramy i kierunki działania – jest skomplikowanym organizmem, w którym każdy ma swoje wyzwania, problemy, zasoby, możliwości, doświadczenia i ambicje. Strategia GZM jest po to, aby z tych różnorodności stworzyć organizację energii, nowych możliwości i pozytywnej przyszłości.

41 doskonałych muzyków, z których każdy potrafi zagrać wyjątkową melodię nie stworzy orkiestry. Potrzebne jest wspólne ustalenie: co gramy, w jakiej tonacji, jaki jest cel naszego muzykowania, a przede wszystkim, jaki ma być wielki finał tego muzykowania – czyli jakie wynikają z niego korzyści – dla ludzi, na wiele lat.

STRATEGIA ROZWOJU GZM

Strategia Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022 – 2027, z perspektywą do 2035 r. (zwana Strategią Rozwoju GZM) została przyjęta 16 grudnia 2022 roku uchwałą nr XLIX/367/2022 Zgromadzenia Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Pod względem formalnym jest to spełnienie przepisu prawa wynikającego z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i ustawy o związku metropolitalnym w województwie śląskim. Natomiast pod względem użyteczności, ma na celu określenie wspólnej wizji rozwoju dla kreowania obszaru spójnego przestrzennie, funkcjonalnie, gospodarczo i społecznie, o silnych funkcjach metropolitalnych i wysokim kapitale ludzkim. Strategia Rozwoju GZM stanowi podstawowe narzędzie wspierające proces zarządzania GZM jako instytucją i obszarem. Ukierunkowuje też wydatkowanie i pozyskiwanie środków finansowych.

Zgodnie z przyjętą wizją, w 2035 roku Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia to *obszar atrakcyjny do życia, nauki, pracy i wypoczynku, dobrze zintegrowany, wykorzystujący synergii różnorodności, tradycji i dziedzictwa przemysłowego, rozwijający ofertę kulturalną i nowoczesną gospodarkę, podlegający transformacji w dążeniu do neutralności klimatycznej i odporności na kryzysy, o silnej pozycji wśród obszarów metropolitalnych.*

Osiągnięciu tej wizji ma sprzyjać przyjęta misja, która brzmi: Kreujemy spójność obszaru metropolitalnego, integrujemy potencjały gmin, inicjujemy działania i inspirowujemy do rozwoju poprzez otwartość, współpracę i nowoczesne zarządzanie.

W ramach ustaleń strategicznych wyznaczono 5 priorytetów, wskazujących na najistotniejsze wyzwania, wymagające interwencji w GZM lub przez GZM, to jest: priorytet A – Adaptacja do zmian klimatu i odporność, priorytet B – Mobilność i dostępność, priorytet C – Przestrzeń i spójność społeczna, priorytet D – Metropolitalność i innowacyjność, priorytet E – Współpraca

i otwartość. W ramach każdego z nich wskazano cele oraz kierunki działań. Natomiast konkretne działania (projekty) służące ich realizacji, a pośrednio osiągnięciu przyjętej wizji rozwoju GZM, zawiera dokument wdrożeniowy pn. *Metropolitalny Program Działań Strategicznych*.

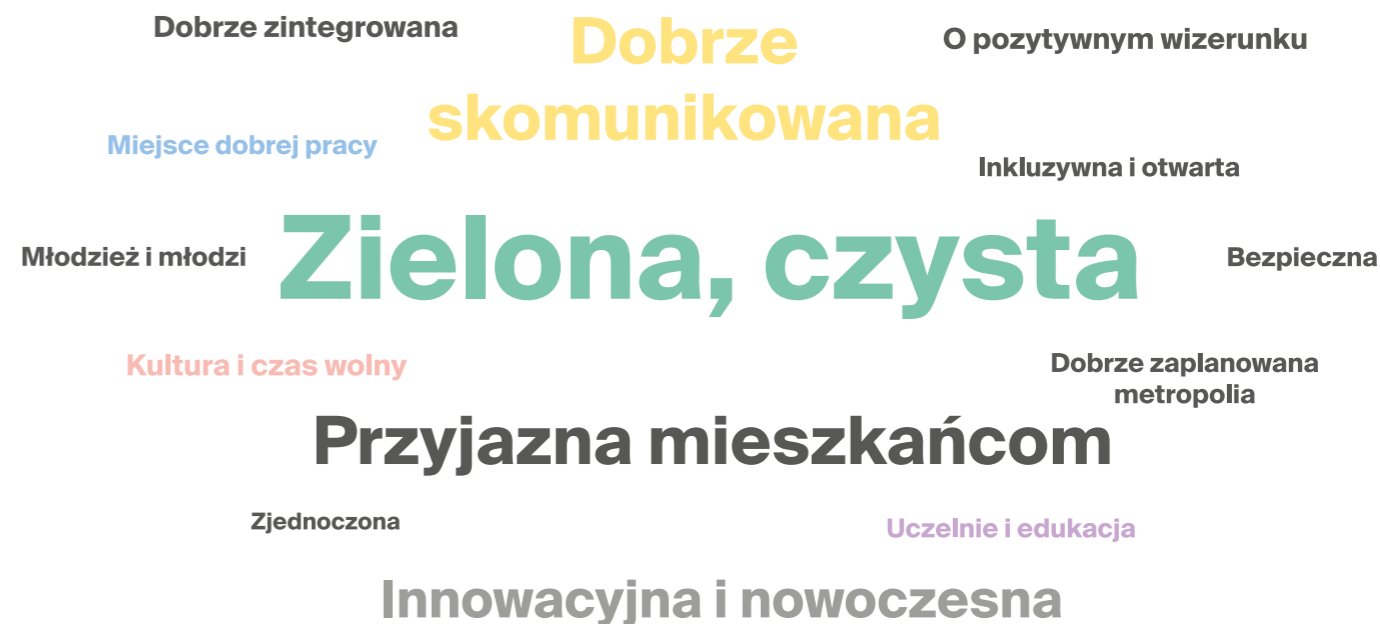
Intensywne prace nad opracowaniem Strategii Rozwoju GZM trwały ponad 1,5 roku, choć w praktyce przygotowanie i pozyskiwanie materiałów wyjściowych rozpoczęło się znacznie wcześniej. Prace podzielone były na 4 etapy – każdy kończył się odrębnym zeszytem, to jest:

1. Prace przygotowawcze (Zeszyt nr 1) – dokument uzupełniający;
2. Diagnoza stanu GZM (Zeszyt nr 2) – dokument uzupełniający;
3. Obszary funkcjonalne GZM (Zeszyt nr 3) – dokument uzupełniający;
4. Strategia Rozwoju GZM (Zeszyt nr 4) – dokument podstawowy.

Strategia Rozwoju GZM sporządzona została zgodnie z przepisami prawa, znowelizowanymi w II poł. 2020 roku, które między innymi zintegrowały planowanie strategiczne z przestrzennym. Oznacza to, że integralnym elementem dokumentu strategicznego stały się również ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej oraz model struktury funkcjonalno-przestrzennej.

W cały proces prac nad dokumentem zaangażowane było szerokie grono interesariuszy reprezentujących: władze rządowe i samorządowe, instytucje państwowe, środowiska akademickie, biznesowe, pozarządowe, a także mieszkańców, których wstępne oczekiwania wobec GZM zbadano na przygotowawczym etapie prac oraz na etapie ustawowych konsultacji. Dodatkowo powołana została Metropolitalna Rada Rozwoju

Konkurencyjna i rozwinięta gospodarczo

Rys. 7 MAPA MYŚLI MIESZKAŃCÓW GZM

(MRR), czyli interdyscyplinarny zespół ekspertów reprezentujących władze rządowe, samorządowe, świat nauki, uczelnie wyższych i gospodarki. MRR to organ doradczy dla Zarządu GZM, który podczas posiedzeń odbywających się na każdym etapie prac, wnosił swoje sugestie, uwagi i spostrzeżenia. Na poszczególnych etapach prac dodatkowo organizowane były spotkania z interesariuszami, dobieranymi adekwatnie do potrzeb.

W I etapie prac – w ramach pozyskiwania różnego typu informacji i materiałów wyjściowych do dalszych prac – przeprowadzono ogólnodostępną ankietę skierowaną do mieszkańców, dotyczącą warunków życia w GZM. Zebrano łącznie ok. 1300 odpowiedzi, na tej podstawie stworzona została między innymi mapa myśli, prezentująca główne określenia metropolii w 2035 roku. Mieszkańcy zwrócili uwagę, że GZM powinna być zielona, czysta, dobrze skomunikowana, przyjazna mieszkańcom, innowacyjna i nowoczesna.

Etap II obejmował diagnozę stanu GZM, tym samym był najobszerniejszy pod względem poruszanych zagadnień. Na potrzeby gruntownego rozpoznania stanu przeprowadzono 5 wywiadów grupowych i ponad 30 pogłębionych wywiadów indywidualnych. Dodatkowo odbywały się dyskusje eksperckie z przedstawicielami urzędów odpowiedzialnych za rozwój i planowanie przestrzenne. Korzystano także z wyników współpracy z Instytutem Rozwoju Miast i Regionów, który opracował dla GZM szereg materiałów analitycznych w ramach projektu GOSPOSTRATEG (2019 –2021).

W etapie III wyznaczane były tak zwane obszary funkcjonalne. Ostatecznie wyznaczono obszar rdzenia GZM (obejmujący 18 gmin, z czego 13 to miasta na prawach powiatu i 5 przyległych do nich gmin miejskich) oraz otoczenie rdzenia GZM (obejmujący 23 pozostałe gminy: miejskie, miejsko-wiejskie i wiejskie).

Zasadniczy, IV etap, obejmował prace nad samym dokumentem strategicznym – jego częścią tekstową i graficzną (w formie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej i schematów). Na tym etapie przeprowadzone były również obligatoryjne – ustawowe – konsultacje oraz sporządzona została Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju GZM.

Do finalnych opracowań z etapów II-IV sporządzony został koreferat przez zewnętrznego eksperta, co służyło zapewnieniu możliwie wysokiej jakości dokumentów. Wypracowany dokument strategiczny wskazuje priorytetowe kwestie dla GZM w najbliższych latach (do 2027 roku odnosząc się do 2035 roku), na rzecz budowania spójnego obszaru pod względem społeczno-gospodarczym i funkcjonalno-przestrzennym. Ma to służyć sukcesywnemu osiągnięciu nakreślonej wizji GZM (czyli pożądanego stanu obszaru po wdrożeniu ustaleń strategicznych) poprzez ukierunkowaną aktywność GZM jako instytucji.

Wszystkie dokumenty powstałe w procesie tworzenia Strategii Rozwoju GZM dostępne są na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Metropolitalnego GZM w zakładce „koncepty i strategię”.

DOKUMENT WDROŻENIOWY

Dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, służącym realizacji celów zawartych w Strategii Rozwoju, jest Metropolitalny Program Działań Strategicznych (MPDS). Jest to tak zwany program rozwoju w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Pod względem formalnym opracowuje go Zarząd GZM (organ wykonawczy), a uchwała Zgromadzenie GZM (organ stanowiący).

MPDS zawiera zestaw projektów przyjętych do realizacji przez GZM do 2035 roku, stanowiących rozwinięcie ustaleń zawartych w Strategii Rozwoju GZM. Każda fiszka projektowa zawiera podstawowe informacje o projekcie, jak: przypisanie do priorytetu, celu i kierunku (ze Strategii Rozwoju GZM), cel i oczekiwane rezultaty/produkty, horyzont czasowy, koszt realizacji projektu. Wszystkie projekty podlegają kwartalnemu raportowaniu dla Zarządu.

Charakter i zakres tematyczny projektów nawiązują do zadań publicznych określonych w ustawie o związku metropolitalnym w województwie śląskim, a także do kluczowych współczesnych wyzwań rozwojowych, przed którymi stoi GZM i jej gminy członkowskie (co między innymi zostało zidentyfikowane w ramach prac nad Strategią Rozwoju GZM).

POLITYKA PRZESTRZENNA

Kształtowanie ładu przestrzennego jest jednym z zadań związku metropolitalnego, wynikającym z ustawy o związku metropolitalnym w województwie śląskim (art. 12 ust. 1 pkt 1). Polityka przestrzenna określa lokalne zasady gospodarowania przestrzenią i jest prowadzona w oparciu o przepisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. A działania wynikające z polityki przestrzennej zmierzają do harmonijnego ukształtowania otoczenia, z uwzględnieniem wszelkich uwarunkowań i wymagań – funkcjonalnych, społeczno-gospodarczych, środowiskowych, kulturowych i innych. W praktyce realizacja zadań związanych z polityką przestrzenną jest dużym wyzwaniem na poziomie metropolitalnym. Z jednej strony z uwagi na zakres kompetencyjny – znacznie bardziej ograniczony w stosunku do możliwości gminy, a z drugiej ze względu na bardzo szeroki zakres tematyczny, obejmujący zagadnienia polityki przestrzennej.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, dotyczącymi opracowania strategii rozwoju, planowanie przestrzenne jest zintegrowane z planowaniem strategicznym, co oznacza wymóg opracowania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. W przypadku Strategii Rozwoju GZM przyjęto, że te ustalenia planistyczne wyrażone są:

- w formie graficznej, jako:
 - model struktury funkcjonalno-przestrzennej dla GZM;
 - schematy tematyczne, stanowiące uzupełnienie modelu według priorytetów;
- w formie tekstowej, jako:

- ustalenia w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w GZM (czyli komentarz do ustaleń w modelu GZM), o charakterze obligatoryjnym;
- rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w GZM (dodatkowe odniesienie do priorytetów z ustaleń strategicznych), o charakterze fakultatywnym.

Sam rysunek modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej GZM jest graficzną ilustracją ustaleń strategicznych, prezentowanych w wymiarze przestrzennym. Ma charakter schematyczny i uproszczony, prezentując:

- obszary, procesy, inwestycje, istotne dla rozwoju GZM, wymagające wzmocnienia lub interwencji, a także kluczowe powiązania funkcjonalne wewnętrzne i zewnętrzne GZM;
- ustalenia strategiczne według przyjętych priorytetów (jako warstwa prospektywna), zilustrowane w formie symboli, bez precyzyjnych lokalizacji – na tle istniejącego zagospodarowania (jako warstwa bazowa).

W trakcie prac nad modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej zidentyfikowano następujące potencjały przestrzenne GZM:

- zwarta struktura policentryczna rdzenia GZM;
- duży udział terenów przyrodniczych w powierzchni GZM, w tym ponad 60 terenów prawnie chronionych, a także duży udział terenów rolnych;
- liczne obiekty kultury i eventowe-wielofunkcyjne;
- cenne dziedzictwo przemysłowe, w tym obiekty należące do Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego i Szlaku Zabytków Techniki;
- inne obiekty historyczne i zabytkowe, w tym szczególnie ciekawe budynki z okresu modernizmu;
- sezonowe ośrodki wypoczynku, ze zbiornikami wodnymi oraz drogi i trasy rowerowe;
- dobrze rozwinięta struktura publicznego transportu zbiorowego.

Ustalenia dokumentu strategicznego opiniowane są przez Zarząd Województwa pod kątem „sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie

kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa” (art. 10f ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym). Natomiast docelowo, każda strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę (art. 10e ust. 2 cyt. ustawy).

W związku z powyższym, dążąc do konsekwentnego uwzględniania perspektywy metropolitalnej w planowaniu rozwoju, uczestniczymy w opiniowaniu dokumentów strategicznych opracowywanych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Równolegle, na bieżąco, realizujemy naszą ustawową rolę instytucji włączonej w procedurę tworzenia planów ogólnych gmin – zarówno na etapie składania wniosków, jak i opiniowania dokumentów na końcowym etapie prac.

Zagadnienia przestrzenne na poziomie metropolitalnym realizowane są poprzez szeroki wachlarz pojedynczych aktywności, podejmowanych przez departamenty Urzędu Metropolitalnego, a wpływających docelowo na jakość życia w GZM, a także poprzez udzielanie gminom wsparcia, w tym finansowego w formie dotacji. To właśnie poziom lokalny ma zdecydowanie największe kompetencje ingerowania w szeroko rozumianą przestrzeń, a nie zawsze ma na to środki.

GZM zasadniczo koncentruje się na takich aktywnościach jak: przygotowywanie opracowań tekstowych i graficznych, dotyczących przestrzeni, propagowanie sprawdzonych rozwiązań stosowanych w samorządach, tworzenie wspólnej dla gmin platformy dyskusji, służącej integrowaniu, inspirowaniu i inicjowaniu wspólnych działań.

Odnosząc się do szeroko rozumianego kształtowania ładu przestrzennego, GZM podejmuje między innymi kwestię zrównoważonej mobilności, która jest czymś więcej niż planowaniem rozwiązań transportowych. To właśnie oddziaływanie na przestrzeń, zwłaszcza miejską, poprzez promowanie roweru i kolei metropolitalnej, ograniczanie liczby pojazdów w śródmieściach, a tym samym zmniejszanie liczby miejsc postojowych. Można o tym m.in. przeczytać w dokumencie **Dobra Mobilność 30/50 – Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla obszaru Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego**, którego współautorem jest GZM. To także okresowe

spotkania w ramach dobrych praktyk, podczas których dyskutowano między innymi o standardach krajobrazowych – wyzwaniach i korzyściach płynących z przyjmowania uchwał krajobrazowych.

Podejmowane są tematy związane z zielenią miejską, stanowiącą ważny element struktury funkcjonalno-przestrzennej terenów wysoce zurbanizowanych. Między innymi opracowany został raport na temat publicznych terenów zieleni w GZM wraz z interaktywną mapą parków i skwerów. Ilustruje ona nie tylko rozmieszczenie tych terenów w GZM, ale prezentuje też ich wyróżniające elementy zagospodarowania. Dodatkowo istnieje możliwość selekcji określonych atrakcji w nich występujących. W temacie zieleni opracowany został także raport pod nazwą **Rekomendacje w zakresie kształtowania ładu przestrzennego z wykorzystaniem zieleni miejskiej**.

Przygotowane zostały również różnego rodzaju opracowania mapowe, dotyczące kwestii zagospodarowania terenów w GZM. Pierwszym zadaniem – zrealizowanym jeszcze w 2018 roku – było stworzenie uproszczonej mapy kierunków zagospodarowania przestrzennego GZM, na podstawie zagregowania informacji wynikających z lokalnych dokumentów planistycznych, sporządzanych dla obszaru całej gminy (to jest studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego). W efekcie powstała statyczna i uproszczona mapa, ale dająca pierwszy całościowy obraz GZM, ilustrujący główne kierunki przeznaczeń terenów. Stanowiło to podstawę do różnego typu analiz, zwłaszcza związanych z transportem drogowym i kolejowym. Kolejnym krokiem było stworzenie interaktywnej

mapy, to jest zestawienia wszystkich 41 rysunków studiów, pokazującej zarówno cały obszar GZM, jak i dającej możliwość podświetlenia pojedynczej gminy (wraz z linkiem do materiałów źródłowych).

Innym ciekawym rozwiązaniem jest opracowanie interaktywnej mapy dostępności przestrzennej – tak zwanego miasta 15-minutowego. Mapa prezentuje obszar zasięgu dojścia pieszo lub dojazdu rowerem do 15 min lub w odległości do 2 km, wraz z możliwością sprawdzenia, jakie usługi publiczne znajdują się w poszczególnych, wybranych obszarach.

METROPOLITALNE KOMPENDIUM NA TEMAT UCHWAŁ KRAJOBRAZOWYCH

Współczesne gminy stają przed złożonym wyzwaniem, jakim jest harmonijny rozwój urbanistyczny przy jednoczesnej ochronie i zachowaniu unikalnego krajobrazu. Właśnie dlatego Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia stworzyła „Metropolitalne kompendium na temat uchwał krajobrazowych”. To opracowanie stanowi kompleksowe źródło wiedzy, oferując prawne i metodyczne ramy dla gmin, które chcą skutecznie tworzyć, wdrażać i egzekwować uchwały krajobrazowe.

Kompendium ma za zadanie nie tylko inspirować do podjęcia wyzwania implementacji uchwał krajobrazowych, ale również stanowić praktyczne wsparcie w ich codziennym stosowaniu. Wierzymy, że w dłuższej perspektywie przyczyni się to do zachowania spójności przestrzennej i tożsamościowej całego obszaru metropolitalnego, tworząc miejsca, w których estetyka i funkcjonalność idą w parze.

04

GZM w działaniu

TRANSPORT

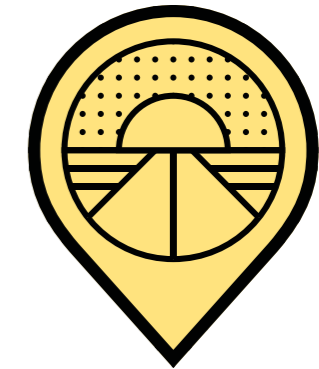
EDUKACJA I ROZWÓJ

GOSPODARKA

ŚRODOWISKO I KLIMAT

CZAS WOLNY

Transport

TRANSPORT GZM

EKOLOGICZNY TABOR

METROROWER

VELOSTRADY

METROKOLEJ

MOBILNOŚĆ 30/50

WYZWANIA

**DROGI O ZNACZENIU
METROPOLITALNYM**

Transport
GZM

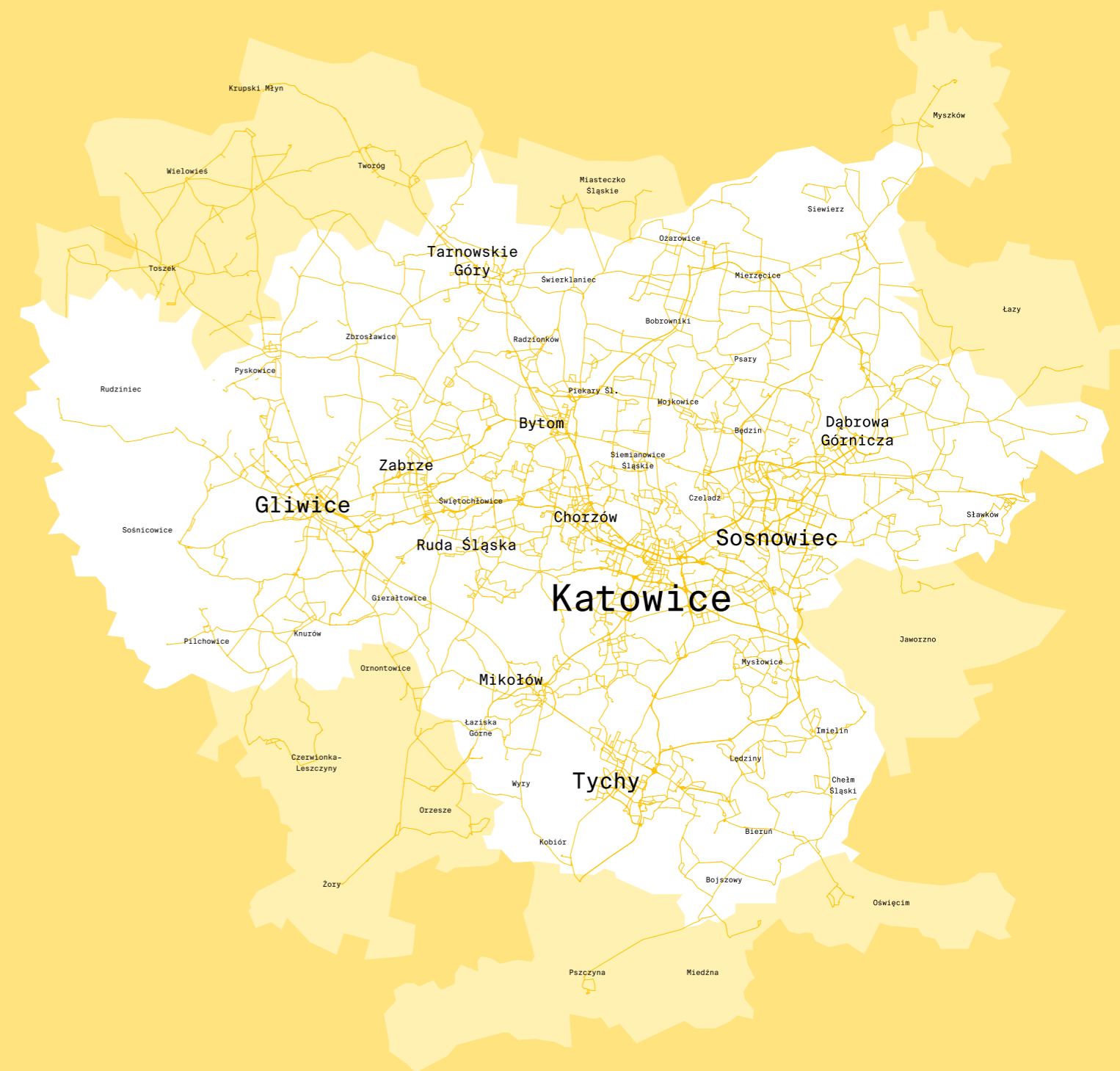
Transport GZM

Jeden z największych systemów transportu publicznego w Polsce. Obejmuje komunikację publiczną w 56 gminach (41 gmin należących do Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz 15 ościennych)

- ➔ Ponad 270 milionów pasażerów rocznie
- ➔ Ponad 500 obsługiwanych linii: autobusowych, tramwajowych, trolejbusowych
- ➔ 1 900 pojazdów, pokonujących rocznie 122 mln km
- ➔ 7 000 przystanków
- ➔ 600 tablic SDIP
- ➔ Ponad 920 tys. kont w systemie Transport GZM
- ➔ 324 000 kontroli biletów
- ➔ 37 800 kontroli usług transportowych

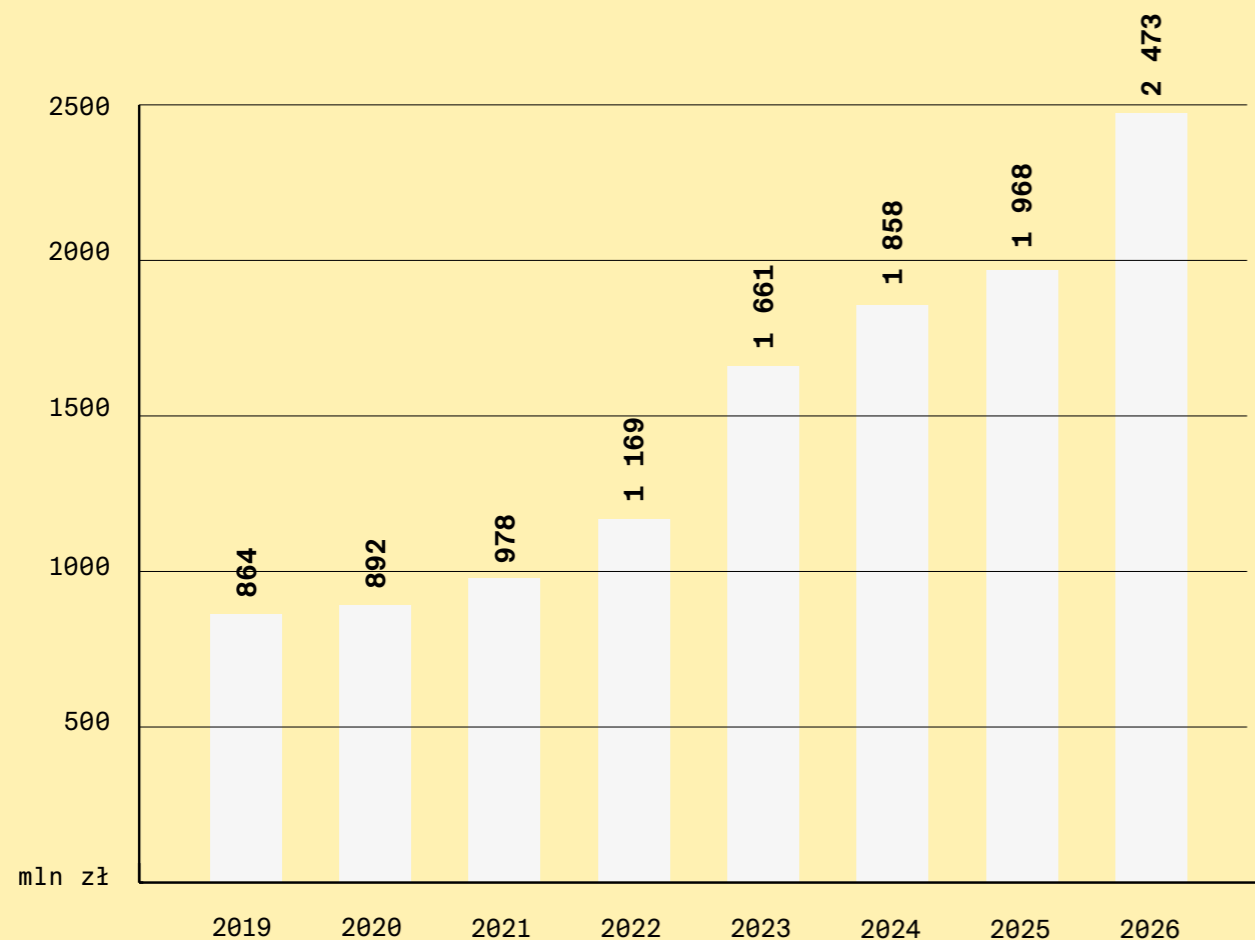
MIKRO MAKRO METRO DROGA

POGLĄDOWA MAPA DROGOWEJ SIECI TRANSPORTOWEJ W GZM

Organizacja transportu to ciągły proces, który dla GZM trwa już dziewięć lat, w tym czasie był on poddany ocenie przez instytucje zewnętrzne. Najwyższa Izba Kontroli, Instytut Rozwoju Miast i Regionów czy Ministerstwo Rozwoju i Polityki Regionalnej przedstawiły swoje analizy funkcjonowania GZM w tym obszarze. Z dokumentami można zapoznać się na gzm.pl.

WYDATKI NA TRANSPORT PUBLICZNY

*w latach 2019-2025 wykonanie, rok 2026 - plan na dzień 01.01.2026 r.

TRANSPORT GZM

W Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii funkcjonuje jeden z największych w Polsce systemów komunikacji zbiorowej. Prawie 1 900 pojazdów, ponad 500 linii, 7 000 przystanków i prawie 122 miliony kilometrów pokonywanych przez nasze pojazdy co roku. Nasz transport publiczny to oferta dla ponad 2,5 miliona pasażerów, z których każdy ma inne potrzeby i wymagania.

Mobilność to jedna z najważniejszych cech współczesnych metropolii. Dobra mobilność pozwala mieszkańcom na pełne korzystanie z przestrzeni miejskich i miejskiego stylu życia. Najważniejszym zadaniem GZM jest zapewnienie mieszkańcom efektywnego transportu zbiorowego. Transport GZM musi odpowiadać na niezwykle zróżnicowane potrzeby naszych mieszkańców. Staramy się zaspokajać potrzeby mobilnościowe w taki sposób, aby uwzględniać w tym procesie potrzeby naszego środowiska naturalnego, wpływ na zmiany klimatu i dobrostan mieszkańców.

Transport GZM to marka Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, która docelowo skupi wszystkie formy mobilności realizowane przez GZM. To jedna z największych tego typu marek w Polsce. Znajdują się tu także najważniejsze informacje o korzystaniu z komunikacji miejskiej. Pod marką Transport GZM udostępniliśmy aplikację mobilną i portal, który obsługuje w tej chwili **ponad 920 tysięcy kont pasażerów**. Do korzystania z tego systemu nie jest potrzebna karta, konto można założyć w prosty, intuicyjny sposób i niepotrzebna jest do tego wizyta w Punkcie Obsługi Pasażera. System pozwala też na samodzielne kodowanie ulg na koncie, wygodne generowanie faktur VAT, zwroty biletów czy planowanie podróży z wykorzystaniem informacji o rzeczywistej pozycji pojazdów.

W Transport GZM pasażerowie w wygodny sposób zaplanują i opłacą codzienne podróże, wypożyczą Metrorower, ale też dowiedzą się o tym, co w tematach związanych z szeroko pojętą mobilnością dzieje się

w Metropolii. Dodatkowo Transport GZM łączy i ujednolica wizerunek wielu podmiotów budujących system komunikacji w naszym regionie. Logo Transport GZM sukcesywnie pojawia się na wszystkich elementach transportu publicznego.

Prace nad integracją trwają już od ośmiu lat. W tym czasie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii udało się rozwiązać wiele zastanych problemów transportu zbiorowego.

Już 1 stycznia 2018 roku wprowadziliśmy **ulgę metropolitalną**, która uprawnia dzieci i młodzież od 7. do 16. roku życia, mieszkające na terenie Metropolii, do bezpłatnych przejazdów. Natomiast pierwsze autobusy linii lotniskowych wyjechały na trasy już w listopadzie 2018 r.

Obowiązki organizacji komunikacji publicznej, realizowanej dotychczas przez trzy różne jednostki, GZM przejęła od początku 2019 roku. Wówczas wprowadziliśmy jedną **zintegrowaną taryfę i jeden wspólny wzór biletów**. Od tej pory pasażerowie nie muszą się już zastanawiać, czy wsiadają do autobusu katowickiego czy tyskiego. Dowolnie wybrany bilet w taryfie obowiązuje we wszystkich pojazdach, niezależnie od operatora obsługującego konkretną linię.

Integracja organizatorów transportu pozwoliła na rozpoczęcie procesu podnoszenia standardu obsługi pasażerów i jakości taboru. Utworzyliśmy Zarząd Transportu Metropolitalnego, jednostkę, która przejęła zadania swoich poprzedników. Już w 2019 roku pojawiła się pierwsza oferta zintegrowana z Kolejami Śląskimi, a linie lotniskowe połączyły port lotniczy z ośmioma miastami Metropolii.

METROLINIE

Już od 2019 roku rozpoczęliśmy prace nad modyfikacją publicznego transportu zbiorowego. Kluczowym elementem tych działań było opracowanie systemu linii metropolitalnych. Sieć Metrolinii powstała jako tymczasowe rozwiązanie, które zapewni usprawnienie przewozów metropolitalnych (międzygminnych) do czasu uruchomienia Metrokolei. Równie istotnym zadaniem Metrolinii jest zmniejszenie wykluczenia komunikacyjnego mniejszych gmin GZM. Obecnie funkcjonują wszystkie z zaplanowanych 32 linii. Proces ich uruchamiania zakończył się w 2023 roku. Koszt funkcjonowania linii metropolitalnych to ponad 245 milionów zł brutto rocznie i jest on w całości finansowany z budżetu GZM. Metrolinie wykonują prawie 720 tysięcy kursów na rok.

DOJAZD NA LOTNISKO

Część naszych Metrolinii to linie lotniskowe, ułatwiające dojazd do Katowice Airport. Wyróżnikiem tej oferty jest to, że pasażerowie nie potrzebują specjalnych biletów, żeby skorzystać z tych linii. Wystarczą bilety ze standardowej taryfy przewozu. Nie trzeba też dopłacać za bagaż. Na lotnisko docierają linie metropolitalne: AP (z Katowic bezpośrednio na lotnisko), M11 (m.in. z Katowic przez Siemianowice Śląskie), M14 (m.in. z Gliwic przez Tarnowskie Góry), M19 (m.in. z Sosnowca przez Będzin), M16/116 (m.in. z Gliwic przez Bytom i Piekary Śląskie). Większość Metrolinii obsługujących Katowice Airport to linie całodobowe, kursujące przez 7 dni w tygodniu.

TARYFA

Od momentu przejścia przez GZM obowiązków związanych z organizacją transportu publicznego integrujemy komunikację autobusową, tramwajową i trolejbusową z kolejami. Już w czerwcu 2019 roku wprowadziliśmy Metrobilet (elektroniczny bilet miesięczny, dostępny w kilku wariantach tras kolejowych, a w komunikacji miejskiej na całym obszarze Metropolii).

Prace nad taryfą to nieustanny proces. W kolejnych latach wprowadziliśmy szereg zmian porządkujących i upraszczających ofertę, m.in. zlikwidowaliśmy bilety obowiązujące wyłącznie na jeden środek transportu. Jednocześnie wprowadziliśmy nowe rodzaje biletów, takie jak bilety pakietowe, dzienne i grupowe, a także opracowaliśmy specjalną ofertę dla organizatorów imprez masowych. Kolejne rozwiązania były ukłonem w stronę pasażerów. Zlikwidowaliśmy opłatę za przewóz bagażu (bilet bagażowy), wprowadziliśmy nowe bilety długookresowe (Sieć 180, 2 Miasta 30, 2 Miasta 90), Metrobilet ulgowy oraz objęliśmy linie lotniskowe ceną regularną. Rozszerzyliśmy również uprawnienia biletu dziennego – umożliwiając przejazd dodatkowej osoby w weekendy i święta oraz wprowadziliśmy bilet 24-godzinny, który obowiązuje także w pociągach Kolei Śląskich i Polregio. Dużą zmianą systemową było niewątpliwie w 2022 roku zniesienie taryfy strefowej dla biletów jednorazowych i pozostawienie ich wyłącznie w taryfie czasowej.

W 2024 roku uruchomiliśmy system **Transport GZM**, w którym nowym rozwiązaniem była funkcja **Podróż Start/Stop**. Dzięki niej pasażerowie zyskali możliwość zapłaty za przejazdy 5-, 10- i 15- minutowe, dokonania przesiadek, które nie wliczają się w czas podróży i opcję podróżowania za cenę biletu dziennego, nawet jeśli liczba wykonanych przejazdów sumowałaby się do wyższej kwoty. Z kolei od 2024 roku wszystkie bilety 30-dniowe stały się Metrobiletami. Pasażerowie w cenie biletu Transport GZM otrzymali możliwość podróżowania także Kolejami Śląskimi i POLREGIO. Ostatnią zmianą, dokonaną w grudniu 2025 (obowiązującą od 1 stycznia 2026 roku), było wydłużenie czasu obowiązywania dotychczasowych 90-minutowych do 120 minut – bez zmiany ich ceny, a także zwiększenie

liczby przedziałów czasowych dostępnych w ramach taryfy czasowej w opcji "Podróż Start/Stop".

SIEĆ SPRZEDAŻY

Rozwijamy i modyfikujemy naszą sieć sprzedaży. Zmieniająca się rzeczywistość wymaga od nas dostosowywania naszej oferty do potrzeb rynku. Pasażerowie do dyspozycji mają rozbudowaną sieć sprzedaży – zarówno tradycyjne punkty stacjonarne (Punkty Obsługi Pasażera, punkty sprzedaży, automaty biletowe), jak i sprzedaż internetową (transportgzm.pl, aplikacja Transport GZM, sześć aplikacji zewnętrznych oraz aplikacje bankowe).

Coraz powszechniejsze stają się kanały sprzedaży elektronicznej. W 2025 roku sprzedaż biletów papierowych spadła o około 4,5 proc., a biletów elektronicznych wzrosła o ponad 13 proc. Coraz większym zainteresowaniem cieszy się także nasza aplikacja **Transport GZM**. W 2025 roku za jej pośrednictwem sprzedaliśmy blisko 10 proc. biletów, przy czym **wygenerowała ona nieco ponad 25 proc. łącznej wartości sprzedaży** wszystkich biletów. W stosunku do roku 2024 wartość biletów sprzedanych przez aplikację Transport GZM wzrosła o ponad milion sztuk.

Ponadto w 2025 roku zakończyliśmy proces wdrażania systemu sprzedaży biletów w pojazdach. Nowoczesne **mobilne biletomaty, zainstalowane we wszystkich pojazdach** Transport GZM, pozwalają na płatność bankową kartą płatniczą lub telefonem. W związku z rosnącym zainteresowaniem biletami elektronicznymi oraz dynamicznym rozwojem kanałów sprzedaży biletów elektronicznych w 2025 roku zdecydowano, że od początku 2026 roku kierujący pojazdami nie będą prowadzić sprzedaży biletów papierowych.

Również w 2025 roku uruchomiliśmy sieć 132 nowych, solarnych automatów biletowych. W efekcie pasażerowie Transport GZM mają do dyspozycji łącznie 252 biletomaty, podczas gdy w 2019 roku było ich 133.

INFORMACJA PASAŻERSKA

Szczególnie istotna jest dla nas sprawna i dostępna informacja pasażerska. **System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej** to elektroniczne tablice z rzeczywistymi czasami odjazdów zamontowane na przystankach. W ciągu siedmiu lat liczba tablic wzrosła ponad ośmiokrotnie. W 2025 roku pasażerowie mają do dyspozycji 609 takich tablic, podczas gdy w 2019 roku na przystankach funkcjonowały 72 tego typu tablice.

Dodatkowo w aplikacji Transport GZM oraz na stronie z rozkładami jazdy dostępne są wirtualne tablice z rzeczywistymi czasami odjazdów. Wirtualny odpowiednik elektronicznej tablicy znajduje się także pod kodem QR umieszczonym w dolnym prawym rogu każdej tabliczki z rozkładem jazdy na przystanku. Dzięki temu pasażerowie na każdym przystanku mogą sprawdzić rzeczywisty czas odjazdu swojego pojazdu. Kompleksową informację dotyczącą komunikacji Transport GZM można uzyskać także na naszej **bezpłatnej infolinii**, która od 2019 roku działa całodobowo.

W minionych latach skupiliśmy się również na rozwoju **infrastruktury przystankowej**, która jest integralną częścią informacji pasażerskiej. Opracowaliśmy System Informacji Wizualnej. Zgodnie z jego założeniami wdrażamy nowe rozwiązania, m.in. nowe słupki przystankowe, umożliwiające dostosowanie konstrukcji słupka w zależności od przystanku (w zależności od liczby linii). Przygotowaliśmy także standardy dotyczące wiat, opracowaliśmy model wiaty metropolitalnej i przejęliśmy, przekazane nam przez wybrane gminy, zarządzanie wiatami. Od 2020 roku zarządzamy wiatami na terenie 10 gmin: Dąbrowy Górniczej, Gliwic, Knuruwa, Radzionkowa, Rudy Śląskiej, Sławkowa, Sosnowca, Sosńnicowic, Świerklańca i Tych. Łącznie na terenie tych gmin obsługiwanych jest obecnie 1 278 wiat przystankowych. Ponadto w latach 2022-2025 wybudowaliśmy 316 nowych wiat.

Systematycznie wdrażamy **standaryzację zapowiedzi głosowych oraz standaryzację wizualną**

informacji wewnątrz pojazdów. Od 2021 roku wszystkie zapowiedzi głosowe emitowane w autobusach nagrane są przez wybranego, profesjonalnego lektora. Baza na bieżąco jest uzupełniana i udostępniana wszystkim operatorom, tak aby dostępna dla pasażerów informacja była w jednolitym, wysokim standardzie. Natomiast od 2022 roku wprowadziliśmy obowiązujący **wzór Transport GZM dla ekranów** z informacją pasażerską. Lista przystanków wyświetlana jest czarnym fontem na białym tle, a nazwa najbliższego przystanku jest podświetlona na żółto. Na tych tablicach nie ma możliwości wyświetlania jakiegokolwiek innej informacji, niezwiązanej z funkcjonowaniem komunikacji publicznej.

SYSTEM INFORMACJI WIZUALNEJ

Chcemy, aby wygląd wszystkich elementów systemu komunikacji zbiorowej zachęcał pasażerów do korzystania z niego. Stworzyliśmy wytyczne, które mają na celu ujednoczenie zasad projektowania infrastruktury w naszym systemie. Dążymy do tego, aby korzystanie z przystanków było dla pasażerów łatwe i intuicyjne, i żeby każdy z nich tworzony był według tych samych zasad i wzorów. Pomaga nam w tym System Informacji Wizualnej dla transportu w GZM. To modułowe rozwiązanie, stworzone z dbałością o wysoką jakość rozwiązań graficznych. SIW poprawia organizację treści i jej skuteczność przy poszanowaniu przyzwyczajzeń naszych pasażerów.

Elementy Systemu Informacji Wizualnej charakteryzują się funkcjonalnością, dostępnością dla wszystkich użytkowników, komfortem, bezpieczeństwem, ekonomicznością przestrzenną i estetyką. Ujednoczenie wyglądu i parametrów technicznych przystanków będzie następować sukcesywnie, przy okazji prowadzenia prac remontowych i realizacji nowych inwestycji.

Standard wyposażenia przystanku powinien być dostosowany do jego funkcji i tego, ilu pasażerów z niego korzysta. Istotne jest też to, jakie autobusy obsługują przystanek oraz zapewnienie przystankowi odpowiedniej przepustowości (na przykład umożliwienie odjazdu z przystanku kilku pojazdów w tym samym czasie). Aby pomóc gminom i zapewnić pasażerom wymagany standard, powstały **Wytyczne dotyczące infrastruktury publicznego transportu zbiorowego**.

Wytyczne opisują między innymi rodzaj nawierzchni, formę krawężników peronowych, wygląd wiat przystankowych, tablic z rozkładami jazdy, tablic informacji pasażerskiej czy automatów biletowych. Istotnym elementem wytycznych są potrzeby osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

W skład systemu wchodzi między innymi: słupki przystankowe, gabloty, rozkłady jazdy, tablice informacyjne, wiaty przystankowe.

ZASADY NAZEWNICTWA

Realizacja strategicznych projektów transportowych wymagała uspołnienia nazewnictwa stosowanego zarówno w komunikacji organizowanej przez Transport GZM, jak i w oznakowaniu Metropolitalnego Systemu Informacji (MSI). Wypracowanie jednolitych standardów ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia spójności, czytelności oraz funkcjonalności systemów informacyjnych. Dzięki temu możliwe jest tworzenie zharmonizowanego środowiska informacji, które wspiera orientację w terenie, ułatwia korzystanie z transportu publicznego oraz sprzyja integracji różnych form mobilności.

W tym celu zlecieliśmy ekspertom opracowanie Zasad nazewnictwa dla Transport GZM i MSI. Prace poprzedziła szczegółowa analiza oraz audyt obecnych rozwiązań w obszarze informacji pasażerskiej. Procesowi temu towarzyszyło przygotowanie standardów językowych dla obu systemów, co umożliwiło dopasowanie komunikatów do potrzeb zróżnicowanych grup użytkowników, w tym osób przyjezdnych, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. Przyjęte podejście pozwoli nie tylko zwiększyć użyteczność systemów informacji, ale również zapewnić zgodność z normami językowymi oraz wesprze kształtowanie wysokiej kultury języka w przestrzeni publicznej Metropolii.

SYSTEM IDENTYFIKACJI WIZUALNEJ

W mnogości nazw i oznaczeń dotyczących podróżowania w naszym regionie pasażerowie mogli się pogubić. Podjęliśmy decyzję o sprowadzeniu wszystkiego do wspólnego mianownika jakim jest Transport GZM.

Księga Znaku Transport GZM składa się z 12 obszarów, w ramach których opracowano ponad 200 pozycji. Punktem wyjścia w jej tworzeniu było skupienie się na użytkarnym charakterze, tak by czytelność odgrywała główną rolę, przekaz trafiał do jak najszerszego grona odbiorców, a system był użyteczny i wdrażalny na wielu płaszczyznach. Zawiera następujące elementy: sygnety, logo, kroje pism, typografia i layouty, piktografia, klucz wizualny, kolorystyka, infografika, produkty markowe, outdoor, przestrzeń, UIKit/interfejs wizualny dla portalu i aplikacji. Opracowaliśmy nowy język komunikacji wizualnej, opierającej się na mocnych podziałach i typografii, który zastosowano także przy wdrożeniu projektu Metrorower. Z wypracowanych zasad korzystają też operatorzy, m.in. PKM Świerklaniec oraz spółka Serwis GZM.

Projekt ma za zadanie wcielić w życie wytyczne strategii promocji oraz budować rozwiązania metropolitalne w ramach pozycjonowania i koncepcji architektury marki. Jest wdrożeniem wielowymiarowym, opierającym się o systemowe rozwiązania uspołniające komunikację wizualną.

Nowe zasady stosujemy od 2023 roku. Są one oparte na spójnej i kojarzącej się w regionie z transportem publicznym kolorystyce. Jako wiodący zastosowaliśmy kolor żółty. Przyjęliśmy spójną i otwartą piktografię, dotyczącą oznakowania pojazdów wewnątrz i na zewnątrz, nowy wzór tapicerki, map, kartogramów i schematów transportowych. Proces zapoczątkowało wdrożenie nowej aplikacji mobilnej i portalu, które zastąpiły stary system ŚKUP (Śląska Karta Usług Publicznych). Wprowadziliśmy także nową identyfikację kanału Facebook poświęconego informacji pasażerskiej, rozszerzając jednocześnie zakres tematyczny poruszanych w tym kanale informacji. Nowe zasady oznakowania zostały już zastosowane na 783 pojazdach i dużej infrastrukturze technicznej.

System Identyfikacji Wizualnej został wyróżniony w konkursie Kreatura 2024 i doceniony przez kapitułę konkursu Śląska Rzecz 2024. W uzasadnieniu dla wyróżnienia nasz system został uznany za „przedsięwzięcie imponujących rozmiarów, godne naśladowania w innych regionach Polski. Nowoczesne, spójne wewnętrznie, czytelne i uniwersalne”.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I WŁAŚCICIELSKA

Związek metropolitalny może tworzyć jednostki organizacyjne, za pomocą których realizuje swoje ustawowe zadania. Zgodnie z ustawą, może również tworzyć spółki celowe oraz posiadać udziały w spółkach prowadzących działalność gospodarczą, która nie wykracza poza zakres użyteczności publicznej.

Jednostką organizacyjną Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii jest **Zarząd Transportu Metropolitalnego**. Jego zadaniem jest bieżące zarządzanie komunikacją miejską w GZM. ZTM powstał 1 stycznia 2018 roku i przejął zadania trzech dotychczasowych organizatorów transportu publicznego, którzy funkcjonowali na terenie Metropolii. Był to Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (KZK GOP), Międzygminny Związek Komunikacji Pasażerskiej w Tarnowskich Górach (MZKP) oraz Miejski Zarząd Komunikacji w Tychach (MZK Tychy). Formalnie realizację swoich zadań rozpoczął rok później – 1 stycznia 2019 roku, gdy zadanie, związane z organizacją transportu publicznego, zostało nam przekazane przez miasta i gminy tworzące GZM.

Dzięki integracji rozpoczęliśmy współpracę z kilkunastoma gminami, które choć nie należą do GZM, chciały korzystać z naszej oferty komunikacyjnej. Udało się także, dzięki objęciu przez GZM udziałów w PKM-ach, rozwiązać problem zlecenia przewozów przedsiębiorstwom należącym do naszych gmin. W tej chwili są one zlecane w tak zwanej formule in-house, dzięki czemu PKM-y nie muszą startować w przetargach publicznych, a warunki realizacji przewozów ustalane są wspólnie podczas negocjacji. Dzięki takiemu rozwiązaniu dużo szybciej i łatwiej możemy np. reagować w nagłych sytuacjach, w których musimy zmieniać trasy czy rozkłady jazdy. Pomaga nam to także w optymalnym wykorzystaniu nowoczesnych pojazdów należących do przewoźników.

Z chwilą, gdy GZM stała się organizatorem transportu publicznego, uzyskała 100% udziałów w Przedsiębiorstwie Komunikacji Metropolitalnej Sp. z o.o. w Świerklańcu, które funkcjonuje teraz jako **Przedsiębiorstwo Komunikacji Metropolitalnej**. Dostosowanie nazwy, pod jaką działa spółka, do charakteru

realizowanych zadań przewozowych i dokapitalizowanie umożliwiło jej dokonanie zakupu nowoczesnego taboru autobusowego. Trwają prace modernizacyjne w zajezdni w Świerklańcu.

Wspomniani wyżej operatorzy realizują niecałe 70 proc. pracy eksploatacyjnej. Pozostała część zlecana jest podmiotom prywatnym na podstawie postępowań przetargowych. Niewątpliwie jednym z największych tego typu przetargów było postępowanie na obsługę sieci komunikacyjnej na lata 2022-2029, obejmujące 166 mln wozokilometrów i ponad 300 autobusów. Nowe umowy pozwoliły na zawarcie zapisów standaryzujących, podnoszących bezpieczeństwo podróżowania, umożliwiających podniesienie komfortu pasażerów, uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz osób o ograniczonej mobilności (to m.in. obowiązkowa klimatyzacja w pojazdach komunikacji publicznej, rozbudowa zakresu monitoringu, standaryzacja wyposażenia zewnętrznego i wewnętrznego).

SERWIS GZM

Aby zoptymalizować działania i wydatki związane z planowaniem, koordynacją, integracją oraz rozwojem publicznego transportu zbiorowego, w 2022 roku powołaliśmy spółkę Serwis GZM. Działania spółki koncentrują się na zarządzaniu infrastrukturą przystankową, obsłudze technicznej infrastruktury oraz zatrudnianiu i koordynowaniu pracy kontrolerów biletów.

Ponadto Serwis GZM realizuje zadania związane z rozwojem infrastruktury przystankowej, takie jak montaż nowych słupków metropolitalnych, stanowiących element identyfikacji i funkcjonowania systemu infrastruktury transportowej GZM.

Istotnym obszarem aktywności Serwisu GZM jest również kontrola w zakresie poprawności zarządzania i eksploatacji systemu roweru metropolitalnego na terenie GZM oraz prowadzenie długoterminowej wypożyczalni Metroroweru elektrycznego.

Aktualnie Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia posiada udziały w następujących spółkach:

Przedsiębiorstwo Komunikacji Metropolitalnej Sp. z o.o. w Świerklańcu

Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. w Gliwicach

Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. w Tychach

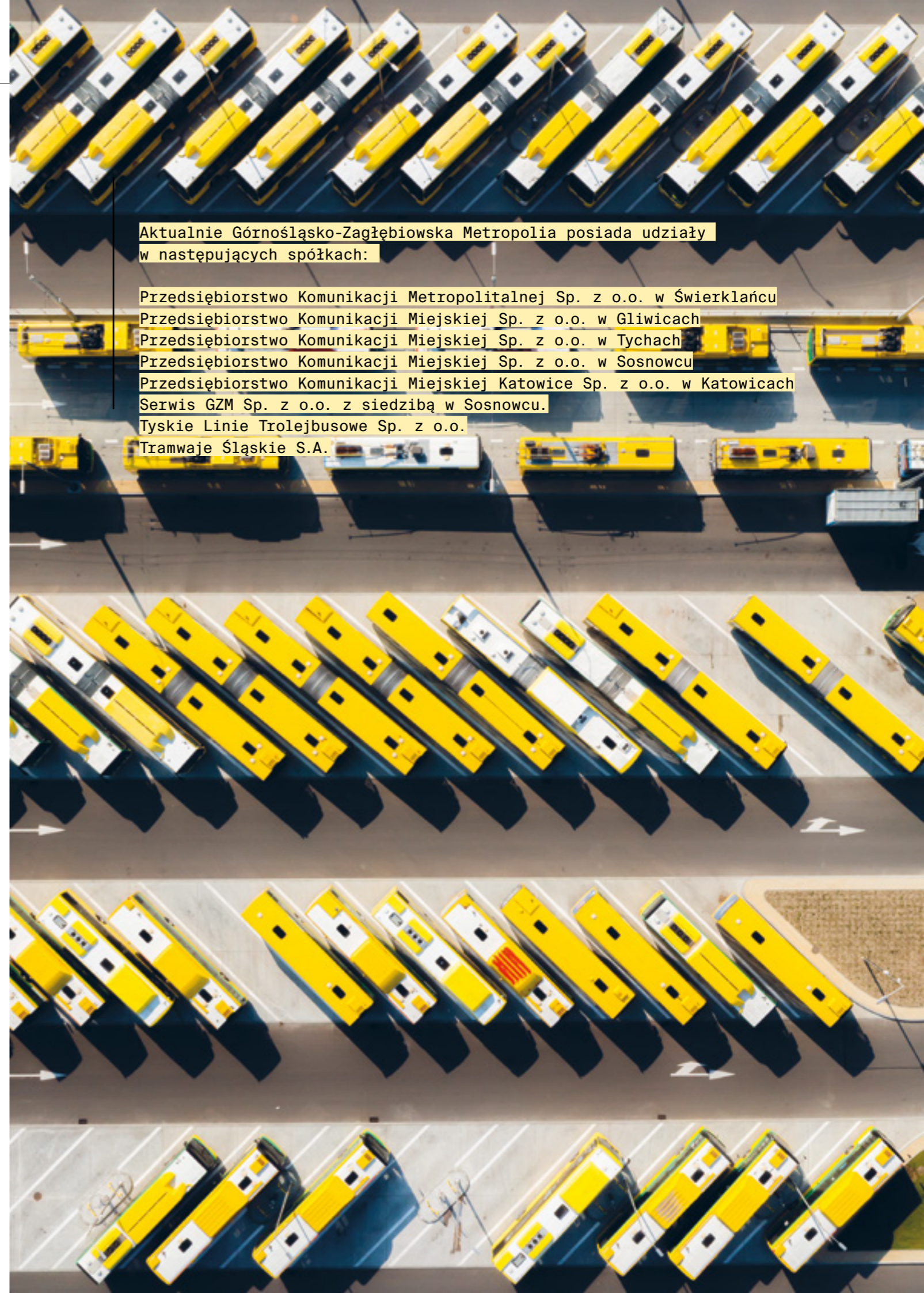
Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. w Sosnowcu

Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej Katowice Sp. z o.o. w Katowicach

Serwis GZM Sp. z o.o. z siedzibą w Sosnowcu.

Tyskie Linie Trolejbusowe Sp. z o.o.

Tramwaje Śląskie S.A.

EKOLOGICZNY TABOR

Jako Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia systematycznie inwestujemy w tabor zeroemisyjny. Łączna wartość tych inwestycji to blisko 500 milionów złotych. Tabor zeroemisyjny to dla mieszkańców GZM czystsze powietrze, cichsze ulice i wyższy komfort podróży. Nowe autobusy są dostępne dla pasażerów ze szczególnymi potrzebami. Dzięki temu transport publiczny staje się realną alternatywą dla samochodu.

Do projektów zrealizowanych przez nas w ostatnim czasie należy **„Jedziemy na prąd – zakup autobusów elektrycznych i budowa infrastruktury ładowania na obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii”**. Do naszych operatorów trafiły ekologiczne pojazdy oraz ładowarki. Po 8 pojazdów do PKM Katowice, PKM Sosnowiec, PKM Gliwice i PKM Świerklaniec. W skład inwestycji wchodzi również 11 ładowarek pantografowych i 16 ładowarek typu plug-in. Łączna wartość projektu to ponad 108 mln zł, z czego dofinansowanie wyniosło łącznie prawie 75 mln zł ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014–2020 oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

W ramach projektu **„Zielony Transport GZM”** do użytku pasażerów trafi 31 autobusów elektrycznych i 20 sztuk ładowarek o wartości ponad 133 mln zł. Wsparcie z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności wynosi ponad 97 mln złotych. W ramach drugiego etapu tego projektu dostarczone zostaną jeszcze 24

autobusy elektryczne oraz 16 ładowarek, o wartości ponad 85 mln złotych, z czego wsparcie z Krajowego Planu Odbudowy wynosi ponad 67 mln zł.

Istotnym krokiem z punktu widzenia wprowadzania pojazdów zeroemisyjnych do GZM jest realizacja projektu **„Hydrogen GZM”**, w ramach którego zakupiono 8 autobusów wodorowych, które trafiły już do PKM Katowice i do PKM Tychy. Autobusy wodorowe są ciche, bezemisyjne i nowocześnie wyposażone (klimatyzacja, Wi-Fi, ładowarki USB, rozbudowany monitoring i systemy informacji pasażerskiej). W ramach pozostałej części projektu zakupionych zostanie 18 autobusów elektrycznych oraz 9 ładowarek. Wartość przedsięwzięcia to ponad 117 mln zł, z czego wsparcie z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności wynosi ponad 91 mln zł.

Inwestycje w zeroemisyjny tabor autobusowy są także obecne w pierwszym i drugim etapie projektu **„Zrównoważona, inteligentna mobilność – kluczem do transformacji regionu”**, obejmujących zadanie dot. zakupu – odpowiednio – 8 autobusów o napędzie elektrycznym i 4 ładowarek plug-in, o wartości prawie 30 mln zł, z czego dofinansowanie dla przedmiotowego zadania wynosi ponad 20 mln zł oraz 1 autobusu o napędzie elektrycznym i 5 ładowarek, o wartości ponad 6,5 mln zł, z czego dofinansowanie dla przedmiotowego zadania wynosi ponad 4 mln zł.

MIKRO MAKRO METRO ROWER

METROROWER

Uruchomiliśmy **największy w Polsce** i jeden z największych w Europie system rowerów miejskich – Metrorower. To już ponad 7 000 rowerów i 942 stacje w 40 miastach i gminach GZM. Metrorower integruje transportowo niemal cały obszar Metropolii.

Od 2024 roku Metrorower został wypożyczony **ponad 2 miliony razy**. Jednoślady były w ruchu przez 60 milionów minut. Rowery, zgodnie z założeniami, często wykorzystywane są jako „pojazdy ostatniej mili”, idealne do szkoły, pracy czy na zakupy. Pokazują to najpopularniejsze stacje wypożyczeń, które znajdują się m.in. przy dworcach kolejowych w Katowicach i Gliwicach.

Metrorower to element systemu Transport GZM, co jest jedynym tego typu rozwiązaniem w Polsce. Ma to swój wymiar symboliczny – rowery mają tę samą kolorystykę i oznakowanie co autobusy. Ma to również

odzwierciedlenie w taryfie – każdy pasażer posiadający bilet średniokresowy lub długookresowy, od biletu dziennego do 180-dniowego, może bezpłatnie korzystać z rowerów przez 60 minut dziennie.

Możliwość bezpłatnego korzystania z rowerów dotyczy również osób, które mają prawo do bezpłatnego korzystania z sieci Transport GZM, a więc młodzieży do 16. roku życia oraz seniorów. Aby z nich korzystać, prawo to musi być potwierdzone w systemie Transport GZM.

Pozostali użytkownicy za pierwsze pół godziny jazdy płacą 1 zł, a za godzinę 2,50 zł. Wraz z dłuższym czasem stawka za przejazd wzrasta. Aby nie płacić za przejazdy jednorazowe, możliwy jest zakup abonamentu rocznego, półrocznego lub miesięcznego.

Metrorower został również doceniony przez branżę i środowiska rowerowe. Został jednym z trzech finalistów World Smart City Awards – nagród przyznawanych podczas Smart City Expo World Congress w Barcelonie. W konkursie startowało blisko 500 projektów z 64 krajów.

METROROWER ELEKTRYCZNY

Metrorower został uzupełniony o nową usługę – **Metrorower elektryczny**. Oferowany jest wynajem długoterminowy 250 nowoczesnych rowerów elektrycznych. Jednoślady można wypożyczyć na okres od 1 do 6 miesięcy w cenie 99 zł miesięcznie.

To innowacyjne rozwiązanie, z którego w pierwszym roku funkcjonowania skorzystano już ponad 500 razy. Metrorowery elektryczne oferowane przez GZM były wykorzystywane w górach, nad morzem oraz w różnych zakątkach Metropolii. Użytkownicy łącznie przejechali ponad 180 000 km, pokonując średnio 300–400 kilometrów miesięcznie.

Mieszkańcy doceniają to uzupełnienie systemu, które pozwala korzystać z nowoczesnej technologii wspomagania elektrycznego bez konieczności ponoszenia wysokich kosztów zakupu własnego roweru.

Metrorower zdobył też nagrodę przyznaną przez redakcję Rzeczpospolitej – Orzeł Rowerowy – za wprowadzanie nowej jakości w komunikacji rowerowej. Projekt zyskał również uznanie podczas Kongresu Nowej Mobilności (KNM) za innowacyjne podejście do zrównoważonego transportu. Z kolei Metrorower elektryczny został uznany najlepszą inwestycją rowerową 2024/2025 w plebiscycie „RowerPower”, w którym sami rowerzyści wybierają najlepsze projekty, inicjatywy i osoby sprzyjające rozwojowi ruchu rowerowego w regionie.

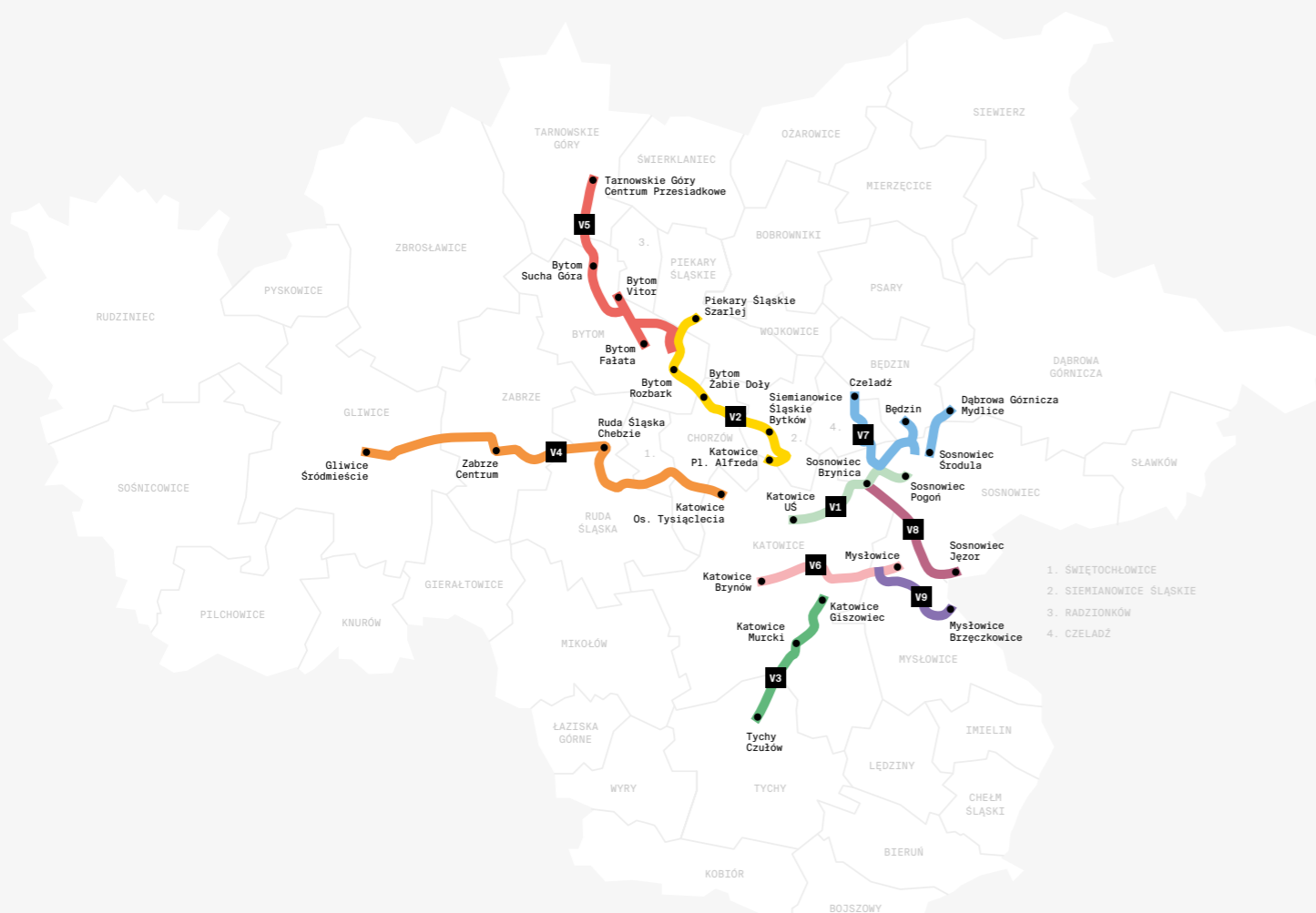
VELOSTRADY

Rower traktujemy jako równorzędny środek transportu. Na wielu odcinkach, szczególnie pomiędzy centrami miast, jest on bezkonkurencyjny pod względem czasu przejazdu. Jedną z głównych barier ograniczających wybór roweru przez mieszkańców pozostaje jednak brak spójnej i bezpiecznej infrastruktury.

Dlatego budujemy sieć велоstrad, które staną się kręgosłupem transportu rowerowego w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Zapewnią one szybki

i bezpieczny przejazd pomiędzy największymi miastami regionu. Trasy będą odseparowane od ruchu samochodowego i pieszego oraz wyposażone w system bezkolizyjnych skrzyżowań i zjazdów.

W ramach tej inicjatywy powstanie 9 велоstrad o łącznej długości około 120 kilometrów, które usprawnią komunikację w regionie i staną się realną alternatywą dla transportu samochodowego.

VELOSTRADA 1: KATOWICE – SOSNOWIEC (9,4 KM)

Trasa połączy Zieloną Strefę Nauki na katowickim kampusie oraz Bulwary Rawy w rejonie ul. Bankowej z centrum Sosnowca. Poprowadzona zostanie przez tereny po wschodniej stronie drogi ekspresowej S86, a jej zakończenie zaplanowano w rejonie parku Dietla, w pobliżu ul. Żeromskiego.

VELOSTRADA 2: KATOWICE – SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE – CHORZÓW – BYTOM – PIEKARY ŚLĄSKIE (15,5 KM)

Trasa połączy Katowice z północną częścią Metropolii. Jej początek zaplanowano w rejonie pl. Alfreda w Katowicach. Następnie pobiegnie przez Siemianowice Śląskie i Chorzów, dalej przez zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Żabie Doły” do Bytomia, a w rejonie autostrady A1 połączy się z lokalną infrastrukturą rowerową w Piekarach Śląskich.

VELOSTRADA 3: KATOWICE – TYCHY (14 KM)

Trasa zostanie poprowadzona z katowickiego Giszowca przez Murcki do tyskiego Czułowa, wzdłuż drogi krajowej nr 86. Po stronie Tychów, na odcinku ok. 3 km, pobiegnie od skrzyżowania z ul. Palmową, wzdłuż ul. Katowickiej, do węzła z DK 86 (ul. Beskidzka), a następnie do granicy z Katowicami.

VELOSTRADA 4: GLIWICE – ZABRZE – RUDA ŚLĄSKA – ŚWIĘTOCHŁOWICE – CHORZÓW – KATOWICE (30 KM)

Najdłuższa z planowanych Velostrad, przebiegająca przez sześć miast w osi wschód–zachód. Rowerzyści zyskają ponad 30 km dwupasmowej trasy, połączonej z rozbudowaną infrastrukturą miejską.

VELOSTRADA 5: TARNOWSKIE GÓRY – BYTOM (14 KM)

Trasa połączy Bytom z Tarnowskimi Górami, oferując nie tylko funkcję komunikacyjną, ale również rekreacyjną. Przebiegać będzie przez tereny zielone oraz obszary przemysłowe, w tym w sąsiedztwie Zabytkowej Kopalni Srebra.

VELOSTRADA 6: KATOWICE – MYŚLOWICE (9,1 KM)

Najbardziej zaawansowana inwestycja spośród wszystkich Velostrad. Połączy okolice centrum przesiadkowego na Brynowie, Giszowiec oraz centrum Mysłowic. Trasa wykorzystuje dawną linię kolejową i prowadzi m.in. wzdłuż Katowickiego Parku Leśnego, terenów rekreacyjnych przy lotnisku Muchowiec oraz Doliny Trzech Stawów. Odcinek Brynow – Giszowiec jest już gotowy, a pozostałe fragmenty są w fazie planowania i mają zapewnione finansowanie.

VELOSTRADA 7: SOSNOWIEC – CZELADŹ – BĘDZIN – DĄBROWA GÓRNICZA (16,9 KM)

Trasa stanowić będzie kontynuację połączeń z Katowic w kierunku Zagłębia Dąbrowskiego. Wykorzysta m.in. teren dawnej kolei piaskowej w Sosnowcu i Czeladzi oraz miejskie trasy rowerowe przy bulwarach Przemszy w Będzinie. Następnie, poprzez estakadę w ciągu DK 94, dotrze do centrum Dąbrowy Górniczej.

VELOSTRADA 8: KATOWICE – MYŚLOWICE – SOSNOWIEC (8 KM)

Ostatni z planowanych odcinków Metropolitalnej Sieci Tras Rowerowych rozpocznie się przy styku z Velostradą nr 1, na granicy Katowic i Sosnowca, w rejonie rzeki Brynicy. Trasa pobiegnie śladem dawnej linii kolejowej, wzdłuż planowanej Doliny Pięciu Stawów w Katowicach oraz równoległe do rzeki Przemszy. Ominie centrum Mysłowic od wschodu i zakończy się w rejonie Trójkąta Trzech Cesarzy.

VELOSTRADA 9: MYŚLOWICE – JAWORZNO (6 KM)

Przebieg jest planowany na terenie Mysłowic, od Velostrady nr 6, śladem dawnej linii kolei piaskowej, do granicy z Jaworzniem na rzece Przemszy (wymagana jest kontynuacja Velostrady na terenie Jaworzna).

CO WYDARZYŁO SIĘ W 2025 ROKU

W 2025 roku Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia udzieliła gminom dotacji celowych na kolejne etapy realizacji Metropolitalnej Sieci Tras Rowerowych, obejmujące wykup nieruchomości, przygotowanie dokumentacji projektowej oraz roboty budowlane.

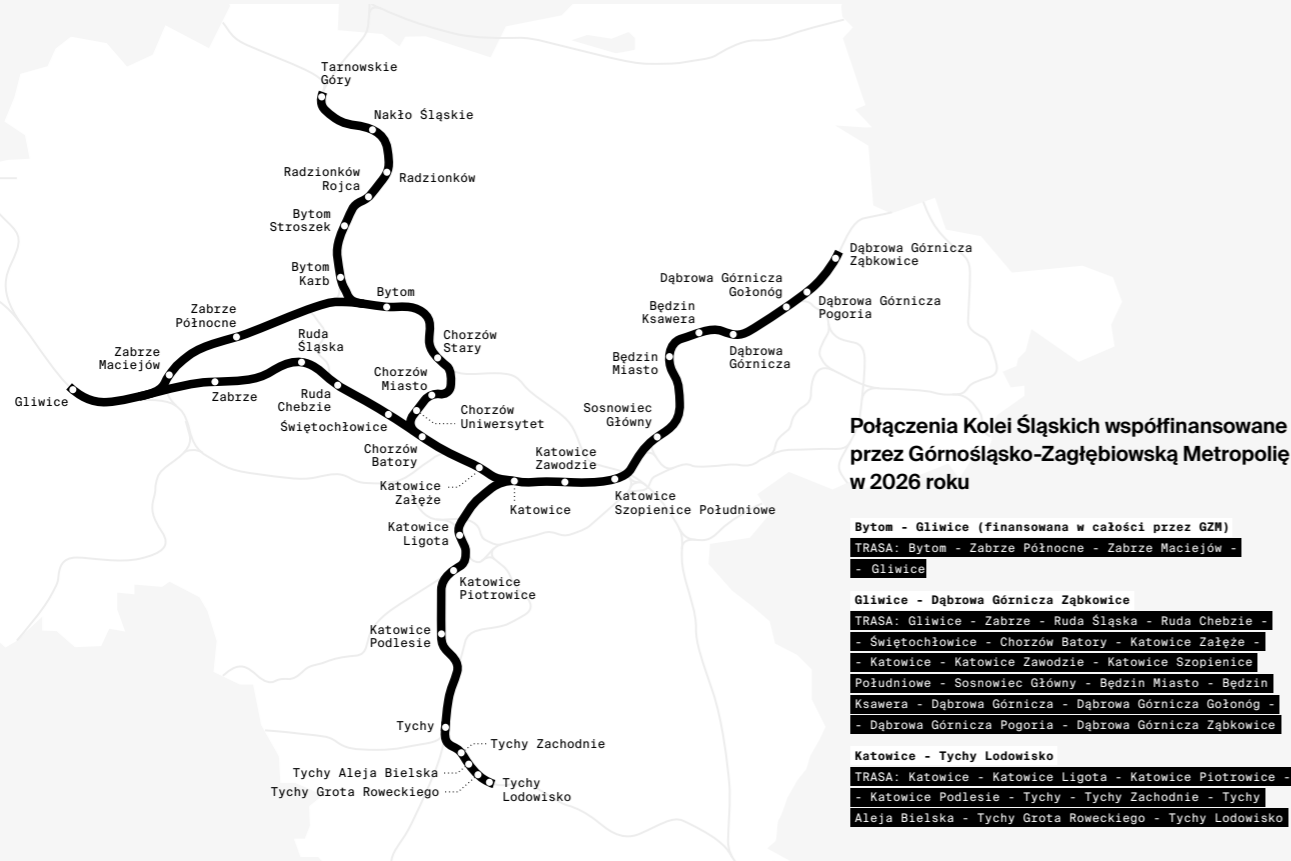
W kwietniu 2025 roku wsparcie otrzymały Bytom, Świętochłowice oraz Tychy. Bytom pozyskał dwie dotacje: ok. 1,9 mln zł na opracowanie Programu Funkcjonalno-Użytkowego dla 9-kilometrowego odcinka Velostrady 5 na terenie Bytomia oraz ok. 0,7 mln zł na PFU dla 4,5-kilometrowego odcinka Velostrady 2 w granicach miasta. Dokumentacje te umożliwią realizację inwestycji w formule „Zaprojektuj i Buduj”. Świętochłowice otrzymały ok. 4,5 mln zł na budowę ok. 1 km Velostrady 4 (Gliwice – Katowice), również w formule „Zaprojektuj i Buduj”. Dotacja dotyczy odcinka wzdłuż ulic: Zielonej, Śląskiej i Wojska Polskiego. Tychy uzyskały ok. 0,9 mln zł na wkład własny do projektu „Zrównoważona, inteligentna mobilność – kluczem do transformacji regionu – Etap 1”, obejmującego realizację 3-kilometrowego odcinka Velostrady 3 (Katowice – Tychy). Inwestycja jest w trakcie realizacji.

We wrześniu 2025 roku przeznaczaliśmy ponad 78 mln zł na przygotowanie dokumentacji i roboty budowlane w Katowicach, Mysłowicach oraz Czeladzi. Katowice otrzymały ok. 27,9 mln zł, a Mysłowice 14,9 mln zł na II etap Velostrady 6 o łącznej długości 4,72 km. Zadanie obejmuje zarówno projektowanie, jak i budowę w latach 2026–2029. Będzie to kontynuacja gotowego już fragmentu Velostrady między katowickimi dzielnicami Brynów i Giszowiec.

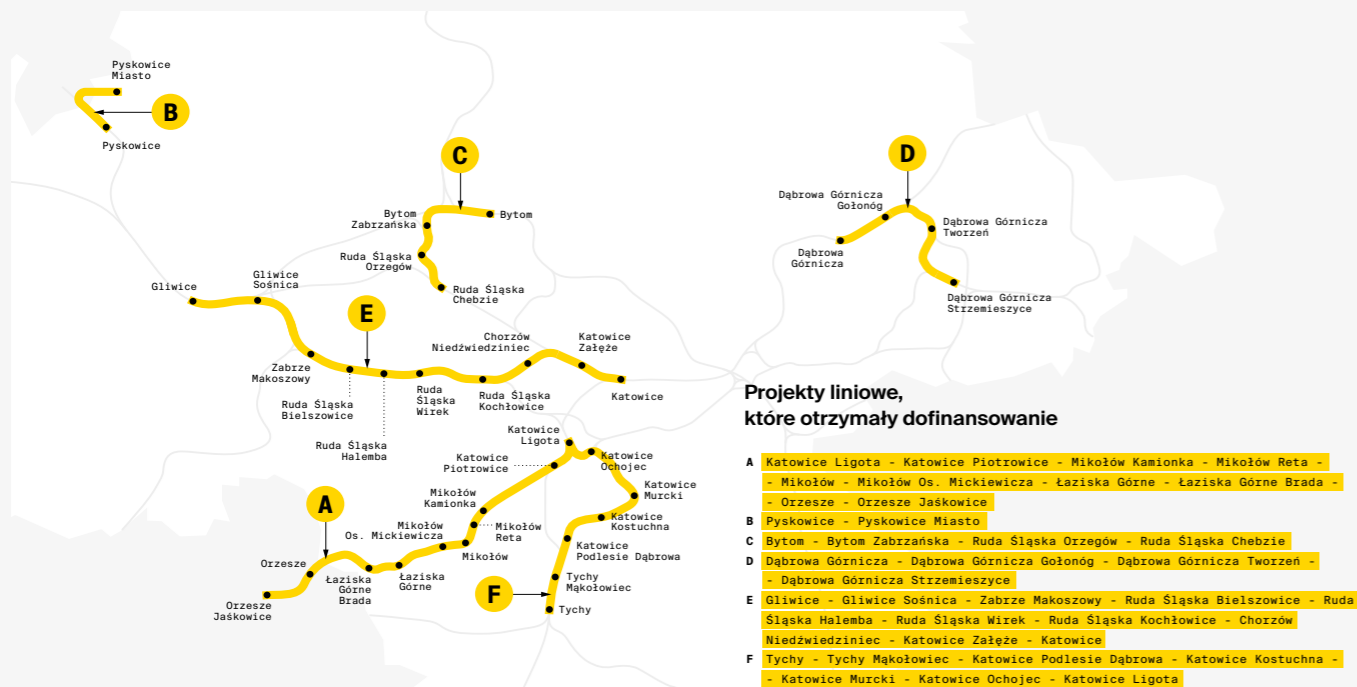
35,2 mln zł będą kosztować prace na terenie Czeladzi, przez którą przebiega fragment Velostrady 7, o długości 3,8 km. Projekt będzie realizowany w formule „Zaprojektuj i Buduj” w latach 2026–2028 i obejmie m.in. wykorzystanie infrastruktury pokolejowej oraz bezkolizyjne przejazdy.

W zadaniach realizowanych bezpośrednio na nasze zamówienie w trakcie opracowania jest koncepcja techniczna Velostrady 3 (Katowice – granica z Tychami). Równolegle prowadzono przygotowania do postępowań na opracowanie koncepcji technicznych dla Velostrady nr 2 (Katowice – Piekary Śląskie) oraz Velostrady 4 (Katowice – Gliwice), obejmujące analizy ryzyk inwestycyjnych, kolizji z inną infrastrukturą oraz uwarunkowań terenowych.

METROKOLEJ

INWESTYCJE KOLEJ+

METROKOLEJ

Konsekwentnie budujemy nowoczesny, zintegrowany system kolejowy dla Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. **Projekt Metrokolei** to strategiczna inwestycja w przyszłość transportu GZM. Jest to jedno z największych i najbardziej kompleksowych przedsięwzięć transportowych w regionie – realizujemy je etapowo, w ścisłej współpracy z partnerami i samorządami.

Projekt rozpoczęliśmy w 2018 roku, od przygotowania metodologii Koncepcji Kolei Metropolitalnej (KKM). Od początku realizowany on jest w partnerstwie – mamy podpisany list intencyjny oraz porozumienie z PKP PLK S.A., potwierdzające wspólną wolę współpracy przy rozwoju infrastruktury kolejowej na terenie Metropolii. Koncepcja była także szeroko konsultowana – przeprowadziliśmy spotkania w pięciu podregionach GZM z udziałem gmin, Urzędu Marszałkowskiego, Kolei Śląskich, PKP PLK S.A., interesariuszy i mieszkańców. Efektem dialogu społecznego było opracowanie Suplementu do KKM, uwzględniającego zgłoszone potrzeby i rekomendacje. Od 2020 roku pracujemy nad Wstępnym Studium Wykonalności Kolei Metropolitalnej (WSWKM), które jest kluczowym dokumentem precyzyjnie określającym kierunki działań.

W ramach pracy nad dokumentem odebraliśmy kluczowe etapy, w tym bazowy model ruchu kolejowego

i definicję wariantów docelowych, przeprowadziliśmy konsultacje z gminami GZM, analizowaliśmy i opiniowaliśmy kolejne etapy, w tym koncepcję krótkoterminową oraz prognozy ruchu, przeprowadziliśmy wielokryterialną analizę wariantów, która doprowadziła do wyboru optymalnego wariantu rozwoju Metrokolei. Prowadziliśmy również prace nad koncepcją układów torowych oraz modelami operacyjnymi i finansowania dla wybranego wariantu (W8a). Do współpracy zaangażowaliśmy zewnętrznych ekspertów wspierających nas w profesjonalnej ocenie dokumentacji. Projekt podlega również ocenie międzynarodowych ekspertów JASPERS, co dodatkowo wzmacnia jego wiarygodność i jakość.

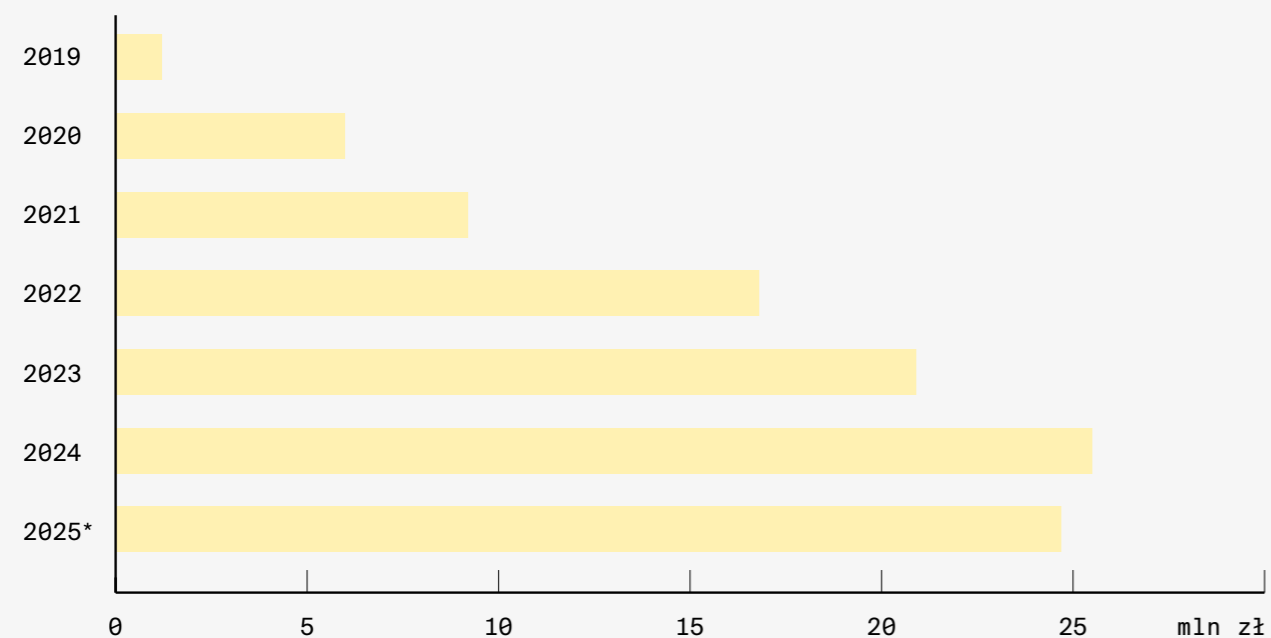
Wraz ze wzrostem finansowania znacząco **zwiększyła się praca eksploatacyjna wykonywana w ramach dofinansowanych przez nas połączeń** – z niespełna 59 tys. km w 2019 roku do ponad 640 tys. km w latach 2024–2025.

Metrokolej to strategiczny projekt, który ma ułatwić mieszkańcom codzienne podróżowanie, wzmocnić rozwój regionu i poprawić komfort życia w Metropolii. Łączymy planowanie, finansowanie i współpracę wielu instytucji, aby stworzyć nowoczesny, szybki i niezawodny system kolejowy dla ponad 2 milionów mieszkańców GZM.

Mimo trudnień związanych z przebudową katowickiego węzła kolejowego, w 2026 roku na utrzymanie i rozwój połączeń kolejowych zamierzamy przeznaczyć rekordowe 34,4 mln zł. Dzięki temu każdego dnia roboczego będziemy finansować ponad 140 połączeń, zapewniając mieszkańcom wygodne przesiadki i wysoką częstotliwość kursów.

FINANSOWANIE POŁĄCZEŃ KOLEJOWYCH

Rozwój Metrokolei to nie tylko planowanie przyszłości, ale także konkretne działania tu i teraz. Systematycznie zwiększamy finansowanie połączeń kolejowych na terenie GZM:

*(zgodnie z planem było to 29 młn zł - ograniczenie finansowania związane z trwającymi inwestycjami PKP PLK S.A., m.in. przebudową węzła katowickiego).

ZAKUP TABORU

W 2025 roku podjęliśmy jeden z najważniejszych kroków w rozwoju Metrokolei – wspólnie z Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego rozpoczęliśmy procedurę zakupu nowoczesnego taboru kolejowego. Projekt zakłada nabycie 32 Elektrycznych Zespołów Trakcyjnych, po 16 dla Metropolii i województwa, z możliwością rozszerzenia zamówienia o kolejne pojazdy. Obie instytucje złożyły wnioski o dofinansowanie inwestycji ze środków unijnych, traktując przedsięwzięcie jako strategiczne dla przyszłości transportu publicznego w regionie.

Planowany zakup stanowi przełom w historii Metropolii – po raz pierwszy GZM bezpośrednio angażuje się w pozyskanie taboru kolejowego. Nowe pociągi będą spełniać wysokie standardy komfortu,

dostępności i efektywności energetycznej. Zostaną wyposażone m.in. w klimatyzację, nowoczesny system informacji pasażerskiej, przestrzeń dla rowerów oraz rozwiązania zwiększające dostępność dla osób z niepełnosprawnościami.

Realizacja projektu umożliwi dalszy rozwój Metrokolei jako kluczowego elementu zintegrowanego systemu transportowego GZM. Nowy tabor przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności kolei, poprawy jakości podróży oraz wzmocnienia roli transportu publicznego jako realnej alternatywy dla transportu indywidualnego. Pierwsze dostawy pociągów, jeśli uda się pozyskać finansowanie, planowane są na 2029 rok, co otworzy kolejny etap w budowie nowoczesnej, spójnej i przyjaznej mieszkańcom mobilności metropolitalnej.

PROGRAM KOLEJ +

Program Kolej+ to rządowy program wspierający rozwój i odbudowę infrastruktury kolejowej w Polsce. Jego celem jest przywracanie połączeń pasażerskich, budowa nowych linii, modernizacja istniejących tras oraz zwiększanie dostępności kolei dla mieszkańców. Program umożliwia realizację inwestycji takich jak nowe przystanki, odbudowa nieczynnych linii czy zwiększenie przepustowości torów. Nasza rola w realizacji tego programu polega na współfinansowaniu i wsparciu realizacji projektów kolejowych na obszarze Metropolii. Dbamy o to, aby projekty kolejowe w ramach Programu Kolej+ były spójne z koncepcją Metrokolei i skutecznie realizowane na terenie całej Metropolii.

Program Kolej+ to jeden z **kluczowych filarów rozwoju infrastruktury kolejowej w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii**. Dzięki skutecznej współpracy z gminami oraz PKP PLK S.A. przełożyliśmy ambitną wizję Metrokolei na konkretne projekty inwestycyjne o wartości blisko 1,5 miliarda złotych.

Już w 2020 roku, wspólnie z gminami GZM, wypracowaliśmy listę projektów i przygotowaliśmy komplet wniosków do Programu Kolej+. Zgłosiliśmy 15 projektów, z których wszystkie zostały zakwalifikowane do II etapu naboru. To potwierdzenie wysokiej jakości

przygotowanej dokumentacji i spójności naszych planów z krajową strategią rozwoju kolei. W 2022 roku **sześć kluczowych projektów** z obszaru GZM uzyskało dofinansowanie. Obejmują one m.in.: **tworzenie nowych** połączeń kolejowych (np. Ruda Chebzie/Zabrze – Bytom), **odbudowę i rewitalizację** linii kolejowych (m.in. Pyskowice – Pyskowice Miasto, co pozwoli przywrócić połączenie Katowice – Gliwice – Pyskowice Miasto), **zwiększenie przepustowości** kluczowych tras (Katowice Ligota – Orzesze Jaśkowice), **budowę alternatywnych** połączeń aglomeracyjnych łączących miasta Metropolii (Tychy – Katowice Murcki – Katowice Ligota, Gliwice – Ruda Kochłowice – Katowice), **nowe przystanki** i modernizację infrastruktury pasażerskiej (Dąbrowa Górnicza).

Nasze zaangażowanie finansowe w realizację tych inwestycji przekracza 350 mln zł. To realny wkład Metropolii w rozwój nowoczesnej i dostępnej kolei. Dzięki tym działaniom pasażerowie będą mieli do dyspozycji nowe i przywrócone połączenia, lepszą dostępność kolei w miastach Metropolii, nowoczesną infrastrukturę przystankową. Wszystko to wpłynie na skrócenie czasu podróży i większą atrakcyjność transportu publicznego.

POZOSTAŁE DZIAŁANIA

Od 2018 roku konsekwentnie rozwijamy nowoczesną i zintegrowaną infrastrukturę transportu kolejowego, poprawiając komfort podróży i wspierając rozwój kolei miejskiej. Nasze działania obejmują inwestycje infrastrukturalne, opracowywanie studiów strategicznych oraz aktywny udział w międzynarodowych projektach. W różnych wymiarach i na różne sposoby jesteśmy obecni przy realizacji takich inwestycji i projektów jak przebudowa dworców oraz infrastruktury kolejowej w Dąbrowie Górniczej, modernizacja węzłów kolejowych w Katowicach i Gliwicach, przygotowanie Studium

Wykonalności na odcinku Katowice–Gliwice czy udział w projekcie UrbFRail w ramach programu Interreg Regionu Morza Bałtyckiego.

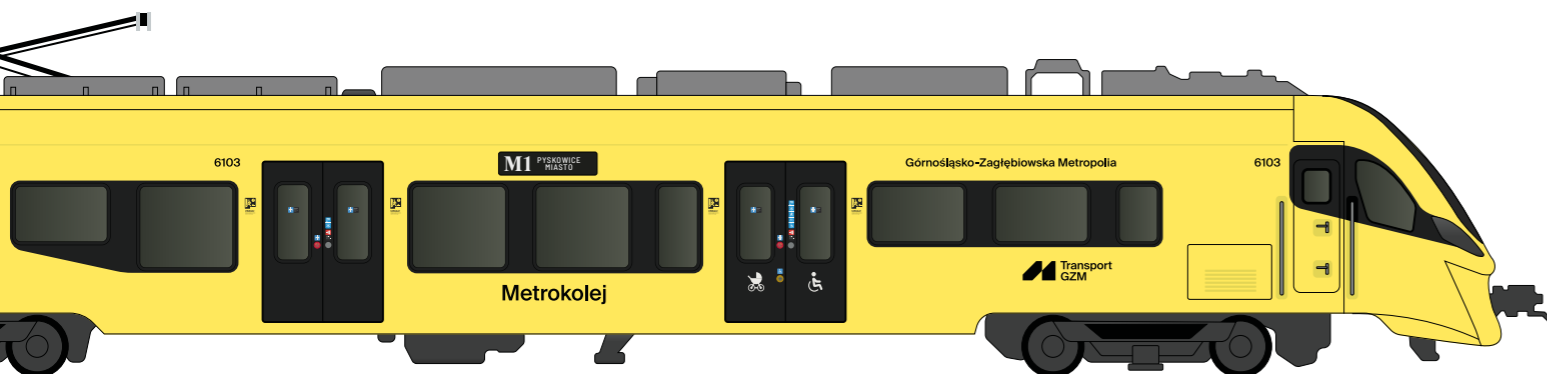
Dzięki konsekwentnej współpracy z PKP PLK S.A., Kolejami Śląskimi, władzami lokalnymi i partnerami międzynarodowymi, GZM staje się przykładem innowacyjnego podejścia do transportu publicznego. Naszym celem jest tworzenie nowoczesnej, sprawnej i przyjaznej dla mieszkańców sieci kolejowej, która wspiera rozwój całego regionu.

PRIORYTET DLA TRAMWAJÓW

Inwestując w kolej, nie zapominamy o tramwajach. Tramwaje w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii powinny pełnić rolę pośrednią pomiędzy koleją a transportem autobusowym. Aby tak się stało, muszą poruszać się szybciej i oferować realną przewagę czasową nad innymi środkami transportu. Ma to szczególne znaczenie także dlatego, że koszt przejazdu jednego kilometra tramwaju jest wyraźnie wyższy niż w przypadku autobusu.

Pasażerowie wybierający tramwaj oczekują sprawnej, przewidywalnej podróży oraz możliwości ominięcia korków ulicznych. W warunkach miejskich nie da się jednak całkowicie uniknąć skrzyżowań torowisk z ruchem samochodowym, dlatego kluczowe znaczenie ma priorytet dla tramwajów na skrzyżowaniach.

Na skrzyżowaniach obsługujących trzy najważniejsze linie tramwajowe w Bytomiu zostanie wprowadzony taki priorytet. W 2025 roku Bytom pozyskał blisko 4,4 mln zł na przebudowę dwóch skrzyżowań na przebiegu linii tramwajowych T6 i T19. Inwestycja umożliwi wdrożenie programu optymalizacji sygnalizacji świetlnej, dzięki czemu tramwaje zyskają pierwszeństwo przejazdu, co przełoży się na krótszy czas podróży i większą punktualność.

DOBRA MOBILNOŚĆ 30/50

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla obszaru Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego.

Podsystemy transportowe będą tworzyły sprawnie działającą sieć, opartą na szkielecie kolejowym. W naszym modelu poszczególne środki transportu będą miały następujące funkcje:

POCIĄG REGIONALNY I DALEKOBIEŻNY – połączenia wykraczające poza granice GZM, zapewniają szybki transport do głównych ośrodków w Subregionie Centralnym, w województwie śląskim oraz do miast ościennych;

POCIĄG METROPOLITALNY – dłuższe, ale szybkie przejazdy między centrami i dzielnicami miast wewnątrz GZM;

TRAMWAJ I TROLEJBUS – podstawa komunikacji między głównymi dzielnicami a centrami największych miast, posiadających rozbudowaną komunikację tramwajową lub trolejbusową;

AUTOBUS – dojazdy do przystanków i stacji kolejowych czy tramwajowych oraz kursy wewnątrz miast, nieobsługiwane przez tramwaj lub trolejbus;

ROWER, HULAJNOGA I INNE RODZAJE MIKROMOBILNOŚCI – podróże na krótszych odległościach, w tym do przystanków i stacji kolejowych;

WŁASNE NOGI – podstawa każdej podróży na krótkich dystansach oraz dojście na przystanek, stację lub parking;

SAMOCHÓD – dojazdy do stacji i przystanków kolejowych w obszarach zabudowanych ekstensywnie oraz inne podróże, których nie można zrealizować alternatywnym środkiem transportu.

DOBRA MOBILNOŚĆ 30/50

MOBILNOŚĆ MIEJSKA to jedna z kluczowych kategorii opisu współczesnego świata. To nie tylko systemowe projekty, obliczone na skalę miasta czy metropolii, to także realizacja w dzielnicach i śródmieściach idei miasta 15-minutowego. To taki sposób kształtowania tych obszarów, abyśmy poruszali się w nich w sposób bezpieczny i zdrowy załatwiając większość podstawowych potrzeb w ich obrębie. To także ograniczenie dostępu samochodów do centrów, które odzyskują swe dawne funkcje – miejsca spotkań mieszkańców.

W skali metropolii we współpracy w tworzeniu systemu zrównoważonej mobilności miejskiej powinno być zaangażowanych wiele podmiotów – od władz samorządowych, przez różne instytucje i przedsiębiorców, po organizacje pozarządowe i mieszkańców. W 2023 roku stworzyliśmy dokument „Dobra Mobilność 30/50”. Nazwa dokumentu wskazuje na dwie perspektywy czasowe związane z polityką unijną: lata 2030 i 2050. Odnoszą się one do dwóch okresów: realizacji wszystkich działań planu oraz obserwacji efektów tej aktywności. To kompleksowe podejście do realizacji wyzwania, jakie stawia świat przed Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolią.

FORUM OBYWATELSKIE

W 2024 roku zorganizowaliśmy Panel Obywatelski „Kolej na dobre przesiadki” – innowacyjna forma partycypacji społecznej, w której losowo wybrana, reprezentatywna grupa mieszkanki i mieszkańców GZM opracowała rekomendacje dotyczące poprawy funkcjonowania kolei i jakości przesiadek. Dzięki zaangażowaniu uczestników, eksperckiemu wsparciu i rzetelnemu procesowi dialogu udało się wypracować konkretne propozycje zmian. Realizacja tych rekomendacji daje realną szansę na to, że intermodalność kolei – tworzona z udziałem obywateli – stanie się przełomem w codziennych podróżach po GZM.

KONGRES NOWEJ MOBILNOŚCI

to najważniejsze wydarzenie branżowe w Polsce i w tej części Europy. Dwa lata temu Polskie Stowarzyszenie Nowej Mobilności podjęło decyzję o przeniesieniu imprezy z Łodzi do Katowic. W 2025 roku w Kongresie wzięło udział 7 500 osób oraz 250 partnerów i wystawców, na 10 scenach wystąpiło 574 prelegentów z całego świata. Kongres Nowej Mobilności pokazuje, że transformacja transportu i gospodarki zeroemisyjnej wymaga szerokiej współpracy – od poziomu lokalnego po globalny. Fakt, że występujemy w roli gospodarza tego wydarzenia, potwierdza, jak silnie region wpisuje się w europejską debatę o mobilności i energetyce przyszłości. Podczas ostatniej edycji Kongresu podpisany został list intencyjny dotyczący współpracy przy tworzeniu Centrum Nowej Mobilności, które powstanie w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Kolejna edycja wydarzenia również odbędzie się w Katowicach, we wrześniu tego roku.

WYZWANIA

PANDEMIA

Minione dziewięć lat to okres intensywnej pracy, licznych wyzwań oraz wdrażania nowych rozwiązań w zakresie organizacji komunikacji publicznej. Był to czas wymagający konsekwencji, elastyczności i stałego dostosowywania się do zmieniających się warunków. Równocześnie nie brakowało zdarzeń niespodziewanych, które zakłócały codzienne funkcjonowanie systemu transportowego i wymagały podejmowania szybkich, często niestandardowych działań.

W 2020 roku, tak jak cały świat, stanęliśmy w obliczu **pandemii Covid-19**. Wprowadzane zalecenia, obostrzenia dotyczące możliwości przemieszczania się, ograniczenia w liczbie pasażerów – wszystko to w znaczący sposób wpłynęło na organizację transportu publicznego. Pierwsza fala epidemii spowodowała spadek sprzedaży biletów o 84 proc. W tym roku dochód ze sprzedaży biletów był o ok. 42,5 proc. niższy niż w roku poprzednim. Strategia dostosowywania rozkładów jazdy do aktualnego popytu oparta była między innymi na raportach z badań napełnień, które stale aktualizowaliśmy. Wprowadziliśmy ponad 1 000 zmian w rozkładach jazdy. Operatorzy prowadzili codzienną dezynfekcję, zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego. Dodatkowy koszt, jaki ponieśliśmy w związku z tymi działaniami, to prawie 5 mln zł. W roku 2021 transport publiczny nadal mocno odczuwał skutki pandemii. W komunikacji miejskiej do połowy roku obowiązywały limity pasażerów. Przez cały rok obowiązywał nakaz podróżowania w maseczkach. W 2021 roku zanotowano o 7% większą sprzedaż biletów w stosunku do roku poprzedniego. Pierwszym rokiem, w którym zanotowano wynik sprzedaży biletów porównywalny do okresu sprzed pandemii, był dopiero 2025 rok, kiedy to ZTM sprzedał ponad 41,2 mln biletów.

WIADUKTY W KATOWICACH

„Śląskie na nowych torach” to strategiczna inwestycja PKP PLK S.A., dzięki której staje się kręgosłupem transportowym Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Projekt zakłada budowę nowych przystanków kolejowych, modernizację istniejących stacji oraz powstanie nowych peronów, realnie podnosząc dostępność i jakość transportu publicznego w Metropolii. Kluczowym celem inwestycji jest rozdzielenie ruchu dalekobieżnego i aglomeracyjnego. W tym celu powstaje około 40 km nowych torów, co pozwoli na zwiększenie przepustowości i punktualności połączeń kolejowych oraz ich lepszą integrację z innymi środkami transportu.

Zakres prac realizowanych na terenie wielu miast Metropolii wymagał elastycznego i odpowiedzialnego zarządzania organizacją ruchu. Transport GZM na bieżąco dostosowywał rozkłady jazdy kilkuset linii, dbając o zachowanie ciągłości połączeń i możliwie najwyższy komfort podróży pasażerów. Szczególnym wyzwaniem było wprowadzenie tras objazdowych w czasie zamknięcia przejazdu pod wiaduktem przy ulicy Mikołowskiej w Katowicach, co wiązało się m.in. z uruchomieniem nowych przystanków oraz przeprowadzeniem szeroko zakrojonych działań informacyjnych. Od początku inwestycji, w ramach Transportu GZM, w terenie pojawiło się **17 780** rozkładów jazdy oraz **4 941** komunikatów. Oprócz tego zorganizowane zostały **84** akcje informacyjne.

Do tej pory, w związku ze zmianami wynikającymi z realizacji projektu „Śląskie na nowych torach”, przygotowaliśmy i udostępniiliśmy pasażerom ponad **40 000** materiałów informacyjnych, wspierając ich w codziennym planowaniu podróży i korzystaniu z transportu publicznego. Na stronie internetowej transportgzm.pl dostępna jest również zakładka z aktualizowanymi na bieżąco informacjami dla pasażerów związanymi z przebudową.

ESTAKADA W CHORZOWIE

Chorzowska estakada od lat 70. łączyła Chorzów z Katowicami i z Bytomiem. Codziennie tą drogą przejeżdżało ok. 45 000 pojazdów. Ze względu na stan techniczny, władze miasta podjęły decyzję o pilnym zamknięciu estakady. W ciągu 6 godzin konieczne było wprowadzenie nowej organizacji komunikacji miejskiej oraz przekazanie informacji pasażerom.

Interwencyjne zmiany w sieci Transport GZM objęły 15 linii autobusowych i 8 tramwajowych, wraz z przygotowaniem autobusowej komunikacji zastępczej. Do momentu wydrukowania nowych rozkładów jazdy, bieżące komunikaty publikowane były na stronie internetowej, na profilach w mediach społecznościowych oraz przekazywane były przez służby nadzoru ruchu i informatyków terenowych, którzy przy zmianach pracowali łącznie 331 godzin. W terenie łącznie przeprowadzono 5 500 czynności, na blisko 3 000 stanowisk przystankowych. Rozwieszono 4 500 rozkładów jazdy.

DROGI O ZNACZENIU METROPOLITALNYM

Jednym z zadań Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii jest współdziałanie przy ustalaniu przebiegu dróg krajowych i wojewódzkich na obszarze związku metropolitalnego. W szczególności obejmuje to opiniowanie ich przebiegu, proponowanie rozwiązań optymalnych z punktu widzenia całej metropolii oraz udział w opracowywaniu i uzgadnianiu dokumentów strategicznych i planistycznych wymaganych przepisami. Drogi krajowe i wojewódzkie stanowią podstawę sprawnie funkcjonującej sieci transportowej. Nie tylko łączą nasze gminy członkowskie, lecz zapewniają także powiązania zewnętrzne. Metropolitalna perspektywa, pozwalająca spojrzeć na układ drogowy z „lotu ptaka”, umożliwia poszukiwanie rozwiązań optymalnych z punktu widzenia całego obszaru funkcjonalnego, a nie wyłącznie pojedynczych gmin.

Do naszych kluczowych obszarów działań w tym zakresie należą: identyfikowanie najważniejszych wyzwań, integrowanie lokalnych i regionalnych planów rozwojowych oraz wspieranie gmin w zagadnieniach drogowych o znaczeniu ponadlokalnym. Jednym z istotnych problemów pozostaje obciążenie miast na prawach powiatu rolą zarządców dróg krajowych, co wiąże się z poważnymi konsekwencjami organizacyjnymi i finansowymi, zwłaszcza w kontekście realizacji kosztownych inwestycji lub prac remontowych.

Jednym z naszych priorytetów jest ograniczanie ruchu samochodowego, w szczególności tranzytowego, w centrach miast oraz na obszarach o wysokiej gęstości zaludnienia. Cel ten realizowany jest przy jednoczesnym zapewnieniu spójnego i racjonalnego rozwoju sieci drogowej, m.in. poprzez kształtowanie czytelnego układu obwodnicowego. Część tego układu została już zrealizowana, jednak nadal konieczne jest uzupełnianie brakujących odcinków.

Działania w zakresie rozwoju układów drogowych obejmują prowadzenie pomiarów natężenia ruchu, aktualizację metropolitalnego modelu ruchu oraz

przygotowywanie opracowań analitycznych wspierających procesy planistyczne i projektowe.

W 2019 roku na nasze zlecenie zrealizowano dwa opracowania. Pierwsze z nich – „Konceptcja metropolitalnych powiązań drogowych na obszarze Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii” – pozwoliło, we współpracy z gminami, wypracować wykaz 10 odcinków dróg o charakterze metropolitalnym, kluczowych dla zapewnienia efektywności i płynności ruchu kołowego zarówno wewnątrz GZM, jak i w relacjach z otoczeniem.

Drugim opracowaniem były „Badania dobowych przepływów ruchu tranzytowego wraz z pomiarem natężenia dla wybranych odcinków dróg krajowych (S1, S11)”. Badania przeprowadzono w 19 punktach pomiarowych, koncentrując się na relacjach GZM – Aglomeracja Poznańska (S11/DK11) oraz GZM – Bielsko-Biała i granica państwa (S1/DK1). Opracowanie dostarczyło danych dotyczących dobowych potoków ruchu tranzytowego, natężeń ruchu oraz struktury rodzajowej pojazdów.

W 2023 roku powstało opracowanie pn. „Wykonanie kordonowego dobowego pomiaru ruchu kołowego na drogach krajowych i wojewódzkich na obszarze GZM”. Badania przeprowadzono jednocześnie w 70 przekrojach pomiarowych, uzyskując szczegółowe informacje dotyczące rozkładu natężenia ruchu, jego struktury oraz kierunków tranzytu. Wyniki przedstawiono w formie opisowej, tabelarycznej i graficznej.

Wszystkie opracowania dostępne są **na portalu internetowym InfoGZM**.

W grudniu 2025 roku przygotowano opracowanie pn. „Analiza możliwości rozbudowy autostrady A4 na terenie GZM z uwzględnieniem rozwiązań obwodnicowych”. Impulsem do jego realizacji były plany Ministerstwa Infrastruktury dotyczące rozbudowy autostrady A4 o kolejne pasy ruchu. Za istotne uznano zweryfikowanie, czy rozbudowa w istniejącym śladzie jest rozwiązaniem optymalnym z perspektywy Metropolii.

Analizie poddano trzy warianty: rozbudowę

istniejącej autostrady A4, realizację wcześniej planowanej A4 BIS oraz budowę nowo proponowanej Północnej Obwodnicy GZM. Przeprowadzone analizy nie wskazały jednoznacznie wariantu priorytetowego ani wariantu do odrzucenia. Wytypowano natomiast rozwiązania wymagające dalszych, pogłębionych analiz oraz współpracy z GDDKiA. Podkreślono konieczność wypracowania kompromisu pomiędzy oczekiwaniami społecznymi a uwarunkowaniami technicznymi, finansowymi i środowiskowymi.

Jako pożądanym kierunek działań wskazano również przyspieszenie inwestycji na drodze ekspresowej S1, stanowiącej istotny element wschodniego wzmocnienia układu obwodnicowego Metropolii.

Poza opracowaniami analitycznymi wypełniamy naszą ustawową rolę instytucji opiniującej przebiegi dróg krajowych i wojewódzkich. W tym zakresie Zarząd GZM

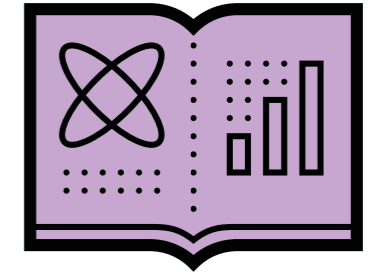
podjął pięć uchwał dotyczących projektów dokumentów Ministra Infrastruktury oraz Zarządu Województwa Śląskiego. Uczestniczyliśmy także w opiniowaniu dokumentów strategicznych, w tym Regionalnego Planu Transportowego.

Poszczególne dane i wnioski uzyskane z opracowań analitycznych są wykorzystywane w procesach planistycznych i decyzyjnych, poprzedzających realizację inwestycji drogowych.

Wszystkie działania dotyczące dróg krajowych i wojewódzkich składają się na metropolitalną politykę transportową, która – obok współdziałania w ustalaniu przebiegu ponadlokalnego układu drogowego – realizowana jest także poprzez udzielanie dotacji dla gmin, modelowanie ruchu oraz działania na rzecz wyprawienia ruchu tranzytowego z centrów miast.

Edukacja i rozwój

KAMPUS GZM

**METROPOLITALNY FUNDUSZ
WSPIERANIA NAUKI**

ALGORYTM GZM

TECHNOLOGIE KOSMICZNE

METROLAB GZM

**METROPOLITALNE OBSERWATORIUM
SPOŁECZNO-GOSPODARCZE**

OTWARTE DANE

PARTNERSKA INICJATYWA MIAST

PLATFORMA DOBRYCH PRAKTYK

M

Ty masz wiele talentów.
My mamy wiele uczelni

Studiuj w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii

kampusgzm.pl

KAMPUS GZM

„Ty masz wiele talentów. My mamy wiele uczelni. Studiuj w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii” – oto hasło naszej kampanii promocyjnej, której celem jest zachęcenie młodych ludzi do wyboru jednej z 25 uczelni działających na terenie Metropolii oraz pokazanie GZM jako atrakcyjnego miejsca do życia, nauki, pracy i wypoczynku.

Kampania w 2025 roku zainaugurowała wprowadzenie na rynek nowej marki – Kampus GZM, której celem jest sieciowanie, wspieranie i promowanie nauki w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Start kampanii zbiegł się z uruchomieniem strony internetowej kampusgzm.pl, która stanowi kompendium wiedzy o ofercie edukacyjnej regionu oraz atutach studiowania właśnie w tym miejscu. Opublikowano wówczas również pierwsze spoty reklamowe towarzyszące kampanii, kolejne są w trakcie realizacji.

Grupą docelową kampanii jest młodzież z województwa śląskiego i regionów sąsiednich lub dobrze z GZM skomunikowanych (województwa dolnośląskiego, opolskiego, małopolskiego, podkarpackiego i łódzkiego).

GZM – REGION NAUKI, INNOWACJI I ZIELONEJ PRZESTRZENI

GZM to miejsce, gdzie spotykają się prestiżowe uczelnie publiczne i prywatne, oferując szeroki wybór kierunków oraz unikatowych specjalizacji, dostosowanych do wymagań współczesnego rynku pracy. W Kampus GZM kształcą się obecnie ponad **90 tys. studentów**, a oferta edukacyjna obejmuje setki kierunków i specjalizacji – od technicznych, przez humanistyczne, po medyczne.

W kampanii akcentujemy nie tylko walory edukacyjne, ale również:

- **atrakcyjność rynku pracy** – podkreślamy, że GZM jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się ośrodków gospodarczych w Polsce. Ucząc się tutaj, studenci mają łatwy dostęp do praktyk, staży i ofert pracy – jeszcze podczas studiów. Bliskość licznych firm, instytucji i centrów biznesowych sprzyja budowaniu kariery i zdobywaniu cennego doświadczenia;
- **atrakcyjne koszty życia** – niższe ceny wynajmu i utrzymania niż w innych dużych miastach;
- **sprawną komunikację publiczną** – zintegrowana sieć transportu publicznego pozwala łatwo i szybko przemieszczać się między naszymi miastami. Autobusy, tramwaje, trolejbusy, pociągi i rowery miejskie – wszystko w ramach jednego biletu w sieci Transport GZM;
- **bogate życie kulturalne i społeczne** – liczne wydarzenia, festiwale i inicjatywy studenckie, bogata oferta kulturalna i rozwinięta infrastruktura sportowa;
- **zielone otoczenie** – aż 1/4 powierzchni GZM to tereny zielone: parki, lasy i obszary rekreacyjne.

To wszystko sprawia, że studiowanie na uczelniach Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii jest opłacalne i atrakcyjne.

Podejmowane w ramach kampanii działania obejmują szeroki wachlarz kanałów komunikacji, w tym social media (TikTok, Instagram, Facebook, Messenger, Be-Real), platformy cyfrowe (Librus, Google, Spotify, Twitch, tv, YouTube), kampanię outdoorową, prasę edukacyjną oraz emisję spotów kinowych.

Kampania promująca studiowanie w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii to kolejny wyraz tego, że nauka traktowana jest przez nas jako nowoczesny motor rozwoju. Dzięki ścisłej współpracy samorządów, uczelni i instytutów badawczych, realizujemy interdyscyplinarne projekty naukowe, które pobudzają kreatywność mieszkańców i wzmacniają konkurencyjność całego regionu.

METROPOLITALNY FUNDUSZ WSPIERANIA NAUKI

Nauka to nowy przemysł. W Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii stawiamy na współpracę pomiędzy samorządami, uczelniami i instytucjami badawczymi i biznesem. Pobudzamy w ten sposób kreatywność mieszkańców GZM i wzmacniamy konkurencyjność całego regionu.

Podstawowe narzędzie współpracy z uczelniami, z którego korzystamy w GZM to Metropolitalny Fundusz Wspierania Nauki (MFWN). Udzielamy dotacji w pięciu różnych obszarach. Uczelnie mogą wnioskować o dofinansowanie na projekty, z których korzystają nie tylko pracownicy akademicy i badacze, ale również studenci i doktoranci.

SKALA ZAANGAŻOWANIA

To nasza propozycja, aby podnosić jakość edukacyjną, jak również przeciwdziałać depopulacji naszego regionu, ponieważ decyzja o podjęciu studiów w danym mieście, to często decyzja na całe życie, dotycząca wyboru miejsca, w którym podejmiemy pierwszą pracę i założymy rodzinę.

Fundusz rozpoczął swoją działalność w 2020 roku. Do tej pory – w ramach MFWN – wsparto liczne (**222**) projekty z **14** uczelni, na łączną kwotę blisko **10 milionów złotych**.

W obszarze badań naukowych **68 projektów** uzyskało dotacje na kwotę **ponad 3 mln zł. 22 projekty**, polegające na tworzeniu nowatorskich programów kształcenia, otrzymały **ponad 1 mln zł** dotacji.

Udział studentów w krajowych i międzynarodowych wydarzeniach o charakterze współzawodnictwa naukowego oraz organizację konkursów naukowych w GZM wsparto kwotą **prawie 0,5 mln zł**. W tym obszarze dotacją objęto **24 projekty**.

Sfinansowaliśmy również **42 projekty** polegające na podejmowaniu przez uczelnie wyższe inicjatyw naukowych – adresowanych do uczniów szkół

ponadpodstawowych – zachęcających do podejmowania studiów na obszarze GZM. Na ten cel wydano **prawie 1,5 mln zł**.

Najwięcej środków finansowych otrzymały projekty zgłoszone do konkursu w ramach obszaru: Światowej klasy naukowcy i twórcy w Metropolii. Wsparcie otrzymało **66 projektów** na kwotę **prawie 4 mln zł**. Dzięki funduszowi lokalne uczelnie mogły gościć w swoich progach naukowców z najwyższej notowanych w światowych rankingach uczelni oraz laureatów prestiżowych nagród, którzy zostali zaproszeni do prowadzenia zajęć, wykładów, seminariów i innych aktywności na uczelniach GZM.

Promocja i dalsze wzmacnianie potencjału naukowego i edukacyjnego to nie tylko zadanie dla samych uczelni. To także obszar współpracy wewnątrz Metropolii. Po 6 latach od powołania MFWN wiemy, że wsparcie dla oferty edukacyjnej i pracy badawczej naszych ośrodków naukowych to dobra i konieczna inwestycja.

MFWN cieszy się coraz większą popularnością wśród śląskich i zagłębiowskich uczelni. W 2025 roku do funduszu wpłynęło ponad 100 nowych wniosków. Dotacje z MFWN przyznawane są w 5 obszarach tematycznych.

ŚWIATOWEJ KLASY NAUKOWCY I TWÓRCY W GZM

Dzięki programowi nasi studenci uczestniczyli w wykładach naukowców, między innymi z Harvard University, Oxford University, Cambridge University, Stanford University, University of California San Diego, Massachusetts Institute of Technology czy Auckland University of Technology. Same uczelnie wskazują, że możliwość współpracy z wybitnymi ekspertami pozwala na podniesienie poziomu naukowego studentów i uczelni, pozwala na tworzenie nowych inicjatyw naukowych, wspiera nawiązywanie relacji pomiędzy uczelniami z regionu i najlepszymi ośrodkami akademickimi na świecie.

Wśród zaproszonych naukowców znalazły się tak wybitne postaci jak **prof. Johannes Georg Bednorz**, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki; **prof. John Matteson** z City University of New York (CUNY), zdobywca Pulitzera; **dr Alex Clarke**, światowej klasy naukowiec w dziedzinie badania aktywności mózgu czy **prof. Derrick de Keckhove**, jeden z najbardziej znaczących badaczy w dziedzinie nowych mediów, kultury i technologii (STS), wieloletni dyrektor McLuhan Center for Culture and Technology, założonego przez **Marshalla McLuhana** na University of Toronto.

WSPARCIE BADAŃ

Zakłada dofinansowanie projektów polegających na prowadzeniu badań niezbędnych w procesie uzyskania stopnia naukowego doktora, a także projektów naukowo-badawczych, prowadzonych przez pracowników naukowych w stopniu doktora oraz wspiera działania popularyzujące wyniki badań naukowych.

NOWATORSKIE METODY KSZTAŁCENIA

Zakłada dofinansowanie do projektów polegających na realizacji nowatorskich w skali danej uczelni programów kształcenia, kierowanych do studentów. Premiowane są programy, które w sposób aktywny włączają w ten proces partnerów zewnętrznych: instytucjonalnych, społecznych i gospodarczych.

KONKURSY I WYDARZENIA NAUKOWE

Dzięki finansowaniu projektów w tym obszarze, pomagamy w przyciąganiu młodych, ambitnych kandydatów na studia, wspieramy studentów oraz koła naukowe w ich rozwoju, zdobywaniu doświadczenia oraz nawiązywaniu kontaktów. Obszar pomaga nam promować nasze uczelnie, które stają się bardziej konkurencyjne w skali kraju oraz bardziej atrakcyjne dla kandydatów na studia.

Zakłada dofinansowanie projektów polegających na indywidualnym lub grupowym udziale studentów w krajowych i międzynarodowych olimpiadach i konkursach naukowych oraz finansuje organizację tychże w GZM.

STUDIUM W METROPOLII

Tu premiowane są inicjatywy naukowe zachęcające do podejmowania studiów na uczelniach w GZM. Działania w tym obszarze pomagają przyszłym studentom zapoznać się z ofertą naszych uczelni, pokazują ich różnorodność, wskazują kierunki rozwoju oraz pomagają w określeniu dalszej ścieżki zawodowej. Udział młodych ludzi w tych projektach pokazuje im jakie zawody i kompetencje wymagane są na obecnym i przyszłym rynku pracy.

ALGORYTM GZM

Miniony rok był dla nas okresem szczególnie intensywnych działań w obszarze sztucznej inteligencji. Konsekwentnie realizowaliśmy wizję Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii jako nowoczesnego, innowacyjnego obszaru, w którym technologie cyfrowe stają się realnym narzędziem rozwoju, a nie jedynie koncepcją przyszłości. Sztuczna inteligencja stała się jednym z kluczowych filarów naszych działań, wspierając zarówno procesy zarządcze, jak i długofalową transformację regionu.

Istotnym momentem było uznanie przez Ministerstwo Cyfryzacji Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii za **jeden z wiodących ośrodków rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce**. Decyzja ta stanowi potwierdzenie potencjału naszego regionu – kompetencji naukowych, zaplecza technologicznego oraz rosnącego ekosystemu innowacji. Jednocześnie traktujemy ją jako zobowiązanie do dalszego wzmocnienia roli Metropolii w krajowym i międzynarodowym krajobrazie nowych technologii. Uznanie to nie było dziełem przypadku – zostało wypracowane dzięki intensywnym działaniom, konsekwentnemu lobbingsowi oraz szerokiej współpracy wielu środowisk: samorządowych, naukowych, technologicznych i biznesowych. Wspólny głos regionu, spójna argumentacja oraz partnerskie zaangażowanie okazały się kluczowe dla osiągnięcia tego strategicznego celu.

Uzyskany status otworzył przed nami nowe możliwości. Wzmocniliśmy dostęp do zaawansowanej infrastruktury obliczeniowej oraz zasobów badawczych, co ma kluczowe znaczenie dla rozwoju projektów opartych na analizie danych i rozwiązaniach AI. Równolegle intensyfikowaliśmy współpracę z uczelniami, ośrodkami badawczymi oraz partnerami technologicznymi, budując środowisko sprzyjające tworzeniu i wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań.

Szczególną rolę odegrało opracowanie raportu **Algorytm GZM – potencjał, potrzeby, kierunki działania w obszarze AI**. Dokument ten stał się dla nas nie tylko diagnozą obecnej sytuacji, ale przede wszystkim mapą drogową dalszej transformacji. Wskazaliśmy w nim obszary, w których sztuczna inteligencja może przynieść największe korzyści – od zarządzania transportem i planowania przestrzennego, przez ochronę

środowiska, aż po rozwój usług publicznych i poprawę jakości życia mieszkańców.

Raport uporządkował nasze podejście do wykorzystania AI, nadając mu charakter systemowy i strategiczny. Skoncentrowaliśmy się na praktycznym wymiarze technologii, traktując sztuczną inteligencję jako narzędzie wspierające podejmowanie decyzji, optymalizację procesów oraz efektywne zarządzanie zasobami Metropolii. Podkreśliśmy także znaczenie odpowiedzialnego i świadomego wdrażania rozwiązań opartych na danych, z uwzględnieniem aspektów etycznych, społecznych i prawnych.

Równolegle prowadziliśmy działania na rzecz budowy kompetencji cyfrowych. Rozwój sztucznej inteligencji wymaga bowiem nie tylko technologii, ale przede wszystkim ludzi – specjalistów, urzędników, nauczycieli oraz mieszkańców, którzy potrafią korzystać z nowych narzędzi. Dlatego konsekwentnie wspieraliśmy inicjatywy edukacyjne, popularyzatorskie i szkoleniowe, wzmacniając kapitał ludzki Metropolii.

Podejmowane przez nas działania potwierdzają, że sztuczna inteligencja staje się integralnym elementem rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Widzimy w niej nie tylko impuls technologiczny, ale również szansę na dalszą transformację gospodarczą regionu – budowę nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy, danych i innowacjach.

W kolejnych latach zamierzamy konsekwentnie rozwijać ten kierunek. Skupimy się na dalszym wzmocnieniu współpracy międzysektorowej, wdrażaniu rozwiązań AI w kluczowych obszarach funkcjonowania Metropolii oraz tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi innowacyjnych przedsiębiorstw i projektów badawczo-rozwojowych. Naszym celem pozostaje budowa Metropolii, która wykorzystuje potencjał sztucznej inteligencji w sposób odpowiedzialny, efektywny i ukierunkowany na potrzeby mieszkańców.

Miniony rok pokazał, że obrany przez nas kierunek jest właściwy. Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia umacnia swoją pozycję jako przestrzeń nowoczesnych technologii i innowacyjnych rozwiązań.

TECHNOLOGIE KOSMICZNE

W minionym roku podjęliśmy strategiczne działania zmierzające do pozyskania prestiżowej inwestycji – **Centrum Technologicznego Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA)** - na terenie Metropolii. Dostrzegliśmy w tej inicjatywie ogromną szansę na wzmocnienie potencjału innowacyjnego naszego regionu, przyciągnięcie nowych technologii oraz przekształcenie GZM w europejski hub branży kosmicznej i zaawansowanych technologii.

W grudniu 2025 r. skierowaliśmy do Prezesa Rady Ministrów oficjalny list, w którym wraz z Prezydentem Katowic oraz Marszałkiem Województwa Śląskiego zaproponowaliśmy lokalizację nowego centrum ESA właśnie w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Podkreśliśmy w nim zarówno możliwości infrastrukturalne i naukowe naszego regionu, jak i gotowość do pełnego zaangażowania w przygotowanie oraz realizację tej inwestycji. Wskazaliśmy, że GZM dysponuje przestrzeniami inwestycyjnymi idealnymi dla tak zaawansowanego ośrodka, silnym zapleczem naukowym, dynamicznie rozwijającym się sektorem firm technologicznych oraz unikalną infrastrukturą przemysłową, którą można wykorzystać do badań i testów technologicznych.

Starania te zostały poprzedzone i wsparte intensywnymi konsultacjami oraz współpracą wielu środowisk samorządowych, naukowych i biznesowych. Dzięki wspólnemu dialogowi i spójnej argumentacji, wypracowaliśmy pozycję, w której GZM zyskał silny mandat do ubiegania się o tę prestiżową lokalizację. Uznaliśmy, że tylko poprzez współdziałanie i jedność możemy skutecznie konkurować o projekty o znaczeniu europejskim.

Kulminacją tych działań było przyjęcie w styczniu 2026 r. przez Zgromadzenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii **Deklaracji współpracy i poparcia dla lokalizacji Centrum Technologicznego ESA na terenie GZM**, którą jednogłośnie poparły wszystkie samorządy Metropolii. W dokumencie wyraziliśmy pełną gotowość do współpracy oraz wsparcia dla inwestycji, wskazując na nasze atuty: dojrzały przemysł, rozwiniętą logistykę, silne zaplecze naukowo-badawcze, dostęp do terenów inwestycyjnych, wykwalifikowaną kadrę inżynierską oraz stabilne otoczenie biznesowe.

W deklaracji podkreśliśmy również, że GZM stanowi unikalną w skali kraju platformę współpracy, integrującą potencjał 41 miast i gmin, środowisko akademickie oraz partnerów biznesowych. Zazaczyliśmy, że inwestycja ESA może stać się kluczowym elementem transformacji regionu w europejski ośrodek gospodarki opartej na wiedzy i technologii, umacniający nas na arenie międzynarodowej.

Nasze działania w tym obszarze opierają się na przekonaniu, że przyszłość Metropolii leży w inwestycjach o wysokiej wartości dodanej, które generują nowe miejsca pracy, przyciągają talenty oraz stymulują rozwój lokalnych przedsiębiorstw. Dlatego w kolejnych etapach będziemy kontynuować dialog z partnerami krajowymi i europejskimi, promując potencjał GZM i aktywnie uczestnicząc w rozmowach dotyczących wyboru lokalizacji centrum ESA.

Podejmowane przez nas starania pokazują, że Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia nie tylko aspiruje do roli gospodarza projektów o znaczeniu międzynarodowym, ale również jest gotowa wziąć odpowiedzialność za ich realizację, wykorzystując pełnię swojego potencjału infrastrukturalnego, naukowego i organizacyjnego.

METROLAB GZM

To inspirujące i kreatywne miejsce rozmów o przyszłości i wyzwaniach Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, gdzie powstają innowacyjne projekty i rozwiązania wspierające gminy GZM, mieszkańców, sektor nauki, biznes oraz NGO. Mieści się w zabytkowej kamienicy na rogu ulic Pocztowej i Młyńskiej w Katowicach. Otwarte dla każdego, kto chce podzielić się swoim pomysłem na miasto. Spotkania, warsztaty, wykłady, burze mózgów i prezentacje – wszystko to w przytulnej i swobodnej atmosferze.

METROFORUM

Metroforum to cykl spotkań rozwijany przez nas w ramach Metrolabu, którego celem jest **tworzenie przestrzeni do rozmowy o sprawach ważnych dla miast i gmin oraz ich mieszkańców**. Format łączy warsztaty, prelekcje i networking, a jego siłą jest spotkanie praktyków, urzędników, badaczy, aktywistów i mieszkańców przy jednym stole. To nie konferencja „o czymś”, ale rozmowa „z kimś” – osadzona w doświadczeniu, otwarta na różne perspektywy i nastawiona na działanie.

Pierwsze Metroforum poświęciliśmy partycypacji i potraktowaliśmy jako podsumowanie Szkoły Prototypowania realizowanej w Rudzie Śląskiej. Od 2024 roku zrealizowaliśmy już **10 spotkań** w formule Metroforum. Każde z nich dotyczyło innego, aktualnego, stojącego przed nami wyzwania. Rozmawialiśmy m.in. o mieście i metropolii projektowanych z myślą o kobietach – z udziałem badaczek, architektek i działaczek społecznych. Podejmowaliśmy temat roli zmysłów w odbiorze przestrzeni miejskiej, suwerenności żywnościowej w kontekście odporności miast oraz wykorzystania sztucznej inteligencji w zarządzaniu i planowaniu miejskim. Poruszaliśmy również zagadnienia związane z mobilnością czy zielenią w mieście. Format spotkań, połączony z przestrzenią sprzyjającą wymianie poglądów, stał się receptą na sukces Metroforum.

Metroforum stało się rozpoznawalną **platformą dialogu**, w której wiedza ekspercka spotyka się z doświadczeniem lokalnym, a refleksja nad przyszłością miast przekłada się na konkretne inspiracje dla praktyki samorządowej. To przykład działań Metrolabu, w których rozmowa jest narzędziem zmiany, a Metropolia – miejscem współtworzenia rozwiązań dla wspólnych wyzwań.

METROPOLITALNE OBSERWATORIUM SPOŁECZNO-GOSPODARCZE

Celem Obserwatorium jest gromadzenie, przetwarzanie i analiza danych publicznych, dotyczących GZM jako całego obszaru i jej gmin członkowskich. Służy to do monitorowania zachodzących zmian i procesów oraz do wspierania procesu programowania rozwoju społeczno-gospodarczego GZM, a także do bieżących prac poszczególnych departamentów Urzędu Metropolitalnego.

Utworzenie Obserwatorium było odpowiedzią na brak jednego źródła danych o powstałej w 2017 roku Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, mającej wymiar terytorialny i instytucjonalny oraz stanowiącej zrzeszenie 41 samorządów lokalnych.

INFOGZM

Podstawowym elementem Obserwatorium jest portal **InfoGZM**, autorsko opracowany na potrzeby GZM w 2019 roku. Jego uruchomienie stanowiło odpowiedź na brak jednego, spójnego źródła danych dla nowo powstałego związku metropolitalnego. InfoGZM pełni funkcję swoistej „biblioteki metropolitalnej”, w której w jednym miejscu gromadzimy dane, informacje oraz opracowania dotyczące obszaru Metropolii. W 2024 roku portal został doceniony przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego i otrzymał nagrodę w konkursie Marka-Śląskie w kategorii „Produkt”.

Portal InfoGZM służy do gromadzenia oraz wizualizacji danych i informacji dotyczących całego obszaru metropolitalnego oraz gmin członkowskich, prezentowanych w różnicowanych formach. Udostępniamy m.in. mapy statyczne i interaktywne, kartogramy, wykresy, infografiki, zestawienia tabelaryczne, a także raporty i opracowania analityczne. Dane pochodzące ze statystyki publicznej porządkujemy w sześciu kategoriach tematycznych: demografia, finanse, gospodarka, infrastruktura, środowisko oraz społeczeństwo.

Systematyczne gromadzenie danych umożliwia monitorowanie zmian i procesów zachodzących w GZM i jej gminach, a także wspiera planowanie dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Portal stanowi źródło informacji dla szerokiego grona odbiorców, w tym pracowników samorządowych, środowiska akademickiego, inwestorów oraz mieszkańców zainteresowanych funkcjonowaniem Metropolii.

W ramach portalu rozwijamy również dedykowane aplikacje tematyczne, w tym **VisitGZM** oraz **GreenGZM**. Prezentują one ofertę spędzania czasu wolnego, wskazując atrakcyjne miejsca, obiekty turystyczne oraz tereny zieleni wraz z informacjami o ich zagospodarowaniu. Istotnym narzędziem jest także **mapa miasta 15-minutowego**, umożliwiająca sprawdzenie dostępności usług publicznych w zasięgu 15 minut dojazdu pieszo lub dojazdu rowerem z dowolnego punktu na obszarze GZM. Aplikacja ta upowszechnia ideę miasta zwartej, promując model rozwoju oparty na bliskości funkcji i ograniczaniu konieczności korzystania z transportu indywidualnego.

W 2025 roku opracowaliśmy interaktywną mapę **BikeGZM**, poświęconą infrastrukturze rowerowej. Narzędzie to prezentuje zarówno istniejące trasy, jak i odcinki będące w trakcie realizacji lub na etapie planowania. Mapa obejmuje drogi rowerowe o znaczeniu metropolitalnym (w tym velostrady), a także sieć lokalnych powiązań rowerowych o zróżnicowanym charakterze. Jej uzupełnieniem są informacje o lokalizacjach stacji Metroroweru oraz udogodnieniach dla rowerzystów, takich jak punkty napraw. Aplikacja będzie sukcesywnie aktualizowana wraz z rozwojem infrastruktury. Dane wykorzystane do jej opracowania pozyskaliśmy z różnych źródeł, w tym z zasobów GZM, gmin członkowskich oraz OpenStreetMap.

Drugim elementem Obserwatorium są raporty i analizy tematyczne, opracowywane samodzielnie lub we współpracy z podmiotami zewnętrznymi, w szczególności instytucjami naukowo-badawczymi oraz uczelniami.

W ostatnich latach powstały m.in. następujące opracowania:

- **Metropolitalne Kompendium nt. uchwał krajobrazowych (2024);**
- **Vademecum Metropolitalne: podstawowe informacje o obszarach metropolitalnych w Polsce (2023);**
- **raporty z badań dotyczących młodzieży w GZM, w tym badań przeprowadzonych wśród maturzystów oraz analiz postaw młodzieży wobec nowoczesnych technologii, zrealizowane przez Uniwersytet Jagielloński z udziałem GZM (2024).**

CYFRYZACJA GZM

Najnowsze działania podejmowane w ramach rozwoju Obserwatorium koncentrują się na wdrażaniu narzędzi zwiększających zakres oraz jakość danych prezentowanych w portalu InfoGZM. Jednym z kluczowych rozwiązań będzie mechanizm automatycznej aktualizacji danych statystycznych, który usprawni ich bieżące udostępnianie oraz zwiększy aktualność publikowanych informacji. Równolegle planowane jest wdrożenie systemu mapowego, umożliwiającego uruchomienie geoportalu GZM oraz znaczące rozszerzenie możliwości prezentacji i analizy danych przestrzennych.

Realizacja tych działań będzie możliwa dzięki środkom unijnym pozyskanym w ramach projektu Cyfryzacja GZM. W ramach projektu przewidziano również:

- uruchomienie dedykowanej aplikacji mobilnej wraz z systemem wspierającym osoby z niepełnosprawnościami w korzystaniu z transportu publicznego,
 - rozbudowę Systemu Transport GZM poprzez doposażenie jego elementów w nowe urządzenia zwiększające efektywność i niezawodność funkcjonowania systemu,
 - wdrożenie rozwiązań podnoszących poziom cyberbezpieczeństwa infrastruktury informatycznej.
- Łączna wartość projektu przekracza 46 mln zł brutto, przy dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej na poziomie 32,5 mln zł. Okres realizacji projektu zaplanowano na lata 2025-2028.

OTWARTE DANE

Na początku funkcjonowania Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii zauważyliśmy, że spośród setek gigabajtów danych, wytwarzanych przez urzędy miast i spółki komunalne, tylko niewielka część była publicznie dostępna. W erze nowoczesnych miast, transparentności i otwarcia na obywateli, celem projektu GZM Data Store stało się publiczne udostępnianie tych zasobów, aby instytucje, mieszkańcy i inwestorzy mogli łatwo pozyskiwać istotne informacje. Dane publiczne to cenny zasób, który pozwala samorządom poprawiać efektywność działania oraz tworzyć usługi i aplikacje wspierające mieszkańców.

W ramach niemal dwuletniego projektu, realizowanego wspólnie z PwC Polska i finansowanego

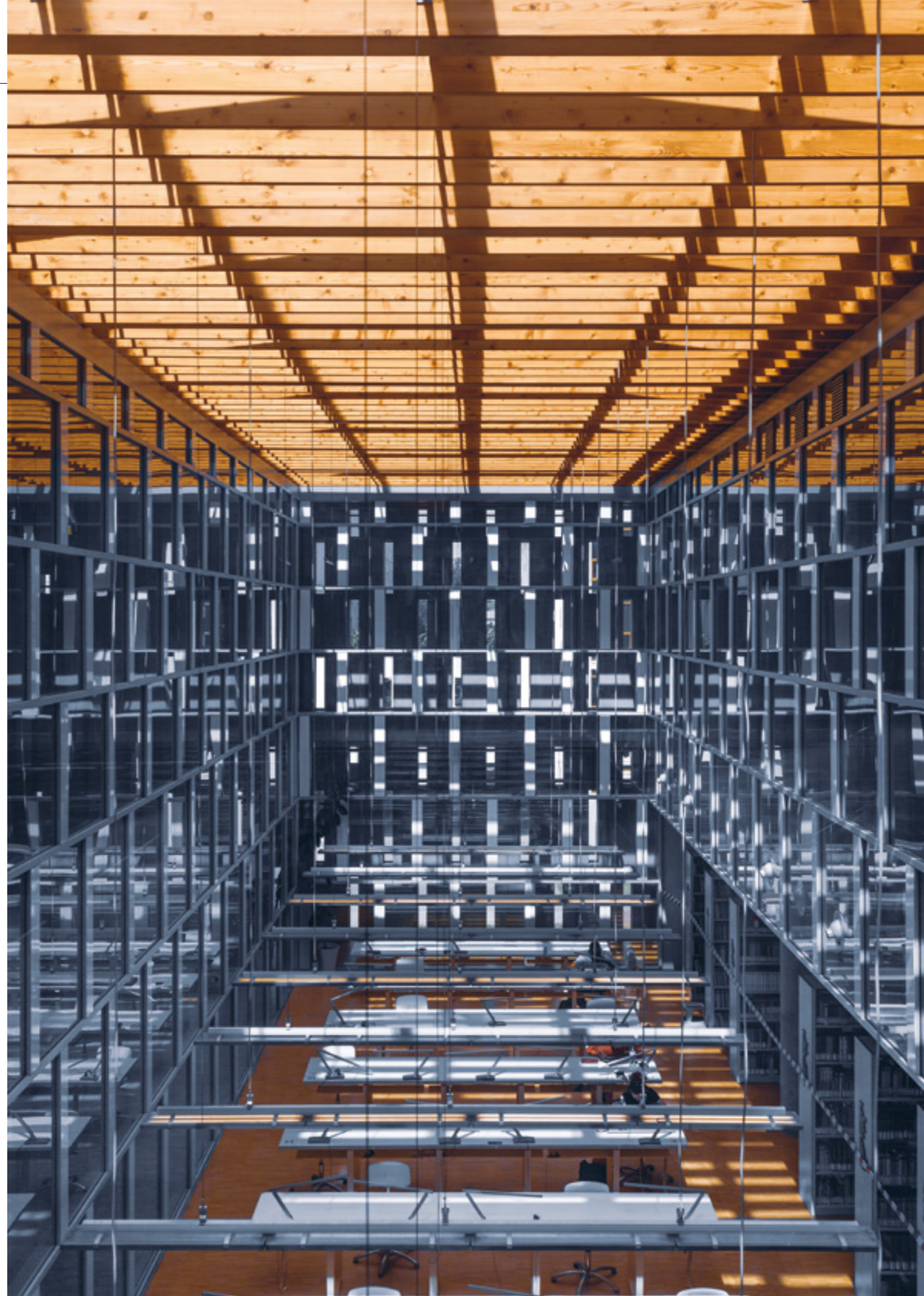
z Rządowego Programu Polski Ład, zidentyfikowaliśmy ponad 1700 zbiorów danych, z czego 446 zostało udostępnionych na portalu Otwarte Dane GZM, w większości z pełną automatyzacją aktualizacji. Projekt objął także szkolenia z narzędzi analitycznych, takich jak Power BI, oraz stworzenie aplikacji „Otoczenie edukacyjne”, pomagającej mieszkańcom podejmować świadome decyzje dotyczące dalszej edukacji.

Dziś portal Otwarte Dane GZM stanowi solidne źródło danych gotowych do ponownego wykorzystania przez samorządy, analityków, organizacje pozarządowe, media oraz biznes. W efekcie udostępniamy najwięcej zbiorów danych na piątym poziomie otwartości spośród wszystkich ośrodków w Polsce.

Za projekt Otwarte Dane GZM otrzymaliśmy nagrodę Ministra Cyfryzacji w kategorii „urząd”.

Nagroda została wręczona przez ministra cyfryzacji Krzysztofa Gawkowskiego, podczas zorganizowanej w Warszawie konferencji „2 lata cyfrowej rewolucji”.

W uzasadnieniu podkreślono, że portal Otwartych Danych GZM umożliwia automatyczne pobieranie informacji do portalu dane.gov.pl. GZM dzięki najwyższemu stopniowi otwartości danych, umożliwia ich automatyczną analizę i integrację z narzędziami big data oraz AI.

PARTNERSKA INICJATYWA MIAST

Od 2024 roku uczestniczymy w Partnerskiej Inicjatywie Miast (edycja III) – sieci „Miasto Kompaktowe”. Jest to flagowy projekt Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, realizowany we współpracy z Bankiem Światowym jako partnerem strategicznym. Projekt odpowiada na kluczowe wyzwania wskazane w Krajowej Polityce Miejskiej, a jego celem jest dostarczanie wiedzy oraz inspiracji w zakresie wzmocnienia zrównoważonego rozwoju polskich miast, ich unowocześnienia i budowania potencjału rozwojowego.

W ramach prac przygotowaliśmy Miejską Inicjatywę Działania (MID) pt. „System przyrodniczy GZM na poziomie metropolitalnym i lokalnym jako narzędzie kreowania rozwoju miasta zwarte”. Temat ten nawiązuje do rosnącej presji inwestycyjnej na tereny przyrodnicze, a jednocześnie do istotnego potencjału Metropolii, jakim jest duży udział lasów, częściowo stanowiących dziedzictwo Leśnego Pasa Ochronnego z lat 60. XX wieku.

Udział w projekcie stał się dla nas przestrzenią do wymiany doświadczeń oraz nawiązywania kontaktów – zarówno z innymi partnerami, jak i przedstawicielami administracji rządowej. Koncepcja MID przygotowana przez GZM spotkała się z zainteresowaniem środowiska samorządowego, czego wyrazem było zaproszenie do jej prezentacji podczas 6. Forum Metropolii

Krakowskiej, z inicjatywy Stowarzyszenia Metropolia Krakowska.

Doświadczenia zdobyte w projekcie krajowym poszerzyły naszą wiedzę w zakresie rozwoju miast zwartych i stały się impulsem do skutecznego ubiegania się o udział w międzynarodowym konkursie Komisji Europejskiej (DG REGIO) dot. udziału w partnerstwie „**Compact Cities**”. Konkurs został rozstrzygnięty pod koniec 2025 roku, a GZM znalazła się w gronie około 30 partnerów – miast i organizacji z różnych krajów. Partnerstwo to koncentruje się na identyfikowaniu oraz upowszechnianiu skutecznych rozwiązań wspierających rozwój miast zwartych i zrównoważone zarządzanie przestrzenią. Udział w tej inicjatywie będzie stanowił dla nas istotne źródło wiedzy oraz inspiracji do dalszego upowszechniania dobrych praktyk wśród gmin członkowskich GZM.

Równolegle na bieżąco realizujemy naszą ustawową rolę instytucji włączonej w procedurę tworzenia planów ogólnych gmin – zarówno na etapie składania wniosków, jak i opiniowania dokumentów na końcowym etapie prac. Uczestniczymy również w opiniowaniu dokumentów strategicznych opracowywanych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, dążąc do konsekwentnego uwzględniania perspektywy metropolitalnej w planowaniu rozwoju.

PLATFORMA DOBRYCH PRAKTYK

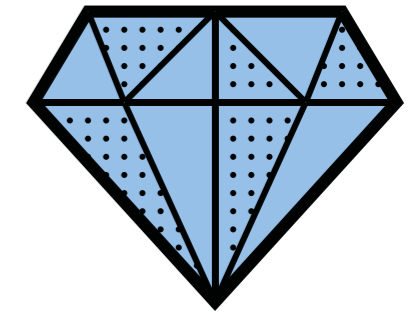
Celem projektu jest wspieranie coraz **lepszego funkcjonowania samorządów lokalnych** w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz rozwijanie współpracy między gminami poprzez upowszechnianie rozwiązań ciekawych, nowatorskich lub szczególnie aktualnych w danym momencie (m.in. inicjatyw, wdrożeń, programów i działań). Mogą one służyć jako inspiracja dla innych gmin członkowskich GZM. W ramach projektu organizujemy **cykliczne spotkania** – odbywające się w siedzibie GZM, w Metrolabie lub w formule on-line – na które zapraszamy przedstawicieli gmin członkowskich, dobieranych tematycznie z odpowiednich wydziałów i jednostek.

Dobre praktyki prezentowane są przez jedną lub kilka gmin, a w wybranych przypadkach również przez podmioty spoza GZM, co pozwala nam poszerzać perspektywę i czerpać inspiracje z innych doświadczeń. W spotkaniach uczestniczą także eksperci z danej dziedziny, pełniący rolę doradcą oraz poszerzający wiedzę uczestników. Spotkania stanowią przestrzeń do wymiany doświadczeń, dyskusji oraz nawiązywania kontaktów sprzyjających dalszej współpracy.

Do tej pory zorganizowaliśmy **około 20 spotkań**. W latach 2024–2025 poświęciliśmy je m.in. zagadnieniom związanym z tworzeniem planów ogólnych gmin w kontekście procedowanych wówczas istotnych zmian w przepisach prawa dotyczących planowania przestrzennego. Podejmowaliśmy również tematy związane z poprawą jakości przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie uchwał krajobrazowych i ograniczanie chaosu reklamowego, a także wykorzystanie konkursów urbanistyczno-architektonicznych przy projektowaniu kluczowych miejsc i obiektów w gminach. Jednym z ostatnich omawianych zagadnień było stosowanie tzw. prostego języka – zarówno w komunikacji urzędowej, jak i w szerszym wymiarze działań administracyjnych.

Gospodarka

PROMOCJA GOSPODARCZA

**GRUPY ZAKUPOWE ENERGII
ELEKTRYCZNEJ I GAZU**

FUNDUSZ ODPORNOŚCI

DRONY NAD METROPOLIĄ

PROMOCJA GOSPODARCZA

Obszar GZM jest dobrym miejscem do prowadzenia inwestycji, o czym świadczy ponad 280 tys. przedsiębiorstw działających na naszym terenie. Chcemy, aby było ich jeszcze więcej, dlatego promujemy nasze tereny inwestycyjne na arenie krajowej i międzynarodowej. Dzięki temu miasta i gminy GZM mają większe szanse na zainteresowanie swoją ofertą przedsiębiorców. Konsekwentnie budujemy przekaz, że lokując u nas swoją firmę, tak naprawdę lokuje się ją w „największym mieście w Polsce”.

Dobrą okazją do działań promocyjnych są branżowe targi i konferencje. Regularnie uczestniczymy w jednym z najbardziej prestiżowych wydarzeń biznesowych, czyli targach inwestycyjnych MIPIM w Cannes. Innym znaczącym wydarzeniem są Targi Inwestycji i Nieruchomości EXPO REAL w Monachium. W trakcie tych wydarzeń prezentujemy kilkadziesiąt ofert inwestycyjnych miast członkowskich GZM, a także przedstawiamy projekty rozwojowe. Regularnie bierzemy udział również w innych wydarzeniach, także na arenie krajowej, takich jak Europejski Kongres Gospodarczy, Impact CEE czy Europejski Kongres Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

GRUPY ZAKUPOWE ENERGII ELEKTRYCZNEJ I GAZU

Grupa zakupowa oznacza wspólny zakup energii lub gazu dla wszystkich jej uczestników, realizowany w jednym postępowaniu przetargowym. Duży wolumen zamówienia pozwala na negocjowanie korzystniejszych warunków cenowych u dostawców. Pierwsza grupa zakupowa, zrzeszająca kilkadziesiąt podmiotów, dotyczyła wspólnego zakupu energii elektrycznej na 2019 rok – w czasie, gdy cena energii była już o ponad 60 proc. wyższa niż w 2016 roku.

Kolejna grupa zakupowa, obejmująca lata 2020–2021, została znacząco rozszerzona. Wzięło w niej udział 113 zamawiających, a przedmiotem zamówienia była blisko jedna terawatogodzina (TWh) energii elektrycznej dostarczanej do 326 instytucji. Sukces tego przedsięwzięcia doprowadził również do powstania pierwszej grupy zakupowej gazu na lata 2020–2021, którą utworzyło 25 gmin, zamawiających łącznie 225 gigawatogodzin (GWh) gazu.

W październiku 2023 roku rozstrzygnęliśmy przetargi na kolejne dwie grupy zakupowe – energii elektrycznej i gazu – obejmujące lata 2024–2025. Energia elektryczna trafiła do 332 zamawiających, natomiast gaz do 138 podmiotów.

Racjonalizacja kosztów dzięki grupom zakupowym każdego roku przynosiła wymierne efekty, dlatego kontynuujemy i rozwijamy tę formę współpracy z samorządami. W drugiej połowie 2025 roku przeprowadziliśmy kolejne postępowania przetargowe na wspólny zakup energii elektrycznej i gazu, na lata 2026–2027. W grupie zakupowej energii elektrycznej uczestniczy 243 zamawiających, reprezentujących 1 197 jednostek organizacyjnych i podmiotów, takich jak szkoły i przedszkola, szpitale, muzea i teatry, urzędy, zakłady komunalne oraz spółki. Łączny zamówiony wolumen energii elektrycznej na lata 2026–2027 to niecałe 935 gigawatogodzin (GWh). W ramach grupy zakupowej gazu paliwo trafia do ponad 1 485 punktów poboru, a zamówiony wolumen wyniósł niecałe 456 gigawatogodzin (GWh).

FUNDUSZ ODPORNOŚCI

Fundusz Odporności to nasz autorski mechanizm, poprzez który wspieramy rozwój naszych gmin poprzez udzielanie dotacji na realizację konkretnych przedsięwzięć. W ramach I edycji Funduszu Odporności, w roku 2023, wsparliśmy 63 projekty inwestycyjne z 41 gmin, które uzyskały łącznie ok. 135 mln zł dotacji.

Katalog wspieranych przez nas działań jest bardzo szeroki. Dotacje są przeznaczone w dużej mierze na inwestycje związane z ograniczeniem niskiej emisji. To między innymi termomodernizacja budynków, budowa instalacji OZE, energooszczędne oświetlenie oraz modernizacja sieci ciepłowniczych. Wspieramy również gminne inwestycje związane z transportem publicznym, w tym budowę centrów przesiadkowych, czy też infrastrukturę rowerową. Gminy mogą także pozyskać dotacje na przebudowę dróg czy inwestycje budowlane, związane z rozwojem infrastruktury, między innymi dla szkolnictwa, służby zdrowia czy kultury.

Jednym z decydujących kryteriów przyznania dofinansowania jest spójność z zapisami Strategii Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022–2027 z perspektywą do 2035 roku, a także ze standardami rowerowymi, wytycznymi w zakresie infrastruktury transportu zbiorowego oraz standardami dostępności ruchu pieszych.

W 2024 roku z naszego budżetu w ramach Funduszu Odporności udzieliliśmy dotacji 38 gminom, które uzyskały łącznie ok. 290 mln zł na wydatki związane z działaniami inwestycyjnymi. Fundusz Odporności był kontynuowany w 2025 roku, z budżetem wynoszącym ok. 200 mln zł. W ramach naborów wniosków dotacyjnych w całym 2025 roku udzieliliśmy dotacji 37 gminom. Budżet Funduszu Odporności na 2026 roku to 75 mln zł.

Fundusz Odporności działa od 2023 roku. Wcześniej, w latach 2018–2022 działał **Fundusz Solidarności**, którego celem było niwelowanie różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym miast i gmin Metropolii

poprzez finansowe wsparcie projektów inwestycyjnych, mających na celu poprawę jakości i komfortu życia mieszkańców.

Fundusz uruchomiliśmy na samym początku funkcjonowania Metropolii. W 2018 roku, podczas jego pierwszej edycji, w puli znalazło się ponad 100 milionów złotych, dzięki którym udało się dofinansować realizację ponad 100 projektów.

Inwestycje w ramach pierwszej edycji Funduszu Solidarności miały bardzo szeroki zakres. Były to projekty związane m.in. z modernizacją i przebudową infrastruktury drogowej, modernizacją oświetlenia, rewitalizacją przestrzeni publicznych, z rekultywacją terenów zielonych, a także inwestycje związane z termomodernizacją czy gospodarką wodno-kanalizacyjną.

W 2019 roku Fundusz Solidarności zmienił nieco swoją formułę. Zanieczyszczone powietrze nie zna granic, dlatego też zdecydowaliśmy, aby to redukcja niskiej emisji była tematem wiodącym drugiej edycji Funduszu Solidarności. Na dofinansowanie tych przedsięwzięć zostało przeznaczone 40 z 60 mln zł, które w tym roku zaplanowano na realizację programu.

W 2019 roku udało się dofinansować 107 projektów, na łączną kwotę 66,6 mln zł. W roku 2020 i kolejnych dwóch latach pula przeznaczona na trzecią edycję Funduszu Solidarności wynosiła około 10 mln zł. Równolegle uruchomiliśmy wówczas Program Ograniczania Niskiej Emisji, o którym więcej w rozdziale poświęconym Środowisku i Klimatowi.

DRONY NAD METROPOLIA

Bezzałogowe statki powietrzne (BSP) już dziś świadczą usługi dla biznesu, służb bezpieczeństwa oraz administracji publicznej, pozwalając nam realizować dotychczasowe zadania szybciej i taniej. Tym, co istotnie zmieniło skalę i charakter ich wykorzystania, była rewolucja w przepisach prawa, która dokonała się na początku 2023 roku wraz z wprowadzeniem europejskich regulacji U-space. Określają one zasady funkcjonowania zorganizowanej, bezpiecznej i przyjaznej dla mieszkańców przestrzeni powietrznej nad miastami. Jako Metropolia uczestniczyliśmy w tworzeniu tych regulacji i obecnie monitorujemy postępy ich wdrażania, rozwijając ekosystem miejskich usług dronowych – od planowania przestrzeni i zasad bezpiecznego wykorzystania BSP, po rzeczywiste demonstracje ich zastosowań w zadaniach gmin.

Nasze działania w tym obszarze podzieliłiśmy na trzy komplementarne kierunki: kształtowanie świadomości nowego wymiaru miast poprzez edukację, upowszechnianie usług dronowych oraz budowanie sieci współpracy. W pierwszym obszarze realizowaliśmy projekt Metropolitalna Szkoła Dronowa. Wiosną 2022 roku odbyła się jego pierwsza edycja, w ramach której 50 urzędników z 16 gmin GZM zdobyło konkretne kompetencje z zakresu prawa lotniczego i technologii BSP, potwierdzone egzaminem Urzędu Lotnictwa Cywilnego. Druga edycja, zorganizowana jesienią 2023 roku we współpracy strategicznej z Politechniką Śląską, objęła 25 urzędników z 10 gmin. Równolegle prowadziliśmy warsztaty i konferencje skierowane do samorządowców oraz mieszkańców, których celem było upowszechnianie wiedzy o technologiach bezzałogowych. Na 2026 rok zaplanowaliśmy kolejne działania wzmocniające kompetencje urzędników w zakresie prowadzenia usług publicznych przy użyciu dronów.

W obszarze upowszechniania usług BSP wykorzystujemy obszar testowy na terenie Gliwic, Pilchowic i Sośnicowic, gdzie dzięki współpracy z Polską Agencją

Żegluga Powietrznej działa infrastruktura umożliwiająca bezpieczne operacje bezzałogowe, będąca efektem wygranego konkursu „3 Obszary”. Jest to specjalnie wyznaczona i wyposażona przestrzeń testowa, w której możliwe jest prowadzenie zaawansowanych lotów, w tym poza zasięgiem wzroku operatora. We współpracy z partnerami naukowo-technicznymi tworzymy warunki do testowania rozwiązań dronowych odpowiadających na realne potrzeby samorządów i ich jednostek, m.in. usług w zakresie ochrony środowiska.

Integralnym elementem tych działań są demonstracje usług BSP, których celem jest zbliżenie potrzeb gmin do możliwości oferowanych przez nowoczesne technologie. Cykl rozpoczęliśmy od monitoringu środowiska – na podstawie zgłoszeń gmin wytypowaliśmy lokalizacje wymagające oblotów, często trudno dostępne. Wykorzystaliśmy kamery RGB oraz termowizyjne do tworzenia ortofotomap i identyfikacji potencjalnych źródeł zanieczyszczeń, a loty prowadziliśmy także nocą, co pozwoliło na lepszą analizę różnic termicznych. Kolejne scenariusze demonstracyjne planujemy na 2026 rok.

We współpracy z Bytomiem i Zabrzem oraz Politechniką Śląską uzyskaliśmy wsparcie infrastrukturalne w projekcie PAŻP 9 Obszarów, realizowanym w ramach Krajowego Planu Odbudowy, którego celem jest rozwój infrastruktury i systemów zarządzania ruchem BSP. W ramach tego wsparcia powstaje Centrum Kompetencji Bytom-Zabrze, którego obszar zostanie wyposażony w odbiorniki ADS-B, wspierające bezpieczeństwo lotów, oraz pole lądowań awaryjnych.

Trzeci obszar naszych działań obejmuje budowanie sieci współpracy i wymianę wiedzy z partnerami krajowymi i międzynarodowymi. Posiadamy doświadczenia pracy w projektach Programu HORYZONT 2020 oraz HORYZONT EUROPA, w tym m.in. HARMONY, ASSURED-UAM oraz MOVE2CCAM, koncentrujących się na tworzeniu ram regulacyjnych i naukowych podstaw bezpiecznego funkcjonowania bezzałogowych

i autonomicznych systemów w miastach, a także związanych z nimi zagadnień kreowania zrównoważonych i akceptowalnych społecznie usług. Zacieśniamy również współpracę z miastami europejskimi w ramach inicjatywy Urban Air Mobility Initiative Cities Community UIC2. Na szczeblu krajowym pracujemy z Politechniką Śląską oraz Instytutem Lotnictwa Sieci Łukasiewicz, czego efektem są m.in. demonstracje usług oraz wspólne aplikowanie o środki zewnętrzne.

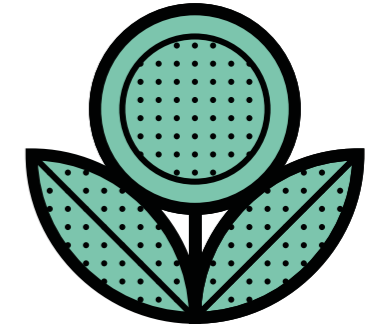
Całość dotychczasowych naszych działań w obszarze BSP podsumowują i porządkują obecne prace nad koncepcją Centrum Usług Dronowych GZM, w ramach których we współpracy z gminami podejmujemy temat realizacji wspólnych usług, pilotaży miejskich,

jak również wzmocniamy współpracę międzygminną wspieraną przez GZM w powyższym zakresie.

Automatyka i robotyka, także w wymiarze powietrznym, należą do najszybciej rozwijających się branż, z których samorządy korzystają coraz chętniej. Nasze zaangażowanie w rozwój rynku dronów to jednak nie tylko wdrażanie innowacyjnych rozwiązań, lecz także konsekwentne budowanie nowej perspektywy mobilności, dzięki której miasta zyskują trzeci wymiar. Działania te, w szczególności realizowane we współpracy międzynarodowej, sprawiają, że Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia jest rozpoznawalną w Europie marką w obszarze budowania potencjału wykorzystania technologii BSP do realizacji zadań publicznych.

Środowisko i klimat

CZYSSTE POWIETRZE

DRUGIE ŻYCIE ODPADÓW

**BŁĘKITNO-ZIELONA
INFRASTRUKTURA**

EDUKACJA KLIMATYCZNA

Metropolia to miasta i obszary je otaczające. Nie byłoby wielu z nich, gdyby nie przemysł. Choć wiele na jego rozwoju zyskaliśmy, przez lata miał on negatywny wpływ na środowisko, w którym żyjemy. Ciągłe to odczuwamy i robimy, co w naszej mocy, aby stan środowiska poprawić oraz zatrzymać zmiany klimatu. Od tego zależy jakość naszego życia i życia naszych dzieci.

W styczniu 2025 roku weszła w życie nowelizacja ustawy Prawo ochrony środowiska. Nowelizacja ta rozszerzyła katalog naszych ustawowych zadań o prowadzenie działań na rzecz ochrony klimatu oraz adaptacji do zmian klimatu.

Wprowadzenie tego zapisu wprost do ustawy nie tylko podkreśla priorytetowy charakter działań klimatycznych, ale także umożliwia nam realizację szerokiego spektrum inicjatyw mających na celu ochronę środowiska naturalnego i zwiększenie odporności regionu na skutki zmian klimatycznych.

CZYSTE POWIETRZE

Od jakości powietrza zależy zdrowie mieszkańców oraz długość ich życia. Z tego względu realizujemy szereg działań ukierunkowanych na jego systematyczną poprawę. Obejmują one zarówno poprawę efektywności energetycznej budynków, jak i promowanie oraz rozwój zeroemisyjnego, ekologicznego transportu. Inicjatywy podejmowane w tym drugim obszarze zostały szczegółowo opisane w podrozdziale poświęconym transportowi.

W odniesieniu do zanieczyszczeń pochodzących z ogrzewania budynków nasze działania koncentrują się na wymianie nieefektywnych i wysokoemisyjnych źródeł ciepła, a także na poprawie efektywności energetycznej zasobu budowlanego. Efektywność ta polega na ograniczaniu zapotrzebowania budynków na energię niezbędną do ich ogrzewania, przede wszystkim poprzez realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych, co przynosi wymierne korzyści zarówno środowiskowe, jak i społeczne.

Jednym z głównych czynników wpływających na zanieczyszczenie powietrza jest tzw. niska emisja. Występuje ona w sytuacji, gdy pyły i gazy powstające w wyniku spalania paliw stałych – głównie węgla, ale także drewna – w piecach, kotłach i kominkach, przedostają się bezpośrednio do atmosfery. Do niskiej emisji zalicza się również emisję generowaną przez transport kołowy, obejmującą zarówno spaliny, jak i pyły wtórnie unoszone z nawierzchni dróg. Przy niekorzystnych warunkach atmosferycznych zanieczyszczenia te kumulują się, prowadząc do powstawania zjawiska smogu.

PROGRAM ELENA

W ramach programu przygotowujemy inwestycje związane z poprawą **efektywności energetycznej 138 budynków wielorodzinnych**, należących do zasobu komunalnego, zlokalizowanych na terenie 16 gmin. Celem przedsięwzięcia jest ograniczenie emisji dwutlenku

węgla (CO₂) generowanej przez te obiekty o co najmniej 30%, a także likwidacja niskiej emisji, co bezpośrednio przekłada się na poprawę jakości powietrza i warunków życia mieszkańców.

Przygotowanie kompleksowej dokumentacji technicznej jest możliwe dzięki dofinansowaniu Europejskiego Banku Inwestycyjnego w ramach programu Horyzont 2020 (ELENA) w kwocie 8 184 450,00 zł, dotacjom udzielonym gminom przez GZM w kwocie 2 990 453,00 zł, wkładu własnego gmin w kwocie 1 455 994,00 zł. Każda z uczestniczących gmin otrzymuje komplet opracowań niezbędnych do ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe na realizację inwestycji, co znacząco zwiększa ich zdolność do skutecznego wdrażania projektów modernizacyjnych.

Zapewniamy gminom wsparcie doradcze na każdym etapie projektu – od przygotowania analiz i opracowań technicznych, po pomoc w opracowaniu wniosków o dofinansowanie ze źródeł krajowych i europejskich. W projekcie uczestniczą: Będzin, Bieruń, Bytom, Czeladź, Chorzów, Katowice, Piekary Śląskie, Pyskowice, Radzionków, Rudziniec, Siewierz, Świerklaniec, Sosńcowice, Tarnowskie Góry, Tychy oraz Zbrosławice, co podkreśla jego szeroki, metropolitalny charakter i znaczenie dla transformacji energetycznej regionu. Przewidywana wartość zrealizowanych w następstwie opracowanej dokumentacji inwestycji to ok. 100 mln zł.

PROGRAM STOP SMOG

Naszym równoległym działaniem na rzecz ograniczenia niskiej emisji pochodzącej z indywidualnego ogrzewnictwa jest udział w rządowym programie STOP SMOG.

Dzięki współpracy z 9 gminami wymiana źródeł ciepła oraz termomodernizacja mogą objąć około 140 prywatnych domów jednorodzinnych, których właścicieli nie stać na samodzielne przeprowadzenie takich inwestycji. W 2025 roku wprowadziliśmy korzystniejsze

zasady udziału w programie – kwota dofinansowania dla jednego przedsięwzięcia niskoemisyjnego wzrosła z 53 000 zł do 106 000 zł.

Wartość wspólnego programu to prawie 16 mln zł, z czego 14 mln zł stanowi współfinansowanie ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów. Dodatkowo wsparliśmy gminy dotacją w wysokości 3 mln zł, przeznaczoną na wkład własny oraz realizację robót dodatkowych. Jako Metropolia odpowiadamy za doradztwo techniczne oraz realizację prac budowlanych związanych z likwidacją niskiej emisji.

Jak dotąd w ramach programu zakończyliśmy prace remontowe w 43 budynkach jednorodzinnych, znacząco zmniejszające zapotrzebowanie na energię do ogrzewania i podgrzewania wody. W kolejnych 80 budynkach prace są obecnie w toku. Dla następnych 17 budynków w lutym br. został ogłoszony przetarg na roboty budowlane.

Pierwszym etapem dla każdego budynku jest wykonanie audytu energetycznego, który określa zakres koniecznych prac, materiały oraz niezbędne zmiany w instalacjach. Zakres robót określany jest tak, aby po ich realizacji koszty ogrzewania domu były niższe lub przynajmniej porównywalne do kosztów sprzed remontu.

LIFE RENOSS

W 2025 roku włączyliśmy się w realizację projektu **LIFE RENOSS (LIFE-RENOSS-PL)**. To inicjatywa realizowana we współpracy z partnerami krajowymi w ramach unijnego programu LIFE-CET, której celem jest wsparcie polskich samorządów w przyspieszeniu transformacji energetycznej poprzez kompleksową renowację budynków użyteczności publicznej. Projekt wdraża model One-Stop-Shop (OSS) – czyli zintegrowaną obsługę, która łączy doradztwo techniczne, finansowe, prawne i organizacyjne, ułatwiając jednostkom samorządu terytorialnego planowanie i realizację inwestycji w standardzie nisko- i zeroemisyjnym, opartych na odnawialnych źródłach energii oraz wysokiej efektywności energetycznej.

Działania projektowe obejmują budowę i testowanie regionalnych punktów OSS w wybranych obszarach pilotażowych (w tym na Śląsku i w województwie

mazowieckim), rozwój ogólnokrajowych usług online oraz tworzenie bazy wiedzy i narzędzi wspierających renowacje. Projekt zakłada także stymulowanie jednostek publicznych do pełnienia roli liderów zmian poprzez platformy dialogu, wymianę dobrych praktyk oraz działania edukacyjne, promujące modernizację budynków publicznych i zwiększenie dostępności wsparcia dla samorządów w całej Polsce.

Realizacja projektu planowana jest w okresie od 1 września 2025 roku do 28 lutego 2029 roku, a jego budżet z dofinansowaniem Unii Europejskiej wynosi ponad 1,24 mln EUR. Dzięki udziałowi w tym przedsięwzięciu przyczyniamy się do wzmocnienia zdolności samorządów w obszarze transformacji energetycznej oraz do szerzenia modelu kompleksowej obsługi renowacji budynków publicznych, co ma realny wpływ na redukcję emisji i poprawę efektywności energetycznej zasobów użyteczności publicznej w całym kraju.

PROGRAM OGRANICZANIA NISKIEJ EMISJI

Działania związane z poprawą jakości powietrza mogą znacząco podnieść komfort życia w naszych miastach i gminach. Jednym z naszych pierwszych instrumentów wspierających te działania był „Program na rzecz ograniczania niskiej emisji”. Wspieraliśmy w ten sposób inwestycje, których celem jest szeroko pojęte **ograniczenie niskiej emisji** i dążenie do **poprawy jakości powietrza** również w kontekście zmian nawyków mobilności.

Chodzi zatem nie tylko o działania związane z modernizacją systemów grzewczych czy zwiększeniem efektywności energetycznej budynków publicznych i komunalnych, ale również o inwestycje związane z rozbudową infrastruktury rowerowej czy zakupem niskoemisyjnych pojazdów komunikacji miejskiej. W ramach programu gminy otrzymały dotacje o łącznej wartości około 120 mln zł. W pierwszej edycji, zorganizowanej w 2020 roku, było to ponad 64 mln zł, w 2021 roku prawie 24 mln zł, a w 2022 roku ponad 22 mln złotych. Oszczędności z 2022 roku w ramach PONE, które przeniesiono na 2023 rok, wynosiły 8,6 mln zł.

W 2023 roku w ramach PONE udzieliliśmy dotacji dla 16 projektów, na kwotę ok. 8,6 mln zł. Była to ostatnia edycja projektu w dotychczasowej formule.

BADANIE DWUTLENKU AZOTU

Na nasze zlecenie zrealizowane zostały również **obszerne badania zanieczyszczeń powietrza związanych z transportem drogowym** na terenie 14 miast aglomeracji, mierząc stężenia dwutlenku azotu (NO₂) – gazu charakterystycznego dla emisji spalin samochodowych. Badania, przeprowadzone na przełomie stycznia i lutego 2025 roku przez Stowarzyszenie Alarm Smogowy na zlecenie GZM, objęły prawie 700 lokalizacji, z których w 8% odnotowano przekroczenia dopuszczalnych norm jakości powietrza (ponad 40 µg/m³) – głównie w pobliżu ruchliwych ulic i zwartej zabudowy. Dane te mają charakter edukacyjny i wskazują, gdzie problem zanieczyszczeń transportowych jest najbardziej widoczny. Nie zastępują one jednak oficjalnego systemu monitoringu państwowego.

To **największe badanie tego typu w Polsce**, wykorzystujące pasywne próbki NO₂, zamontowane m.in.

przy przystankach oraz w parkach, a następnie analizowane w laboratorium, co pozwoliło na wiarygodne określenie rozmieszczenia zanieczyszczeń związanych z ruchem drogowym na dużą skalę. Wyniki wskazują, że choć większe przekroczenia norm zdarzają się stosunkowo rzadko, problem kumulacji zanieczyszczeń tam, gdzie ruch jest największy, nadal istnieje i wymaga uwagi.

Analiza wyników stała się impulsem dla nas do kontynuowania działań na rzecz promocji zrównoważonego transportu, m.in. poprzez rozwój transportu publicznego, wspieranie taboru bezemisyjnego, utrzymanie systemu Metrorower oraz budowę infrastruktury rowerowej typu velostrady. Wyniki służą także jako podstawa do dalszych kampanii edukacyjnych i planowania interwencji zmierzających do poprawy jakości powietrza w naszej Metropolii.

DRUGIE ŻYCIE ODPADÓW

Wszędzie na świecie, również w GZM, powstaje coraz więcej odpadów. To obciążenie nie tylko dla środowiska, ale również dla budżetów naszych gmin. Składowanie i przetwarzanie tych odpadów to duże koszty. Jako związek metropolitalny podejmujemy więc aktywne działania, zarówno na rzecz ograniczenia powstawania odpadów, jak i efektywnego ich ponownego wykorzystywania.

Podejmując je kierujemy się ideą gospodarki o obiegu zamkniętym. Polega ona na racjonalnym wykorzystaniu zasobów i ograniczeniu negatywnego oddziaływania wytwarzanych produktów na środowisko. Powinny one, podobnie jak materiały oraz surowce, pozostawać w obiegu tak długo, jak to tylko możliwe.

CIRCULAR FOAM

Idąc tym tropem, zaangażowaliśmy się w projekt Circular Foam. To międzynarodowy program, w którym biorą udział przedstawiciele przemysłu, administracji, środowisk badawczych i naukowych z 9 krajów Europy.

Jego głównym celem jest **ponowne wykorzystanie pianek poliuretanowych** stosowanych przy produkcji lodówek i w budownictwie. Obecnie ich przetwarzanie i ponowne wykorzystanie jest bardzo drogie i nie odbywa się w pełnym zakresie. Tymczasem wdrożenie tego rozwiązania może przynieść duże korzyści w postaci ograniczenia powstania miliona ton odpadów, prawie 3 milionów ton dwutlenku węgla oraz 150 milionów euro oszczędności.

BIOGOSPODARKA

Jednocześnie prowadzimy działania wspierające gminy w dążeniu do osiągnięcia poziomów recyklingu i ograniczenia składowania odpadów komunalnych. Głównym celem jest **tworzenie kompleksowych, zrównoważonych środowiskowo i ekonomicznie modeli zbiorczych i zagospodarowania odpadów komunalnych**, opartych na zasadach gospodarki o obiegu zamkniętym.

W tym celu uzyskaliśmy również wpis do wojewódzkiego planu gospodarki odpadami w zakresie realizacji inwestycji w zakresie biogazowni, która przyczyni się między innymi do wdrożenia w regionie modelu gospodarki obiegu zamkniętego dla odpadów kuchennych ulegających biodegradacji.

INSTALACJE TERMICZNEGO PRZETWARZANIA ODPADÓW

Instalacje tego typu stanowią domknięcie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. Wytwarzamy obecnie co roku około 400 tys. ton odpadów (w przyszłości ilość ta będzie spadać, jednak nadal będzie wysoka i będzie wynosić ok. 250 tys. ton rocznie), których nie można już poddać procesowi recyklingu. Nie można ich również poddać składowaniu. Można je natomiast przetworzyć w specjalnych instalacjach. W tym procesie wytwarzana jest energia elektryczna i ciepło. Te z kolei mogą zasilić miejską sieć, a dzięki temu posłużyć do ogrzania domów czy miejskich obiektów i instytucji, jak przedszkola i domy kultury.

Działania w kierunku powstania takich instalacji podejmujemy od początku funkcjonowania Metropolii. Do tej pory nie było to możliwe ze względu na bariery prawne w zakresie zadań, jakie możemy realizować samodzielnie. W styczniu 2024 roku utworzyliśmy grupę zakupową, która zajmie się przygotowaniem do budowy instalacji termicznego przekształcania odpadów. Pod koniec 2025 roku wybrany został podmiot, który będzie pełnił rolę doradcy ekonomicznego, technicznego i prawnego dla przedsięwzięcia.

Obecnie grupę tworzą 22 gminy, które otrzymały od nas wsparcie finansowe. Do grupy zamierzają dołączyć kolejne gminy. Wspólne działania pozwolą w części zabezpieczyć potrzeby naszych gmin w zakresie zagospodarowania odpadów, które nie nadają się do recyklingu i nie można ich poddać składowaniu.

BŁĘKITNO-ZIELONA INFRASTRUKTURA

Zadaniem błękitno-zielonej infrastruktury jest przystosowanie do zmian klimatu oraz lepsze wykorzystanie zasobów, przede wszystkim wody. Współczesne miasta tracą wiele wody, szczególnie deszczowej. Z powodu zmniejszającej się powierzchni biologicznie czynnej, woda jest odprowadzona wprost do kanalizacji i nie jest wykorzystywana ponownie. Tymczasem woda deszczowa to zasób, który mamy za darmo. Jest on szczególnie cenny w związku z jej coraz częstszymi niedoborami i suszami.

OGRODY DESZCZOWE

Jednym z działań wspierających adaptację miast do zmian klimatu jest projekt **Ogrody Deszczowe GZM**, ukierunkowany na zatrzymywanie i racjonalne wykorzystanie wód opadowych w przestrzeni zurbanizowanej. Dotychczas w programie wzięło udział **19 podmiotów i około 500 uczestników**, a jego kolejna, już trzecia edycja planowana jest na **wiosnę 2026 roku**. Do trzeciej edycji zgłoszenia wysłało prawie 50 podmiotów, do realizacji zakwalifikowano aż 26 placówek z obszaru całej Metropolii.

Inicjatywa odpowiada na wyzwania związane zarówno z suszą, jak i lokalnymi podtopieniami, promując rozwiązania oparte na naturze.

Zaproponowane przez nas w projekcie ogrody deszczowe gromadzą wodę opadową spływającą bezpośrednio z dachów do specjalnie zaprojektowanych donic lub zbiorników. Dzięki zastosowaniu odpowiednich warstw podłoża oraz starannie dobranych gatunków roślin, rozwiązanie to ogranicza odpływ wód deszczowych do kanalizacji, wspiera naturalne parowanie i stopniowe uwalnianie wilgoci do atmosfery, także w okresach suchych. Taki sposób retencji przyczynia się do zmniejszenia ryzyka suszy oraz przeciwdziała przeciążeniom systemów kanalizacyjnych.

Projekt przynosi również korzyści środowiskowe i społeczne – ogrody deszczowe zwiększają **bioróżnorodność**, poprawiają **estetykę otoczenia** oraz

wspomagają naturalne oczyszczanie wody. Uczestnicy programu biorą udział w warsztatach edukacyjnych, podczas których poznają rolę ogrodów deszczowych w adaptacji do zmian klimatu, a następnie – pod okiem ekspertów – samodzielnie zakładają ogrody deszczowe na wskazanych terenach, wzmacniając lokalne kompetencje i zaangażowanie ekologiczne.

ŁĄKI KWIETNE

Łąka kwietna to coś zdecydowanie więcej niż trawnik. To kompozycja kilkudziesięciu rodzimych roślin kwitnących, wysiewana w celu zwiększenia różnorodności biologicznej oraz retencjonowania wód opadowych.

Łąki kwietne poprawiają również mikroklimat miejsca, w którym zostały wysiane, oraz ograniczają skutki zanieczyszczenia powietrza. Łącznie odbyły się trzy edycje programu, w ramach których wysiano ok. 60 tysięcy metrów kwadratowych łąk kwietnych. Program miał również na celu budowanie świadomości ekologicznej i zaangażowanie społeczności lokalnych w długoterminową troskę o wspólną przestrzeń.

EDUKACJA KLIMATYCZNA

Dużą wagę przykładamy do edukacji. Wspólnie z partnerami organizujemy lub angażujemy się w wiele akcji, kampanii i wydarzeń edukacyjnych, takich jak Climathon, Dni Energii GZM, Klub Myśli Ekologicznej. Bierzymy również udział w wielu wydarzeniach branżowych, dzięki którym możemy dzielić się doświadczeniami i samemu się uczyć.

Jednym z naszych najważniejszych działań w obszarze edukacji jest zaangażowanie w cykl realizowany przez Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie i Radzionkowie jakim jest **Śląski Kalendarz Ekologiczny**. Celem projektu jest podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców Metropolii, promowanie postaw prośrodowiskowych, a także zachęcanie do działań na rzecz ochrony przyrody i klimatu. Spotkania mają również na celu zwrócenie uwagi na znaczenie lokalnej bioróżnorodności oraz konieczność jej ochrony w kontekście zmian klimatycznych.

Śląski Kalendarz Ekologiczny niezmiennie od ponad dekady przyciąga uwagę mieszkańców województwa, szczególnie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. To, co wyróżnia te wydarzenia, to innowacyjne podejście do edukacji – organizatorzy angażują uczestników w działania na rzecz środowiska, korzystając z nowoczesnego zaplecza dydaktycznego obu Ogródów. Kompleksowo wyposażone pracownie, bogate kolekcje roślin oraz wykwalifikowana kadra sprawiają, że imprezy te łączą naukę z przyjemnością spędzania czasu w harmonii z naturą.

Równolegle budowanie świadomości odbywa się także poprzez współpracę w **ramach Klubu Myśli Ekologicznej**. KME to moderowany cykl spotkań z naukowcami, aktywistami ekologicznymi oraz działaczami społecznymi, dla których zmiana świata na lepsze jest ważnym motywem działań. Chcemy w ten sposób wspólnie inspirować, zachęcać do aktywności, wspierać oddolne inicjatywy oraz budować krąg osób, angażujących się w pracę dla przyrody i człowieka.

CLIMATHON GZM

Climathon GZM to cykliczne, 24-godzinne wydarzenie kreatywne, które organizujemy w ramach międzynarodowej inicjatywy EIT Climate-KIC, skierowane do studentek i studentów uczelni wyższych z całej Polski. W edycjach **2024 i 2025** uczestnicy pracowali nad kluczowymi wyzwaniami klimatycznymi miast: w 2024 roku nad rolą **zieleni w mieście**, a w 2025 roku nad **poprawą jakości powietrza**. Wydarzenia odbywały się w przestrzeniach akademickich Metropolii i promowały interdyscyplinarne podejście, kreatywność oraz współpracę młodych ludzi w poszukiwaniu rozwiązań dla obszarów silnie zurbanizowanych.

Podczas Climathonów zespoły, przy wsparciu mentorów i ekspertów, opracowywały koncepcje działań proklimatycznych odpowiadających na lokalne potrzeby GZM, a najlepsze pomysły były nagradzane, w tym nagrodami finansowymi. Inicjatywa stanowi ważny element działań Metropolii na rzecz angażowania środowiska akademickiego w dialog o klimacie oraz wspierania młodych liderów w tworzeniu innowacyjnych rozwiązań sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi i poprawie jakości życia mieszkańców regionu.

KLIMATYCZNA BYTOMKA

Projekt „Klimatyczna Bytomka” to cykl bezpłatnych warsztatów terenowych i edukacyjnych zrealizowanych przez nas we współpracy z Fundacją Zdrowa Rzeka, skierowany do mieszkańców miast, przez które przepływa rzeka Bytomka i jej dopływy (w tym m.in. Rudy Śląskiej, Gliwic, Świętochłowic, Chorzowa, Zabrze i Bytomia). Celem inicjatywy było **podniesienie świadomości społecznej na temat funkcji rzeki** i jej otoczenia w silnie zurbanizowanym środowisku oraz wspólne wypracowanie wizji „zdrowej”, atrakcyjnej i dostępnej przestrzeni wodno-przyrodniczej, łączącej ochronę

przyrody z potrzebami mieszkańców. Warsztaty organizowane były w formie dwuczęściowych spotkań: spacerów badawczych w terenie oraz warsztatów informacyjno-edukacyjnych w formie dyskusji i planowania partycypacyjnego.

Podczas spacerów badawczych uczestnicy w praktyce obserwowali aktualny stan doliny Bytomki – identyfikowali miejsca szczególnie dotknięte skutkami urbanizacji, ale też takie, gdzie natura regeneruje się samodzielnie. Dyskusje terenowe uwzględniały rozpoznawanie naturalnych siedlisk i roślinności, analizę elementów koryta rzeki oraz możliwości poprawy retencji wody przy wykorzystaniu rozwiązań opartych na naturze i błękitno-zielonej infrastrukturze. Część edukacyjna stanowiła przestrzeń do wspólnej diagnozy problemów, prezentacji dobrych praktyk i pracy w grupach nad wizją przyszłej Bytomki, uwzględniającej zarówno aspekty ekologiczne, jak i społeczne.

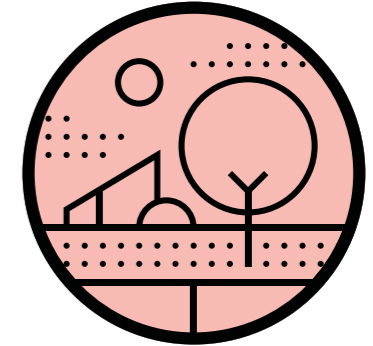
Podsumowaniem warsztatów i spacerów badawczych jest **broszura edukacyjna** – przewodnik dla

mieszkańców zapraszający do spotkania z rzeką i jej doliną. Przedstawiona w broszurze wizja Bytomki to propozycja sposobu popatrzenia na rzekę jako na wspólne dobro, które łączy miasta, daje mieszkańcom przestrzeń odpoczynku, a przyrodzie – warunki do życia. Renaturyzacja rzeki wkomponowana w tę wizję to nie tylko meandry, mokradła i ptasie terytoria; to także większe bezpieczeństwo przed upałami i podtopieniami oraz poprawa jakości codziennego otoczenia.

Projekt stanowi przykład podejścia partycypacyjnego w planowaniu przestrzennym i ekologicznym na poziomie metropolitalnym. Wpisuje się w nasze działania na rzecz zrównoważonego rozwoju krajobrazu oraz integracji mieszkańców wokół tematów środowiskowych. Inicjatywa nie tylko pogłębiła wiedzę uczestników o środowisku lokalnym, lecz także przyczyniła się do budowania partnerstwa obywatelskiego w pracy nad rewitalizacją dolin rzecznych, promując aktywne włączanie społeczności w procesy planistyczne.

Czas wolny

KIERUNEK GZM

NOC TEATRÓW GZM

POLSKA STOLICA KULTURY

UNESCO

Metropolia to przestrzeń, która zapewnia jak najlepszą jakość życia. To więc nie tylko praca i edukacja, ale także kultura, sport i odpoczynek blisko natury. Nowoczesna infrastruktura współistnieje tu z terenami zielonymi, zabytkami i miejscami o wyjątkowej historii. Dynamiczne instytucje, wydarzenia i lokalne inicjatywy tworzą energię, która przyciąga mieszkańców i gości. Ten potencjał rozwijamy świadomie, wzmacniając to, co w Metropolii najcenniejsze – różnorodność, dostępność i wspólnotę.

Jesteśmy partnerem najważniejszych wydarzeń, które budują rozpoznawalność Metropolii w kraju i za granicą. Wsparliśmy m. in. liczne **wydarzenia sportowe**, takie jak: Mistrzostwa Świata w Piłce Siatkowej Mężczyzn, EuroBasket, Mistrzostwa Świata w Piłce Ręcznej Mężczyzn do lat 21, Mistrzostwa Świata w Hokeju na Lodzie Kobiet czy turniej Europejski Puchar Narodów IIHF. Byliśmy także partnerem Pucharu Polski w Koszykówce kobiet i mężczyzn oraz European Games Esports Championships. Jesteśmy również Partnerem Strategicznym **Rajdu Śląska**, którego najbliższa edycja odbędzie się w randze **Rajdu Polski** – największej i najbardziej prestiżowej imprezy w sportach samochodowych w kraju, stanowiącej rundę Rajdowych Mistrzostw Europy FIA ERC.

W obszarze **kultury i nauki** wsparliśmy m.in. Międzynarodowy Festiwal im. G.G. Gorczyckiego,

Międzynarodowy Konkurs Muzyczny im. Michała Spisaka, Przystanek Śląsk, Fryderyk Festiwal oraz Międzynarodową Olimpiadę z Astronomii i Astrofizyki, która w 2023 roku odbyła się w Chorzowie i Katowicach. Jako Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia byliśmy również gospodarzem ogólnopolskiego widowiska Sylwester z Dwójką.

Udział w tego typu przedsięwzięciach to świadome i długofalowe narzędzie komunikacji. Wydarzenia te budują nowoczesny, dynamiczny i wielowymiarowy wizerunek Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii jako miejsca atrakcyjnego do życia, inwestowania i spędzania czasu wolnego. Integrują mieszkańców wokół wspólnych emocji, pasji i stylu życia – w przestrzeni, w której zacierają się granice administracyjne, a najważniejsze stają się wspólnota przeżyć, wspólny doping i dobra zabawa.

KIERUNEK GZM

Kierunek GZM to największy w Polsce festiwal mikro-wypraw, wyjątkowa okazja, by poznać Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolię z zupełnie nowej perspektywy. Projekt łączy tysiące uczestników we wspólnym odkrywaniu. Z mikrowypraw, spotkań i lokalnych historii powstaje opowieść o miejscu, które nie tylko warto odwiedzić, ale w którym chce się żyć – z dumą i ciekawością.

Wydarzenie odbywa się cyklicznie na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, co roku, na przełomie czerwca i lipca – co jest bezpośrednio powiązane z rocznicą jej powstania (1 lipca). **W 2026 roku, dokładnie 26-28 czerwca odbędzie się jego piąta edycja.** Każda odsłona ma odrębną narrację i kampanię komunikacyjną, dostosowaną do bieżących celów i priorytetów marki.

Kierunek GZM to okazja do poznawania i doświadczania tego, co oferuje 41 miast i gmin Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Poprzez bogaty i nietuzinkowy program pokazuje bogactwo i różnorodność GZM, jej historię, kulturę, naturę i ludzi. Każdy z naszych partnerów co roku przygotowuje coś wyjątkowego, czego nie można zwykle poznać i zobaczyć.

Kierunek GZM to więcej niż kampania, to zaproszenie – do emocjonalnych, wielozmysłowych mikro-wypraw po miejscach, które zwykle mijamy nieświadomi ich wartości. W sercu kampanii znajdują się **doświadczenia**, z których powstaje mozaika historii – osobnych, ale wspólnych. Spójna nie przez jednolitość, ale przez autentyczność. Strategia nie buduje jednej opowieści. Tworzy przestrzeń do wielu – i dlatego działa. To nie kampania „o” miejscu, ale kampania „w” miejscu. Zamiast narzucać tożsamość, zapraszamy do jej współtworzenia – lokalnie, autentycznie, z emocją, co przynosi oczekiwane efekty.

Autorami mikrowypraw i wydarzeń specjalnych są urzędnicy, instytucje, lokalni aktywiści, pasjonaci, szkoły, biblioteki, seniorzy i NGO-sy. Uczestnicy mogą wejść na niedostępne na co dzień kopalniane wieże szybowe,

zanurzyć się w lesie z przewodnikiem, jeździć na rowerze z historią w tle, słuchać śląskich i zagłębiowskich opowieści i uczyć się. Są spacer, gry terenowe, warsztaty, koncerty, spotkania i rajdy. Wszystko bez biletów i barier.

Kto próbował kiedyś zaplanować wspólny wyjazd z większą grupą, ten wie, jak łatwo o nieporozumienia. Nam udało się nie tylko zorganizować coś wspólnie z blisko 50 partnerami, ale sprawić, że zyskali oni poczucie, że to dopiero początek wspólnych wypraw. W 2025 roku przez 3 festiwalowe dni ponad 11 tys. osób brało udział w wydarzeniach przygotowanych przez urzędy, instytucje, lokalne firmy i – co najważniejsze – samych mieszkańców.

Festiwal wygenerował ok. 900 publikacji o łącznym zasięgu 6,6 mln. Strona wydarzenia zanotowała 61 tys. nowych użytkowników, a działania influencerów – ponad 500 tys. wyświetleń. 91% uczestników badania satysfakcji zadeklarowało, że z pełnym przekonaniem poleci „Kierunek GZM” znajomym. Ale najważniejsze wydarzyło się poza statystykami – w rozmowach i spojrzeniach ludzi, którzy po raz pierwszy poczuli, że GZM to „my”. Ze 41 miast i gmin może stworzyć jedną opowieść – jeśli każdy dostanie przestrzeń, aby ją współtworzyć.

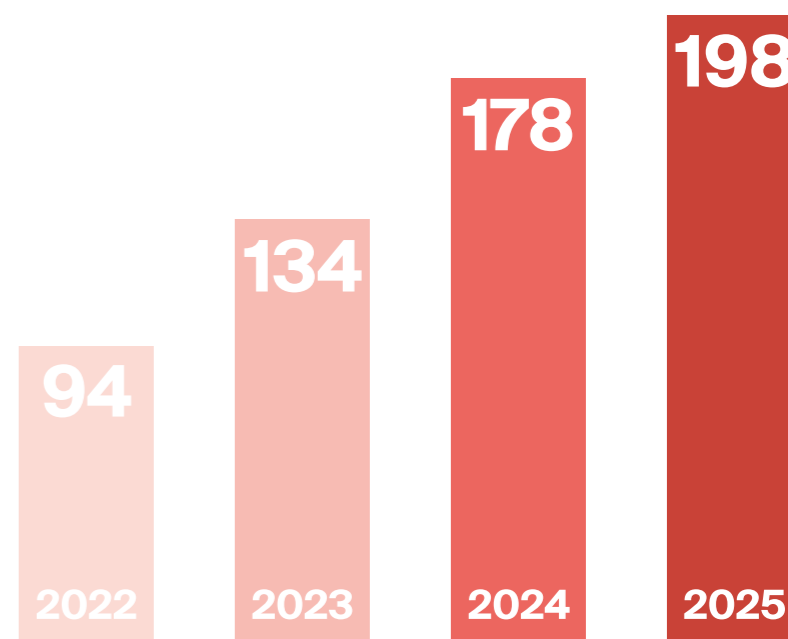
Kierunek GZM został wyróżniony w konkursie Kreatura 2025 i zdobył srebrną nagrodę w konkursie Złote Spinacze 2025 – prestiżowych, ogólnopolskich konkursach branży komunikacji i PR.

Udział we wszystkich wydarzeniach jest bezpłatny. Uczestnicy festiwalu mogą również tego dnia bezpłatnie korzystać z oferty, jaką daje Transport GZM.

LICZBA WYDARZEŃ W POSZCZEGÓLNYCH LATACH →

KIERUNEK W LICZBACH (EDYCJA 2025) ↓

35 182
przebyte
kilometry

11 213
uczestników

511
odwiedzonych
miejsc

194
mikrowyprawy
i 4 wydarzenia
specjalne

41
miast i gmin

15
partnerów
instytucjonalnych

3
dni

1
festiwal

NOC TEATRÓW GZM

Jedną z najważniejszych imprez w kalendarzu kulturalnym regionu jest Noc Teatrów GZM. To wydarzenie gromadzące każdego roku od 7 do 9 tysięcy widzów. Biorą w nim udział wszystkie teatry z terenu GZM, posiadające swoje siedziby i stały repertuar. Każdy z nich przygotowuje unikalny program artystyczny. Oprócz spektakli – zarówno hitów minionego sezonu, jak i premier – widzowie mogą wziąć udział w różnorodnych warsztatach, spotkaniach, happeningach, grach, fabularyzowanym, tematycznym oprowadzaniu po teatrach i wielu innych atrakcjach.

Noc Teatrów GZM jest imprezą masową, której zadaniem jest przybliżyć teatr osobom, dla których nie jest on pierwszym wyborem podczas planowania rozrywki. Spośród tysięcy uczestników każdej edycji, co roku wyłania się grupa osób, które wracają do teatru częściej niż tylko z okazji Nocy Teatrów GZM. Wydarzenie doczekało się przez lata wiernej rzeszy fanów, którzy czekają na nie z niecierpliwością. Na wysoką frekwencję podczas imprezy, poza jej walorami artystycznymi, ma wpływ także niska cena biletów na spektakle, dostępność atrakcji i darmowy transport.

Bilety na spektakle prezentowane podczas Nocy Teatrów GZM dostępne są zawsze w cenach promocyjnych – o co najmniej 50 procent niższych od regularnych. Atrakcje specjalne w większości są darmowe lub za symboliczną opłatą. Dopełnieniem całości jest bezpłatny transport publiczny dla uczestników Nocy, którzy podczas trwania wydarzenia mogą przemieszczać się pomiędzy teatrami z elektronicznym bądź papierowym biletem specjalnym, pobranym ze strony wydarzenia.

W 2025 roku została opracowana koncepcja rozwoju produktu, jakim jest Noc Teatrów GZM. Koncepcja ma tchnąć nową energię w wydarzenie i podkreślić jego metropolitalny wymiar. Proponowane rozwiązania – dotyczące organizacji, komunikacji i ogólnych założeń – pokazują, jak odświeżyć formułę NT GZM. Dzięki nim impreza ma szansę lepiej wykorzystać swój sieciujący charakter i wizerunek GZM, a także utrzymać status jednego z najważniejszych wydarzeń kulturalnych w regionie.

POLSKA STOLICA KULTURY

Doświadczenia z ubiegania się przez Katowice o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016 stały się inspiracją do stworzenia nowej, jeszcze szerszej inicjatywy. W 2022 roku aż 41 miast i gmin Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii połączyło siły, by wspólnie zaważać o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2029. W centrum tych starań znalazła się idea „Play” – hasło aplikacji, które stało się symbolem kultury otwartej, aktywnej i inkluzywnej. „Play” nie oznaczało jedynie zabawy, lecz przede wszystkim wezwanie do działania, przekraczania granic oraz budowania wspólnoty ponad podziałami.

Choć tytuł Europejskiej Stolicy Kultury nie został nam przyznany, sam proces przyniósł realne i trwałe efekty. Powstały nowe relacje między samorządami, wypracowano skuteczne mechanizmy współpracy międzygminnej, przeprowadzono pogłębione badania sektora kultury oraz wzmocniono zaufanie pomiędzy instytucjami, organizacjami pozarządowymi i środowiskami twórczymi. To właśnie ta energia, determinacja i wspólna wizja stały się fundamentem kolejnej inicjatywy – przyznania całej Metropolii tytułu **Polskiej Stolicy Kultury 2027**.

Kluczowym elementem starań o tytuł ESK było przeprowadzenie w latach 2023–2024 szeroko zakrojonych **badania sektora kultury**. Analizy te pozwoliły na kompleksowe rozpoznanie potencjału, potrzeb i wyzwań metropolitalnego ekosystemu kultury. Wyniki badań stały się istotnym narzędziem planowania strategicznego, a jednocześnie zapoczątkowały nową jakość w projektowaniu polityk kulturalnych – opartych na danych i diagnozie.

Kontynuacją tego kierunku działań był projekt „Medialab: Kultura w danych”, w ramach którego opracowano **raporty dotyczące sektora kultury w poszczególnych gminach**. Działanie to umożliwiło lepsze zrozumienie lokalnych uwarunkowań, wzmocniło kompetencje analityczne samorządów oraz stworzyło podstawy do bardziej świadomego planowania działań kulturalnych.

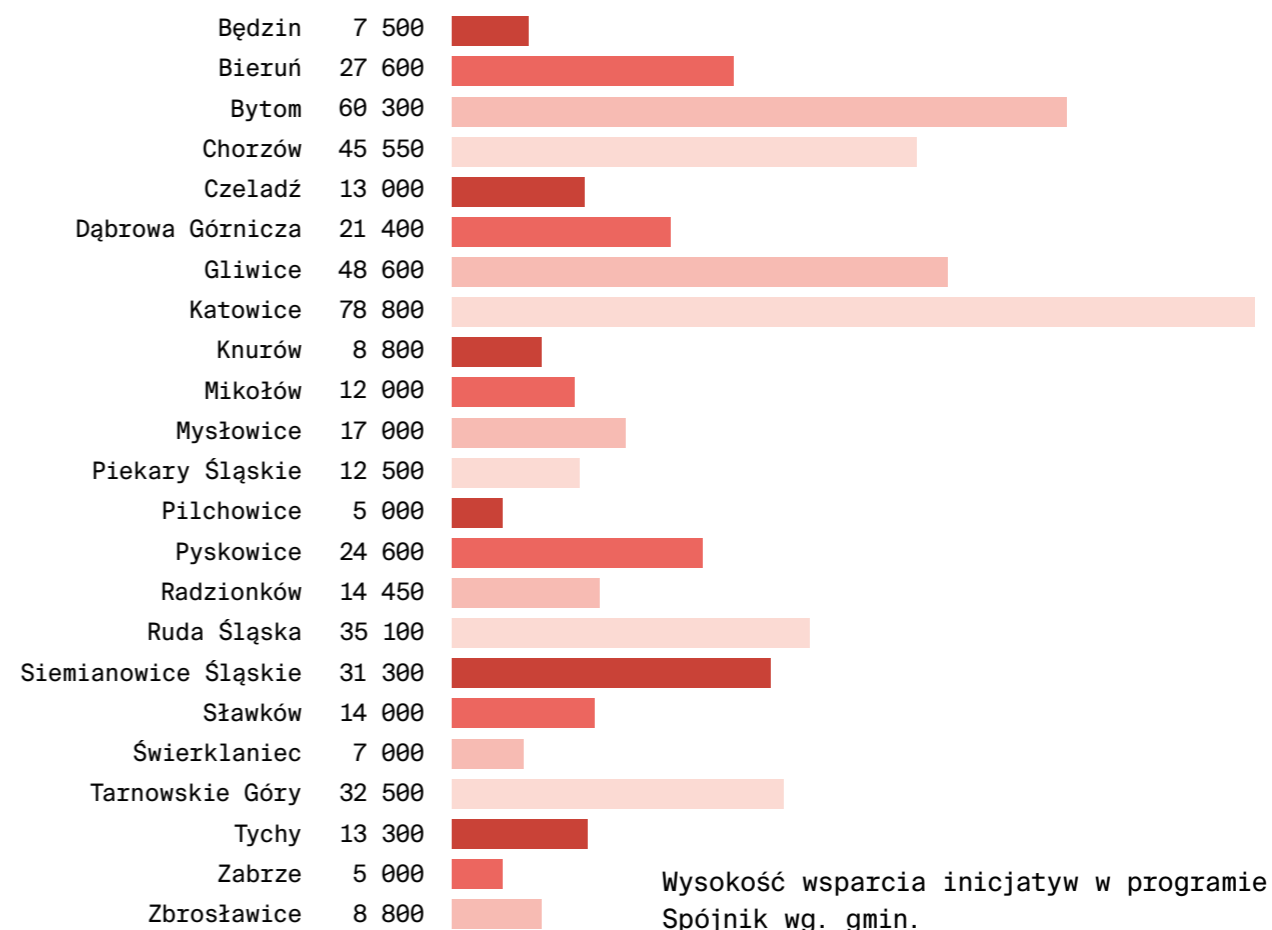
Istotnym elementem integrującym środowisko kultury pozostaje **Kongres Metropolia Kultury**. Dotychczasowe dwie edycje wydarzenia (w 2023 roku w Sosnowcu i w 2025 roku w Bytomiu) potwierdziły jego rolę jako platformy wymiany wiedzy, budowania relacji oraz wzmacniania kompetencji sektora. Rotacyjna formuła Kongresu sprzyja aktywizacji lokalnych środowisk i wzmacnia metropolitalny charakter współpracy.

Równolegle realizowane były działania skoncentrowane na podnoszeniu kompetencji przedstawicieli sektora kultury poprzez **program szkoleń**, który przyczynił się do profesjonalizacji środowiska oraz rozwoju umiejętności w obszarach zarządzania, komunikacji i rozwoju publiczności.

Kluczowym instrumentem wsparcia oddolnych inicjatyw pozostaje **program grantowy Spójnik**. W latach 2023–2025 przeprowadzono cztery nabory, przeznaczając łącznie 550 000 zł na realizację projektów kulturalnych. Program ten stał się ważnym mechanizmem aktywizującym lokalne środowiska twórcze oraz wzmacniającym współpracę międzysektorową.

Ważnym uzupełnieniem działań były projekty o charakterze społecznym i edukacyjnym. Inicjatywy takie jak Podziel się dzielnicą, Dzielnicą brzmi dobrze, Laboratorium Pedagogiki Teatru czy Muzyka – Wsparcie Osób w Depresji pokazują, że metropolitalny model kultury obejmuje zarówno działania artystyczne, jak i edukacyjne oraz społeczne. Projekty te wzmacniają lokalne tożsamości, budują relacje społeczne oraz poszerzają dostęp do kultury.

Jednym z najważniejszych założeń Polskiej Stolicy Kultury pozostaje metropolitalny charakter realizowanych działań. Przyjęty model sprzyja decentralizacji wydarzeń, wzmacnia współpracę między gminami oraz podkreśla różnorodność kulturową całego obszaru Metropolii.

KIERUNKI DZIAŁAŃ W 2026 ROKU

Rok 2026 jest dla nas okresem intensywnych przygotowań do właściwych obchodów Polskiej Stolicy Kultury, zaplanowanych na 2027 rok. Działania skoncentrują się na kontynuacji oraz rozwijaniu kluczowych programów i inicjatyw, które w poprzednich latach stały się istotnym elementem metropolitalnego ekosystemu kultury. Program grantowy Spójnik zostanie rozszerzony o Spójnik.Lab, skierowany do studentów i studentek. Kontynuowana będzie kampania Muzyka – Wsparcie Osób w Depresji, realizowana w mniejszych gminach Metropolii. Odbędą się również kolejne edycje projektów o ugruntowanej pozycji, w tym PROCES skate event, Laboratorium Pedagogiki Teatru oraz Festiwalu Open

The Door.

Nowym elementem programu będzie New Media Week – wydarzenie wzmacniające obecność kultury nowych mediów w przestrzeni Metropolii. Równolegle rozwijany będzie projekt Podziel się Dzielnicą – Kierunek GZM. Zwieńczeniem procesu analitycznego stanie się zakończenie raportowania w ramach projektu Medialab: Kultura w danych, uzupełnione o warsztaty poświęcone wykorzystaniu narzędzi AI w kulturze.

Planowane działania potwierdzają trwałość i konsekwencję budowanego metropolitalnego modelu kultury, opartego na współpracy, wzmacnianiu kompetencji oraz szerokiej dostępności oferty kulturalnej.

UNESCO

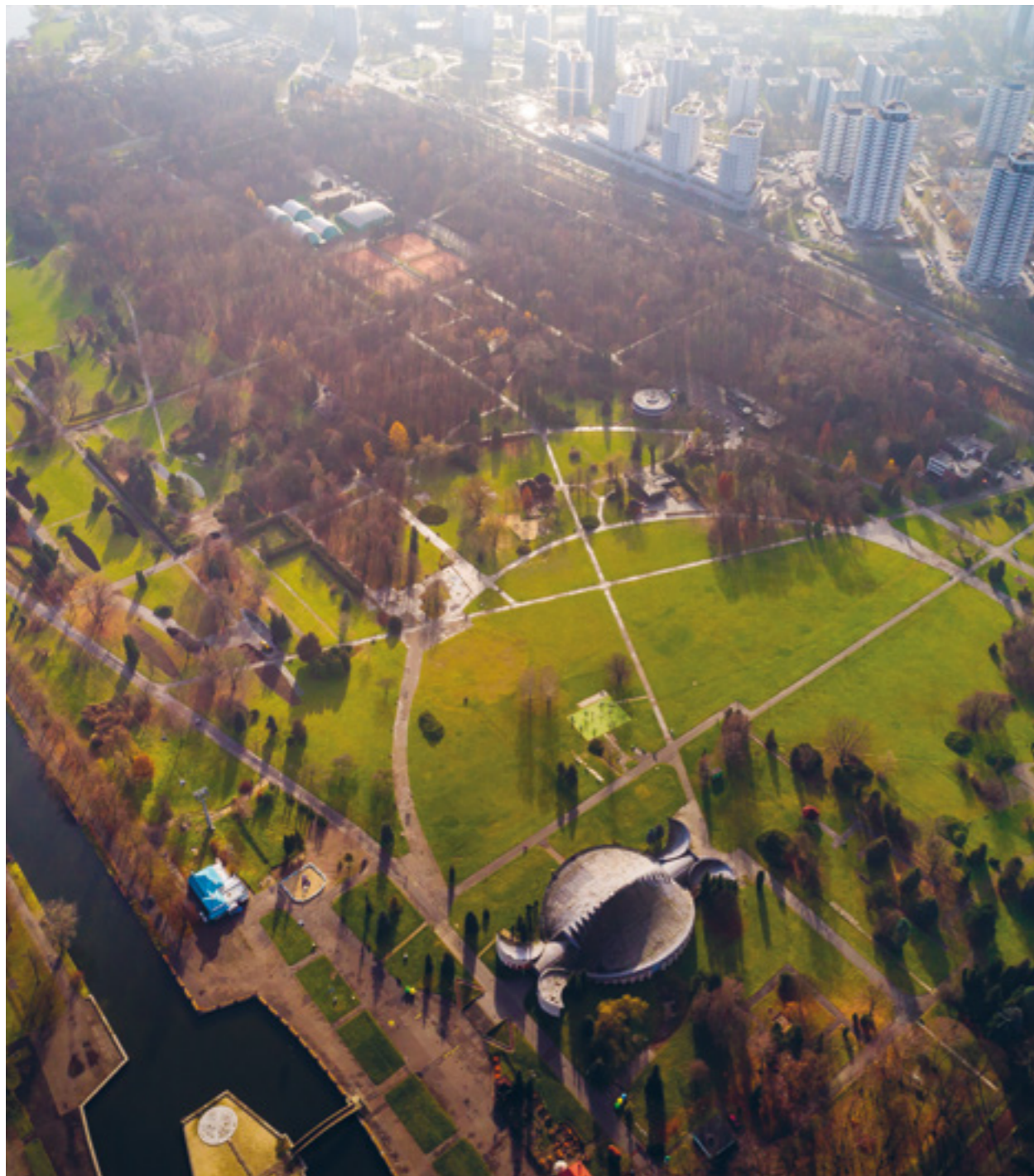
W czerwcu 2022 roku GZM została oficjalnym **partnerem strategicznym Zabytkowej Kopalni Srebra oraz Sztolni Czarnego Pstrąga w Tarnowskich Górach**, będących w zarządzie Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Tarnogórskiej. Są to jedyne obiekty z naszego regionu i jedne spośród zaledwie siedemnastu w Polsce, które znalazły się na liście światowego dziedzictwa UNESCO.

W ramach współpracy nasza Metropolia jest szeroko promowana na terenie obiektów oraz w ich mediach własnych, dzięki czemu nasz przekaz trafia do dziesiątek tysięcy turystów. W kwietniu 2024 roku uruchomiono także nową atrakcję – Maszynownię Żywiołów. To centrum edukacyjne, które łączy nowoczesną edukację z innowacjami i propagowaniem świadomości ekologicznej. Powstało w dawnej maszynowni, a woda odgrywa w nim kluczową rolę, nawiązując do wpisu Tarnowskich Gór na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, ze względu na innowacyjne zagospodarowanie wody.

W 2025 roku obiekty odwiedziło razem nieco ponad 114 tys. gości. Historyczna Kopalnia w Tarnowskich Górach jest symbolem wielkiej zmiany. Dzięki odwadze mieszkańców tu ludzi, ich wierze w nowe technologie – jakimi były kiedyś maszyna parowa czy nowatorski system gospodarowania wodami podziemnymi – wprowadzono rozwiązania, które wyprzedzały swoją epokę, ułatwiały ludziom życie i pracę.

05

Miasto i gmina w GZM

**MSI - METROPOLITALNY
SYSTEM INFORMACJI**

**METROPOLITALNE SZKOŁY
PROTOTYPOWANIA - LABORATORIA
MIEJSKICH INNOWACJI**

MSI - METROPOLITALNY SYSTEM INFORMACJI

Cechą charakterystyczną GZM jest brak wyraźnych granic administracyjnych, szczególnie widoczny w trakcie codziennych podróży. Nieraz trudno zauważyć, gdzie kończy się jedna gmina i zaczyna druga. Szybka orientację w terenie utrudnia również brak jednolitego systemu informacji. Każda gmina inaczej oznacza chociażby nazwy ulic i numerację budynków.

Aby poprawić tę sytuację, w 2021 roku, zaprosiliśmy zespół z Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach do stworzenia systemu informacji dla całej Metropolii. ASP jest publiczną uczelnią kształcąca w dziedzinie sztuk plastycznych, w tym grafiki i wzornictwa, mająca wieloletnie doświadczenie w projektowaniu takich rozwiązań. Uczelnia ta wcześniej przygotowała ostateczną wersję systemu informacji dla miasta Katowice, która stała się punktem odniesienia w pracach nad przygotowaniem propozycji dla całej GZM.

Stworzenie jednolitego systemu ma na celu nie tylko ułatwienie poruszania się i odnajdywania w terenie, ale również poprawę estetyki i wzmocnienie poczucia tożsamości mieszkańców Metropolii. Konsekwentne i czytelne oznakowanie struktury miast i gmin sprawia, że staje się ona bardziej dostępna i przyjazna. MSI swoim zakresem obejmuje informację o nazwach ulic i adresach, informację kierującą do ważnych funkcji miejskich i informację turystyczną. Opisuje zabytki i oferuje spójność w obszarach informacji porządkowych, jak np. regulaminy czy oznakowanie instytucji miast i gmin.

W celu ułatwienia organizacji i wdrożenia systemu wspieramy zainteresowane gminy, określamy konieczne do przeprowadzenia procesy, dostarczamy narzędzia i pokazujemy przykłady takich realizacji. Projekt został opracowany po warsztatowych konsultacjach z gminami oraz użytkownikami ze specjalnymi potrzebami i łączący uniwersalne funkcjonalne rozwiązanie z elementami pozwalającymi na dywersyfikację wynikającą z charakteru gmin. Ponieważ oczekiwania gmin związane z zakresem wdrożeniowym i kolorystyką informacji były

różne, w trakcie prowadzonych dotychczas prac przygotowano trzy wersje kolorystyczne przy zachowaniu stałych wspólnych elementów graficznych, kompozycji oraz produktów. Gminy mogą także wybierać elementy, które chcą realizować w ramach MSI i wdrażać je stopniowo i adekwatnie do swoich potrzeb.

Opracowane zostały wzory, projekty i zasady, które będą mogły być wykorzystane w kolejnych gminach. Planujemy, że wdrożenia pilotażowe będą miały miejsce w Dąbrowie Górniczej i Gliwicach.

METROPOLITALNE SZKOŁY PROTOTYPOWANIA – LABORATORIA MIEJSKICH INNOWACJI

Praca tą metodą polega na testowaniu rozwiązań i docenieniu odmiennego podejścia do wdrażania zmian w przestrzeni publicznej oraz stanowi szansę na uruchomienie nowych pól współpracy pomiędzy gminami Metropolii.

Ważną częścią procesu tworzenia atrakcyjnej przestrzeni miasta jest udział w tym procesie wszystkich zainteresowanych stron, a przede wszystkim jego mieszkańców. Działania analityczne i projektowe, podejmowane przez urzędników, muszą być wspierane przez zewnętrznych ekspertów i konsultowane na bieżąco z członkami społeczności lokalnych. To najlepszy sposób na kreowanie nowej rzeczywistości i rozwiązywanie różnych problemów współczesnych gmin. Specyfika szkoły prototypowania polega na tym, aby nowe rozwiązania pilotażować na konkretnym przykładzie. Model pracy pozwala dopasowywać różne pomysły projektowe do lokalnych warunków i w przeciwieństwie do pracy za biurkiem, pozwala dostrzec wszelkie aspekty planowania. Ma też inną zaletę – wzmacnia poczucie odpowiedzialności wszystkich partnerów danego projektu za przyszłość swojego miasta.

W ramach pracy interdyscyplinarnych zespołów Metropolitalnych Szkół Prototypowania wspólnie zajmowaliśmy się:

- kameralizacją układu drogowego na obszarze śródmiejskim – w Bytomiu;
- programowaniem polityki parkingowej – w Tychach;
- wykorzystaniem bezzałogowych statków powietrznych – w Katowicach i Sosnowcu;
- rozwojem siatki połączeń komunikacji zbiorowej w dzielnicy Kazimierz Górniczy – w Sosnowcu;
- zwiększaniem dostępności pieszej centrum miasta – w Katowicach;
- wypracowaniem najlepszego sposobu na zarządzanie zielenią miejską – w Radzionkowie;

- planowaniem stworzenia modelowej formy „inicjatywy lokalnej”, czyli zasad współpracy samorządu z mieszkańcami – w Rudzie Śląskiej.

Model pracy w szkołach prototypowania jest taki sam. Za każdym razem rozpoczynamy od przeglądu dostępnych dokumentów oraz od przygotowania i zrealizowania konkretnych badań: inżynierskich, społecznych. Na tej podstawie tworzymy koncepcję rozwiązania docelowego, a czasem również testujemy jego wdrożenie i konsultujemy wyniki eksperymentu. Zespoły interdyscyplinarne w każdej naszej szkole stają się przestrzenią do wymiany wiedzy i doświadczeń.

SZKOŁA PROTOTYPOWANIA W BYTOMIU – USPOKOJENIE RUCHU

Projekt pierwszej szkoły prototypowania w Bytomiu dotyczył uspokojenia ruchu i zwiększenia bezpieczeństwa pieszych na ul. K. Miarki. Projekt został nominowany przez Komisję Europejską do nagrody najlepszej akcji mobilnościowej podczas Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu 2021 i ostatecznie zajął w głosowaniu drugie miejsce. Zespół Metropolitalnej Szkoły Prototypowania, złożony ze specjalistów zajmujących się inżynierią ruchu, transportem publicznym, urbanistyką i rewitalizacją z różnych miast Metropolii, przeprowadził szerokie konsultacje społeczne wśród użytkowników ul. K. Miarki. W trakcie rozmów, mieszkańcy wypunktowali liczne mankamenty tej ulicy. W efekcie powstał prototypowy projekt zmian w organizacji ruchu, polegający między innymi na: zawężeniu jezdni z dwóch do jednego pasa, zwiększeniu liczby miejsc parkingowych, wprowadzeniu nowego przejścia dla pieszych oraz drogi rowerowej. Projekt testowany był przez mieszkańców Bytomia.

SZKOŁA PROTOTYPOWANIA W TYCHACH – PROGRAMOWANIE POLITYKI PARKINGOWEJ

Tym razem szkołę tworzył zespół złożony z urzędników zajmujących się inżynierią ruchu, strefami płatnego parkowania, inwestycjami drogowymi i urbanistyką – z Tychów, Bytomia, Rudy Śląskiej, Dąbrowy Górniczej, Sosnowca i Katowic, a także pracownicy Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii i eksperci zewnętrzni. Taki skład zapewnił połączenie różnych doświadczeń i wiedzy oraz szerokie spojrzenie na przyszłą przemianę. Polityka parkingowa to jeden z istotniejszych elementów całej polityki mobilnościowej w Metropolii. Powinna być ona odpowiednio dostosowana do stale rosnącej liczby samochodów.

DRONOWA SZKOŁA PROTOTYPOWANIA – DOBRE PRAKTYKI W ZAKRESIE WDROŻENIA USŁUG BSP W GMINACH I MIASTACH METROPOLII

Liczymy na zwiększenie świadomości wykorzystania dronów w przestrzeni miejskiej. Staramy się zidentyfikować szanse i zagrożenia dla usług BSP w regionie oraz poznać ograniczenia. Zależy nam, aby pomóc gminom GZM w zdobyciu kompetencji w obszarze tworzenia, gospodarowania i zarządzania przestrzenią powietrzną nad nimi – czyli w przygotowaniu do koncepcji U-Space. Możemy to zrobić zwiększając kompetencje urzędników w obszarze wykorzystania BSP, ułatwić wymianę doświadczeń oraz dystrybucji wyników i dobrych praktyk. Dronowa Szkoła Prototypowania to projekt, którego rezultatem było nabycie przez 50 urzędników, reprezentujących 16 gmin GZM, bardzo konkretnych kompetencji z obszaru prawa lotniczego i technologii, potwierdzonych zdaniem egzaminem Urzędu Lotnictwa Cywilnego. Urzędnicy wytworzyli prototyp dronostrady – wyodrębnionej przestrzeni dla dronów, łączącej dwa szpitale ze wschodniej części GZM, a także określili parametry, które powinny być brane pod uwagę przy wyznaczaniu kolejnych tras tego typu na silnie zurbanizowanym terenie. Sukces przedsięwzięcia zachęcił nas do przygotowania drugiej edycji, którą realizować będziemy dla urzędników z obszaru GZM (a docelowo także z całej Polski), w partnerstwie z Politechniką Śląską. W projekcie biorą udział przedstawiciele gmin

Metropolii, przedstawiciele instytucji: ULC, PAŻP, ILOT oraz jednostek akademickich.

SZKOŁA PROTOTYPOWANIA W SOSNOWCU – ROZWÓJ SIATKI POŁĄCZEŃ KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ W DZIELNICY KAZIMIERZ GÓRNICZY

Opracowanie i wdrożenie wzorcowej sieci połączeń dla transportu miejskiego to temat, nad którym pracowała Metropolitalna Szkoła Prototypowania w sosnowieckiej dzielnicy Kazimierz Górniczy. Aby osiągnąć najlepsze efekty, urzędnicy i eksperci, zajmujący się urbanistyką, inżynierią ruchu i planowaniem przestrzennym, zaprosili do współpracy mieszkańców, przewoźników kolejowych i autobusowych oraz służby miejskie. Zdiagnozowano problemy dzielnicy związane z dostępnością i organizacją komunikacji oraz zaproponowano rozwiązania, które jak najlepiej wykorzystują potencjał i maksymalnie dostosowują możliwości transportowe do specyfiki i charakteru tej dzielnicy.

SZKOŁA PROTOTYPOWANIA W KATOWICACH – ZWIĘKSZANIE DOSTĘPNOŚCI PIESZEJ W CENTRUM MIASTA

Za projekt kompleksowego podejścia do przekształcenia terenów nad Rawą w zieloną, przyjazną pieszym przestrzeń, zespół realizujący przedsięwzięcie, składający się z przedstawicieli GZM oraz Uniwersytetu Śląskiego, otrzymał nagrodę Komisji Europejskiej „MobilityAction 2022”. W realizację projektu nad Rawą zaangażowani byli specjaliści z zakresu urbanistyki, partycypacji społecznej, transportu pieszego, rowerowego i publicznego. Komisja Europejska nie tylko doceniła efekt przeobrażenia parkingu przed kampusem w przestrzeń dla pieszych. Zauważono także fakt, że do prac nie wynajmowano żadnej firmy – na miejscu samodzielnie pracowali urzędnicy, pracownicy uczelni i aktywiści miejscy.

SZKOŁA PROTOTYPOWANIA W RADZIONKOWIE – SPOSÓB NA ZARZĄDZANIE ZIELENIĄ MIEJSKĄ

Z inicjatywy miasta Radzionków powstał pomysł wspólnego projektu z obszaru zarządzania zielenią miejską,

w którym oprócz gospodarza biorą udział przedstawiciele pięciu miast GZM poniżej 20 tys. mieszkańców: Sławkowa, Pyskowic, Bierunia, Łędzin oraz Siewierza. Wyzwaniem postawionym przed uczestnikami szkoły jest przepracowanie i poukładanie na nowo szeroko rozumianego procesu zarządzania zielenią miejską, a celem zbudowanie kompetencji, które docelowo pozwolą uczestnikom usprawnić realizowane przez nich usługi związane z miejską zielenią. Wyniki tych prac będą służyły wszystkim chętnym gminom i miastom metropolii. Spotkania w ramach Szkoły Prototypowania w Radzionkowie odbywały się do grudnia 2023 roku.

SZKOŁA PROTOTYPOWANIA W RUDZIE ŚLĄSKIEJ – INICJATYWA LOKALNA W MODELOWYM UJĘCIU

Tym razem mierzyliśmy się z instrumentem współpracy miast z mieszkańcami, jakim jest inicjatywa lokalna. Istotą inicjatywy lokalnej jest to, że w jej ramach mieszkańcy nie tylko zgłaszają pomysł na konkretne przedsięwzięcie, ale również deklarują jego realizację i biorą w niej udział. Wspólnie z uczestnikami projektu szukaliśmy wzorcowych modeli takiej współpracy, zdiagnozowaliśmy stan aktualny i przyjrzelśmy się praktykom w poszczególnych gminach. W ramach projektu został przygotowany do wdrożenia wzorcowy mechanizm funkcjonowania inicjatywy lokalnej w Rudzie Śląskiej i stworzona instrukcja dla wszystkich gmin GZM w zakresie realizowania podobnych procesów.

SZKOŁA PROTOTYPOWANIA W ZABRZU – BEZPIECZEŃSTWO PIESZYCH W OTOCZENIU SZKÓŁ

Tematem kolejnej edycji Metropolitalnej Szkoły Prototypowania było zwiększenie bezpieczeństwa pieszych w otoczeniu szkół. Spośród zgłoszeń złożonych przez Bytom, Gliwice, Piekary Śląskie, Sosnowiec, Tychy i Zabrze, do realizacji wybrano zabrzańską dzielnicę Helenka. Tam zespół projektowy – wspólnie z mieszkańcami, uczniami, rodzicami i lokalnymi służbami – analizował organizację ruchu, infrastrukturę oraz codzienne wyzwania komunikacyjne w sąsiedztwie placówek oświatowych. W efekcie prac powstały rozwiązania

przestrzenne i organizacyjne, które mają realnie poprawić bezpieczeństwo najmłodszych uczestników ruchu.

SZKOŁA PROTOTYPOWANIA W TARNOWSKICH GÓRACH – CENTRUM AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ – #3MIEJSCE

W ramach Metropolitalnej Szkoły Prototypowania w Tarnowskich Górach powstała koncepcja #3Miejsca – Centrum Aktywności Społecznej przy ul. Jurczyka 1. Projekt wypracowywano wspólnie z urzędnikami, radnymi, lokalnymi organizacjami i mieszkańcami z kilkunastu miast (m.in. Czeladzi, Katowic, Sosnowca, Gliwic, Rudy Śląskiej, Siemianowic Śląskich, Tychów, Będzina i Bytomia). Przez pół roku prowadzono wywiady, warsztaty i benchmarking z modelowymi przestrzeniami (m.in. w Mikołowie), a także współpracowano z Fundacją Napraw Sobie Miasto i partnerami jak InPost. Efektem jest inkluzyjna, dostępna dla wszystkich, zaprojektowana na potrzeby społeczności przestrzeń.

SZKOŁA PROTOTYPOWANIA W GLIWICACH – KONKURSY ARCHITEKTONICZNO-URBANISTYCZNE

Tematem gliwickiej edycji Metropolitalnej Szkoły Prototypowania są konkursy architektoniczno-urbanistyczne jako skuteczne narzędzia wyboru projektów przestrzeni publicznych. Uczestnicy, wraz z ekspertami i praktykami, analizują różne formy konkursowe i porównują je z innymi procedurami, takimi jak przetargi. Efektem prac będzie testowy konkurs przygotowany dla jednej z lokalizacji w Gliwicach oraz podręcznik zawierający modelowe rozwiązania i rekomendacje dla innych gmin GZM.

06

Biblioteka

**INFO GZM
DANE STATYSTYCZNE**

**OTWARTE DANE
DATA STORE**

**PUBLIKACJE
GZM**

Wydawca:
Urząd Metropolitalny
Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii

ul. Barbary 21A, 40-053 Katowice
tel. +48 32 718 07 42
fax +48 32 718 07 99

e-mail: urząd@metropoliagzm.pl

Opracowanie i redakcja:
Departament Marki i Komunikacji Marketingowej

Zdjęcia:
GZM / Radosław Kaźmierczak,
Aleksander Małachowski - Hashtagalek,
Krzysztof Malinowski, Wojciech Mateusiak,
Przemysław Jendroska, Alexey Pilipenko.

Druk:
Mikopol, Radzionków

Katowice, kwiecień 2026 r.

Górnośląsko-Zagłębiowska
Metropolia

gzm.pl